

24

Magyar

PAPI EGYSE'G

MAGYAR PAPI EGYSÉG

a külföldi magyar katolikus papság lapja

1963 Szent Péter és Pál ünnepén

24. sz.

TARTALOM:

R. : In nomine Domini procedamus in pace: VI. Pál pápa	3
Német Béla: XXIII. János pápa jellemképe	5
XXIII. János pápa uralkodásának főbb eseményei	9
LELKI ÉLET	
Szeder Mihály: Elmélkedés egy műteremben	12
Lékai Ányos: Liturgia és imaélet	18
RÓMA SZAVA	
B. : A világbéke Magna Charta-ja	26
A II. Vatikáni zsinat első ülásszaka (2. rész)	32
PAPI ARCÉL	
Varga László: Biró Xav. Ferenc, népünk napszámosa	41
P. Biró gondolataiból	46
MAGYAR NÉPÜNK PAPJA	
Borbély István: A magyar katolikus megújulás emlékezete	51
Domonkos László: Nézzünk el Argentínába	57
A németországi magyar reálgimnázium	60
PAPI TALÁLKOZÓ	
Az európai magyar főlelkészek konferenciája	62
A svájci magyar lelkipásztorok tavaszi konferenciája	63
Bécsi papi rekollekció	63
Papszentelések	66
HAZAI HIREK	
Hazai helyzet	68
Erdélyi helyzet	70
Papi jubileumok	71

EGYSÉG	
Király Kelemen: Az egységügy története Magyarországon	72
HALOTTAINK	83
Balanyi György (Török J.)	84
Gáspár János (Öry M.)	87
Janota Cirill (S. L.)	90
Eglis István (Török J.)	91
A BUDAPESTI EUCHARISZTIKUS VILÁKGONGRESSZUS JUBILEUMA	
Varga László: Világünnep volt Budapesten	94
Gallus Tibor: A pápai legátus	96
KÖNYVEK	
J. Gründler: Lexikon der christlichen Kirchen u. Sekten (Öry)	100
Dr. Josef Vecsey: Kardinal Mindszenty (K. N.)	101
Megyer József: Róma (Gallus)	103
Gaston Courtois: A legszebb történet (B. I.)	103
Das vollständige römische Messbuch (Cser P.)	104
Karl Rahner SJ: Maria, Mutter des Herrn (Cser P.)	104
Dominik Thalhammer SJ: Gelebtes Gebet (Cser P.)	93
NÉHÁNY VISSZHANG	50,67
Sík Sándor: Testvér	82

A lapot szerkeszti: Öry Miklós SJ. – A kiadásért felel: Marosi László.

Levelezés, megrendelés, kéziratok Marosi László címére küldendők:
Spittal/Drau, Kapellengasse 15. Austria, Europa.

MAGYAR PAPI EGYSÉG (Einheit Ungarischer Priester) Klerusblatt der ungarischen Priester im Ausland, erscheint viermal im Jahr. - Mit Druckerlaubnis des Erzbischöflichen Ordinariates, Wien. - Eigentümer, Herausgeber und Verleger: Ladislaus Marosi, Spittal/Drau, Kapellengasse 15. - Im Selbstverlag als Manuskript vervielfältigt bei Österreichisches Seelsorge-Institut Pastorale Ungarnhilfe, Wien I. Stephansplatz 3/III. Für den Inhalt verantwortlich: Ladislaus Marosi.

IN NOMINE DOMINI PROCEDAMUS IN PACE

Az újonnan megválasztott

VI. PÁL PÁPA

ezzel a körmenetindító mondattal zárta első rádiószózatát. Bennerejlik egész egyénisége. Főfeladataként a II. vatikáni zsinat folytatását jelölte meg. További programmpontjai között szerepel a szociális igazságosság és béke ügye, amelyre az istenfélelem, a felebaráti szeretet és a kölcsönös együttműködés vezet (cor unum et anima una). A keresztények egységének a művét, amelyet XXIII. János pápa oly reményteljes jelek között kezdetti meg és amelyért életét áldozta, minden módon elő akarja mozdítani. Gondja lesz a kánonjog és az egyházfegyelem korszerűvé tételére. – A beszéd második részében főleg az ifjúságot és a munkásságot üdvözölte, amelyek eddigi életében is érdeklődésének a középpontjában álltak. Külön megemlékezett a hallgatás egyházának az üldözött pásztorairól és híveiről. Felelősségteljes hivatását bizalommal helyezte Isten kegyelmébe és Mária anyai oltalmába (sub tutela materna).

Már az a körülmény, hogy a népek apostolának a nevét választotta, mutatja széles látókörét és a modern világ felé kitérű szívét. Apostoli áldását nemcsak az Egyház fiaira, hanem az egész emberiségre (universo generi humano) adta. Szikár alakja, éles arca, nyílt homloka sugárzó intelligenciáról és elszánt tetterőről tesznek tanúságot. Három elődjét választja mintaképül, XI. Pius hajthatatlan lélekerejét, XII. Pius átfogó, nagy bölcsességét és XXIII. János pápa egyedülálló jóságát. A „Flos florum” pápa címerében három lilium díszlik.

Montini Ker. János 1897 aug. 26-án született az északolaszországi Concesio falucskában, 8 km-re Bresciától. Atyja ügyvéd volt, a ker. szocialista párt képviselője és 25 éven át egy bresciai lap főszerkesztője. Battista – ahogy otthon hívták – középiskoláit és a teológiát Bresciában, részben gyenge egészsége miatt mint externista végezte. 1920 máj. 29-én szentelték pappá. Utána Rómába került, ahol az állami egyetemen, a Gregoriana pápai egyetemen és az „accademia ecclesiastica dei nobili”-n kiegészítette kiképzését jogi, kánonjogi és diplomáciai tanulmányokkal. 1923-ban Varsóba kerül, mint a pápai nuncius titkára. Utána hamarosan mint minutante az Államtitkárságon kap beosztást. 1937-ben Pacelli államtitkár substitútusa lesz és mint ilyen kíséri a pápai legátust a budapesti Eucharisztikus Világkongresszusra. Az Örök Városban élénken résztvesz az olasz ifjúsági egyesületek vezetésében és a karitatív munkában. Maglione államtitkárnak 1944-ben bekövetkezett halála után XII. Pius pápa magának tartotta fenn az államtitkárság vezetését, de Msgr. Montinit Msgr. Tar-

dinivel helyettes államtitkárrá nevezte ki. 1953 jan. 12-én a pápa felkínálja neki a bíbort, de Montini inkább kíván a Szentatya intim munkatár-sa maradni. 1954 novemberében Pius pápa kinevezi milánói érseknek. A nagy ipari városban főgondja a munkásság volt. A szegények és a munkások apostolának tisztelték. XXIII. János pápa az I. konzisztóriumban, 1959 dec. 15-én bíborosai közé választja. A Vatikáni zsinat I. sessióján eleinte tartózkodó volt, de a végén igen értékes javaslatot tett és egyházmegyé-jét rendszeres zsinati levelekben informálta.

Június 21-én, Jézus Szíve ünnepén az ötödik menetben 79 szavazattal „egyhangúlag” választják meg Szent Péter utódjává. Koronázása Szent Pál megemlékezése ünnepén, jún. 30-án este 6-9 óra között a Szent Péter téren történt.

III. Pál pápa hívta össze a trienti reform-zsinatot és V. Pál pápa állította Pázmány Pétert a magyar Sion ormára. Hogy VI. Pál pápa milyen szerepet fog játszani az általános és nevezetesen a magyar egyház életé-ben, az a Szentlélek kegyelmi vezetésén kívül részben a mi imádságunk-tól is függ.

R.

TARTS MEG ISTEN SZENTATYÁNKAT, KRISZTUSNAK HELYTARTÓJÁT

XXIII. JÁNOS PÁPA JELLEMKÉPE

A kezdetben átmenetinek kikiáltott pápa a jövő kor úttörője lett, mert bár semmi lényeges pontot nem adott fel a múltból, mégis nagyon sok másodrendű hagyománnyal szakított. Elődjének a fenségéből, diplomáciai formákhoz való ragaszkodásából, hűvös tartózkodásából és elszigeteltségéből jóformán semmit sem őrzött meg. Az evangéliumi alázatosság, egyszerűség és közvetlen nyájasság voltak kiemelkedő vonásai. Szinte kézzelfoghatóan szemlélhető nála, hogy állandóan az isteni kegyelem és a hit szellemének a sugallata alatt áll. Mély természetfelettségéből merített gondolatait a buzgó lekipásztor közvetlenségével iparkodik továbbadni. Nem a magány embere a pápai trónon. Rövid kormányzása idején minél bővebben akarja lelki gazdagságát kiárasztani.

Új korszak kezdődött el vele, mert az Egyház lényeges feladatainak a betöltéséhez új utakat és módokat keresett. Előtte bizonyos stagnálás jellemezte az egyházi közállapotokat. Ő merészen vállalt bizonyos veszélyeket és kritikákat abból a célból, hogy az Egyházon kívülállókot megnyerje, érdeklődésüket az Egyház küldetése iránt felkeltse és ha lehet, a vasfüggönyön túliak helyzetén könnyítsen.

Amikor a belga követ a diplomáciai kar nevében kifejezte a bíborosi testület előtt részvétét a pápa elhúnyta alkalmából, rámutatott arra, hogy XXIII. János elment a kockázat lehetséges határáig lekipásztori buzgósága folytán. Ezzel azt akarta mondani, hogy amikor a pápa felvette a kapcsolatot a másvallásuakkal és a kommunistákkal anélkül, hogy előre szigorú dogmatikus és egyházpolitikai feltételeket szabott volna meg, vállalta azt a veszélyt, hogy tárgyalófelei, az általuk képviselt tömegek a jóságával visszaélnék és saját hívei is félremagyarázzák a szándékait. Ismeretes, hogy sokan neki tulajdonították a kommunisták előretörését az olasz választásoknál és szemére vetették, hogy fogadta Hruscsov vejét.

Mentalitására jellemző fényt vet a következő anekdota. Ennek idején foglalkozott azzal a gondolattal, hogy személyesen veszi át a müncheni eucharisztikus kongresszus elnökségét. Vasuti utazás esetén a diplomáciai szokásoknak megfelelően Ausztrián átutaztában az osztrák elnök üdvözölte volna. Azt kérdezték ekkor tőle, hogy szívesen kezét fogna-e egy nem hívő elnökkel? Válasza csak ennyi volt: „Gondolják, hogy ártana ez neki?”

Humorát már az első audienciák egyikén kimutatta. Egy francia hölgy félhangosan zarándoktársa fülébe súgta: Nem szép ember. A pápa meghallotta a szavakat, visszafordult és megjegyezte: Nem szépségkirálynőnek választottak meg a konklávéban, hanem pápának.

Amikor kormányzati céljai felől érdeklődött nála a környezete, ki-

nyitotta szobája ablakát és így szólt: Azt akarom, hogy friss levegő jöj-
jön be az Egyházba.

A z s i n a t gondolatát nem magánkinyiltakoztatásnak, hanem kegyelmi sugallatnak tartotta. Környezete hevesen ellenezte ezt a szinte kivihetet-
lennek látszó tervet. Azt mondták, a vatikáni kemény bástyák falai majd
lefaragják a szarvait. De nem engedett az elhatározásából. Olyan volt,
mint a folyó víz, amely ha kerülővel is, de eljut a céljához. Annak elle-
nére, hogy „olyan jóságos, mint maga az Údvözítő”, egy öreg barátja
mégis így jellemezte: Olyan kiszámíthatatlan, mint az időjárás. Én nem
tartozom azok közé, akik őt könnyen összeférő, szerény modorú embernek
tartják és az a véleményük, hogy családi ünnepnek számít, ha valami
dolguk akad vele. Ellenkezőleg, ő nagyon is tudja, mit akar.

És éppen ezért, mert tudta, mit akar, nem akarta a dogmák számát
szaporítani. Az volt a véleménye, hogy a kor tévedéseit elődjei már kel-
lőképpen elítélték. Egyszer úgy is nyilatkozott, hogy ő nem tévedhetet-
len, mert ex cathedra nem akar semmit kinyilatkoztatni. Ehelyett a ba-
rátságosság léghőmérő akarta megteremteni nemcsak a kisemberek felé, ha-
nem főleg az egyházi közéletben. Ez olyan mértékben sikerült neki, mint
már régen egy pápának sem.

A környezetéből panaszolta fel valaki, hogy egy methodistának köny-
nyebb bejutni hozzá, mint egy monsignorenak. Utolsó betegsége idején
többek közt ilyesféle részvétlívratokat is kapott: Imádkozom az egész-
ségéért. Egy buddhista. Avagy: Ausztráliai szívünk Önnel érez. Négy pro-
testáns. – Egy istentelen: Amennyira az ateista imádkozni tud, imádko-
zom Szentséged mielőbbi felgyógyulásáért.

Amilyen energiával dolgozott a z s i n a t előkészítésén, olyan alázatos-
sággal lépett a háttérbe, hogy a püspököknek meghagyja a teljes szólás-
szabadságot. Ismeretes, hogy nem annyira a püspökök főnökének, mint
inkább testvérének tekintette magát. Kihallgatások alkalmával felkérte
őket, hogy vele együtt osszanak áldást a jelenlevő híveknek. Amikor más-
vallásúakat fogadott, nem foglalt helyet a pápai trónon azzal a megoko-
lással, hogy nekik nem pápájuk. Sohasem beszélt protestánsokról, hanem
csak az elszakadt testvérekről.

Egyik körleveléről humorosan megjegyezte: olvastam. Egy másikra vo-
natkozólag úgy nyilatkozott, hogy ráérőltették. – Nem szeretett egyedül
étkezni és amikor az udvartartás szabályaira hivatkoztak, azt válaszolta:
Figyelmesen végigolvastam a Szentírást és sehohsem bukkantam olyan hely-
re, amely megparancsolná, hogy egyedül kell étkezni. Szeretett étkezés
közben hanglemezeiről klasszikus zenét hallgatni. Esténként, ha fáradt volt,
néha a televízió szórakoztatta.

Nagyon egyszerű volt az életmódja. Már korábban magán-szegény-ségi fogadalmat tett. Támogatta ugyan jövedelméből szegénysorsú rokonait, de csak addig a határig, hogy „tiszteletreméltó és boldogító szegénységüket meg ne szüntesse”. Viszont mindjárt pápasága elején érezhetően felemelte a vatikáni alkalmazottak fizetését.

Soha becsvágy és hiúság nem vezette. Amikor rögtönzött latin beszédet tartott, amely nem egészen klasszikusan sikerült, megállapította önmagáról, hogy most nem a szép arcát mutatta be. Lakosztályából gyalog ment egészen addig, ahol a tömeg már elvárta tőle, hogy a sedia gestatoriát igénybe vegye, mert látni kívánták. Magánkihallgatásoknál eltekintett látogatói részéről a szokásos térdhajtásoktól és ezektől szinte erőszakkal tartotta vissza őket. Mindjárt uralkodása elején eltörölte az Osservatore Romano-nak a felsőfokban használatos címzéseit és megszólításait. Csak nehezen tudta megszokni azt, hogy önmagáról egyszám első személyhelyettöbbsben beszéljen.

Igazi lelkipásztor maradt mindvégig. Végiglátogatta a börtönöket. Amikor a börtönigazgató nem akarta az egyik cellába beengedni azazal a megokolással, hogy egy nagyon erőszakos bűnöző van bent, addig nem tágtott, amíg háromszori sürgetésre végre ki nem nyitották az ajtót. Erre átölelte az illetőt, megcsókolta, szívélyesen elbeszélgetett vele és ezzel elérte, hogy a megrögzött ember utána hamarosan meggyónt. Amikor a Laterán Főiskola (most már egyetem) megnyitójára ment, hirtelen ötlettel azt kívánta a soffőrjétől, hogy hajtson először a Főiskola betegenképző rektorához, akinek a lakásán személyesen csöngetett be. Nemcsak szívesen látogatta végig a római templomokat és kórházakat, hanem a zsinat előtt elutazott Lorettóba és Assisibe is. Egyéni ájtatosságáig igen gyermekded volt. Szívesen térdelt a betlehemi jászol előtt és kijelentette, hogy az evangélium hasonlatai közül neki a Jó Pásztorról szóló példabeszéd a legkedvesebb. Hogy mennyire lelkipásztornak és atyának érezte magát, mutatja az a körülmény, hogy sok beszédét ezzel a megszólítással kezdte: Gyermekeim! vagy Testvéreim!

Környezete abban az irányban is iparkodott őt befolyásolni, hogy szabja rövide a zsinat idejét már csak azért is, mert már az első szakasza is kb. hat millió dollárba került. A háttérben persze az a gondolat húzódtott meg, hogy a kúriának megmaradjon az elvárt mozgási és intézkedési szabadsága, illetőleg az az aggodalom, hogy téves irányba fog tovább fejlődni. Az egyik bíboros állítólag kijelentette, hogy nem szeretné a zsinat végét megérni, mert katolikus módon akar meghalni. A különböző teológiai irányzatok közt, amelyek néha élesen szembenálltak egymással, bé-

kítkően kívánt hatni, bár elismerte önmagáról, hogy ő nem teológus, vagyis nem kenyeré az elméleti hittudomány.

Nagy sikernek mondható az, hogy a II. vatikáni zsinattal kapcsolatban elenyésző kivételektől eltekintve világszerte elismerő és tisztelettudó hangon ír a sajtó. Az amerikai képeslap Time pedig az 1962. év legnagyobb emberének nyilvánította ki XXIII. János pápát.

Szépek utolsó betegségében tett nyilatkozatai. Életét felajánlotta a zsinatért, az Egyházért, a békéért. „A pápa megpróbálja hűségesen teljesíteni a kötelességeit. Folyton az örökkévalóságra gondolok és ráhagyom az isteni Gondviselésre, vajon még életben hagy-e, vagy magához hív. Nekem nem fontos, hogy itt a földön továbbéljek, mert hiszen mindenkinek eljön az ő órája. – A születésnapján: 82. életévünkbe léptünk. De vajon megérjük-e a végét? Ez nem okoz Nekünk nagy gondot. Minden nap születésnap és mindegyik lehet a halálnak a jó napja. – Idén pünkösddvasárnap, egy nappal halála előtt: Most nincs itt a sírának az ideje. Az öröm és a dicsőség pillanatai ezek. A pünkösddvasárnap az Egyház nagy napja és én is egy újabb napot értem meg. – Amikor egyesek szemére vetették nagy optimizmusát, ezzel válaszolt: Az én optimizmusom azon alapszik, hogy Isten kormányozza a világot. Ha nehéz helyzetbe kerülök, Isten azt mondja nekem: János, Én is itt vagyok még. ”

Végrendeletét többször átdolgozta. Egyik része így hangzik: Mivel hamarosan Isten színe elé lépek, szegény lelkemet Irgalmasságába ajánlom. Alázatosan bűneim és hibáim megbocsátásáért könyörgök. Még egyszer ki szeretném nyilvánítani keresztény és katolikus hitemet és korlátlan bizalmamat. – Nem gondolom, hogy bárkinek is meg kellene vala-mit bocsátanom, mert hiszen mindenkiben, akit ismerem és akivel érintkezésbe kerültem, testvért és jótevőt láttam, akivel szemben hálát érzek, akiért imádkozom és mindig is imádkozni fogok még akkor is, ha engem megbántott vagy megvetett, – egyébként teljes joggal, – avagy gondot okozott. – Rokonait kéri, hogy maradjanak meg istenfélelemben, mert az istenfélelem és az egyszerűség tette őket szeretetreméltóvá és szegénységüket nem kell szégyelniük.

Soha még nem kísérte pápa halálát annyi részvét, mint XXIII. János esetében. Betegségét szinte az egész világ végigélhette a rádió keresztül és temetését még a moszkvai televízió is közvetítette. Emiatt a pekingi rádió azzal gúnyolódott, hogy Hruscsov talán meg akarja kereszteltetni az egész orosz népet. A temetési beszédekben úgy jellemezték, mint akit egyedül Krisztus szeretete vezérelt, akit a szív bölcsessége irányított, aki jó édesapa és buzgó lelkipásztor volt. Jóságával és emberiségével a legnépszerűbb pápák egyike lett.

Német Béla SJ

XXIII. János Pápa uralkodásának főbb eseményei

Életkeret:

- Megválasztása: 1958. okt. 28.
koronázása: 1958. nov. 4.
halála: 1963 pünkösdhétfőn, június 3. 19 óra 49 perckor
temetése: 1963. jún 6-án este 6 óraker.

A KORMÁNYZÓ

II. vatikáni zsinat:

- 1959 jan. 25. kinyilvánítja szándékát
máj. 17. kinevezi az 1. előkészítő bizottságot
1960 jún. 4. „Superno Dei nutu” motu proprioval fölállítja az elő-
készítő bizottságokat
1961 márc. 19. Szent Józsefet a zsinat pártfogójává nyilvánítja
dec. 25. Humanae Salutis kezd. apostoli constitutióval meghir-
deti a zsinatot 1962-re
1962 jan. 6. „Sacrae Laudis” papokhoz: a breviárium felajánlása a
zsinatért
febr. 2. meghirdeti a zsinat kezdetét okt. 11-re
aug. 6. a „Regolamento”: a zsinat rendtartása
szept. 7. a 203 „peritus” kinevezése
szept. 11. rádiószózat a zsinat megnyitása előtt 1 hónappal
okt. 4. Lorettóba zárándokol a zsinat sikeréért
okt. 11. a zsinat ünnepélyes megnyitása
dec. 6. az ellenőrző és egyeztető bizottság kinevezése
dec. 8. a zsinat I. ülészakának ünnepélyes bezárása
1963 jan. 6. levél a püspökökhöz: a 4 pont-programm a zsinati mun-
kákra vonatkozólag
márc. 29. az egyházi törvényeket revideáló bizottság kinevezése
I. római egyházi zsinat 1960 jan. 25-31.

Munkatársai:

- a) államtitkár: 1958 nov. 17. Tardini bíboros
1961 aug. 12. Cicognani bíboros
b) bíborosi kinevezések: 1958 dec. 15. (23), 1959 dec. 14. (8)
1960 márc. 28. (10) három színes, köztük az el-
ső néger (Rugumbwa) és 3 in petto
1961 jan. 16. (4), 1962 márc. 19. (10)

Összesen: 55

c) hierarchia: egyházi hierarchiát állított fel:
1961: Vietnam, Indonézia, 1962: különböző afrikai államokban. Főleg a színes püspökökre volt gondja, akikre fokozatosan rábízta az újonnan megszervezett egyházmegyéket.

d) 3 római Athenaeumot egyetemi rangra emel: 1959 Laterani egyetem
1962 Propaganda és Angelicum

Államfők ill. kormányelnökök, akiket a pápa fogadott
1958 dec.: perzsa sah – máj.: olasz államfő
1959 máj.: indonéz államfő – júl.: japán miniszterelnök – dec.: USA elnök
1960 jan.: német kancellár, perui államfő – jún.: argentin elnök – okt.: thailandi királyi pár, lichtensteini fejedelem – nov.: angol miniszterelnök
1961 máj.: angol királynő – jún.: belga királyi pár
1962 márc.: ír államfő – júl.: olasz elnök, fülöpzigeti elnök – szept.: dhomei elnök, szenegáli elnök – okt.: a vatikáni zsinat megnyitásán résztvevő 79 állam- ill. kormányképviselő – nov.: a japán miniszterelnök

Másvallású egyházi vezetők a pápánál

1960 dec.: Fisher canterbury anglikán érsek
1961 nov.: Dr. Lichtenberger metodista püspök – dec.: Dr. Jackson, a baptista egyház elnöke, Dr. O. Dibelius evangélikus püspök
1962 márc.: Dr. Craig a skót kálvinisták vezetője – okt.: a metodista Fred Corson – nov.: 28 budhista szerzetes
1963 febr.: L. Davidson a metodista konf. elnöke; a protestáns szerzetesközösség „Taizé” priorja

A TANITÓ

a) pápai körlevelek:

1959 jún. 29.: Ad Petri Cathedram: Az igazságról
aug. 1.: Sacerdotii nostri primordia: A papságról
szept. 26.: Grata recordatio: A rózsafüzérről
nov. 28.: Princeps Pastorum: A kat. missziókról
1961 júl. 14.: Mater et Magistra: A szociális kérdéstről
nov. 11.: Aeterna Dei sapientia: A keresztények egységéről
1962 júl. 1.: Paenitentiam agere: Az önmegtartózkodásról

1963 ápr. 11.: Pacem in terris: A békéről

b) beszédei és rádiószózatái:

Az évenként megismétlődő karácsonyi, húsvéti és pünködsdi beszédeiből kiemeljük:

1960 pünkösd: az egyetemes zsinat jelentsen pünkösdöt az Egyházban

karácsony: Igazság és béke

1961 húsvét: Én vagyok a feltámadás és az élet

karácsony: Krisztus békéje a jószágban

1962 húsvét: A zsinat – a húsvét

1963 húsvét: A világbéke feltételei

1959 jún. 28.: A menekültek évének megnyitása

1960 jan. 10.: A keresztény családokhoz

aug. 7.: A müncheni 37. Eucharisztikus Világkongresszushoz

1961 máj. 15.: A Rerum Novarum jubileumára, 100.000 munkás előtt

szep. 10.: Békeszózat a világhoz: az imádság a leghathatósabb fegyver

1962 okt. 25.: Békeszózat a világhoz a Kuba-krízis idején

1960 nov. 13.: szláv ritusban pontifikál és közben beszél az egy-szent-katolikus-apostoli Egyházzól

c) apostoli levelei:

1960 jún. 30.: A szentséges Vér tiszteletéről

1962 júl. 2.: Adhortatio a szerzetesnőkhöz: ima, erényélet, apostolkodás fontossága és felajánlása a zsinatért

A P A P

Szenttéavatások

1959 márc.: Brindisi Lőrinc kapucinus egyházdoktor lesz

ápr.: Carlo de Sezze, ferences segítőtestvér † 1670

Joaquina de Vedruna de Mas alapítónő † 1854

1960 máj.: Barbarigo bíboros püspök † 1697 (a lateráni bazilikában)

jún.: Juan de Ribera püspök † 1610

1961 máj.: Bettilla Boscardin nővér † 1922

1962 máj.: De Porres Márton mulatt domonkos testvér † 1639

dec.: L.Eymard † 1868, Pucci † 1892, da Camporoso † 1866

Püspökszentelések

Missziós, többnyire színes püspököket szentelt: 1960 máj. 8. (14), okt.

28. (8), 1961 máj. 21. (14), 1962 (10)

1959 okt. 11.: 510 hit hirdetőnek és nővérnek nyújtja a misszióskeresztet

Az új rubrika-kódex közzététele: 1960. jún. 25.

ELMÉLKEDÉS EGY MÜTEREMBEN

Olyan, mint egy nagy piszkos hodály a szobrász műterme. Tele márvány-törmelékkel, gipsz-hulladékkal, érc-salakkal. Itt-ott félbemaradt torzók, modellek, nyers kő- és márványtömbök... szétdobált szerzőszámok tömkelege. Kalapácsolás, kopácsolás zaja dobog a dobhártyámon. A körfűrész és a csiszoló-korong visító hangja idegeimet karcolja. A művész ingújjra vetközve kalapál, vés, csiszol, farag. Keze alatt márványdarabok hullanak, szétfröccsen a szilánk, porzik az ütése alatt, a szerzőszám néha szikrát vet és a zajos, poros munka nyomán a nyers márványtömbből szemem előtt szinte észrevétlenül lassan kibontakozik a forma: a művész izzó belsejében élő eszményi kép kezd rávetülni az élettelen kőre és a kő kezd életre kelni a formában...

Szemlélődés közben lelkemben is alakot kezd öltetni egy gondolat. Elgondolom, ha ez a márványtömb élő valóság lenne: ha húsa, idegei, érzékei lennének, ha volna képzelete, érzelm- és gondolatvilága, ha volna akarata, ha tudna beszélni, kiabálni... hogyan ordítogna most fájdalmában, hogyan nyögne, sírna, jajgatna, mint akit elevenen nyúznak, hogyan vergődne irtó kínjában, könyörögne irgalomért, esdekelne, imádkozna – ha hite lenne – hogy múljék el tőle ez a keserű pohár. Kérdené, hogy miért ütik, vágják, vésik a testét. Ha meg nem lenne hite, hogyan átkozódna, talán káromkodna, hogy hagyják már abba ezt az esztelen műveletet rajta: lázadozna, harcolna az akarat ellen, amely őt így gyötri, vágja, szabdalja... Mert az élő, szenvedő márványtömb nem láthatja a művész belsejében a fenséges látomást, nem láthatja a jövődicsőséget, amikor majd a szobor leleplezése alkalmával tapsol a világ s elbűvölten tekint a műremlere, dicsérve az alkotást és vele együtt az alkotót.

A történelem emberfolyama

Elmélkedő szemeim előtt megelevenedik ez a hatalmas márványtömb a szobrász kezei alatt és magára ölti az emberi nem, az egész emberiség képét, amint a földtekén szerteszóródva elhelyezkedik, népeket alkot és a világtörténelem századai, ezredei folyamán egy láthatatlan művész keze hogyan formálja és alakítja... A színárnyalatok és vonalak: a kontinensek és országok a földgömbön; a láthatatlan művész művelete

maga a történelem zajlása; a kalapács, véső, csiszolókorong, pontozótű és a többi szerszám a történelem-alakító egyéniségek: jók vagy rosszak, Cézárok, Gergely pápák, Nagy Károlyok, Mohamedek, Szolimánok, Nagy Lajosok, Szent Ignácok, Hitlerok, Sztálinok vagy Chruscsevek; a felszálló por, gőz, fény, árnyék, a fülsiketítő, idegborzoló zaj, kopácsolás, sivítés, pattogás, szikrázás, zuhanás – a világot alakító események: nagy átalakulások, forradalmak, népvándorlások, háborúk, a század- és ezredfordulók csikorgása, jajkiáltása vagy dialordítása, örömújjongása vagy siralmi éneke és felcsukló zokogása.

Krisztus titokzatos teste

A láthatatlan művész pedig maga a történelem értelme: a történelmet elindító, fenntartó, mozgató, irányító, kormányozó isteni mindenhatóság, ahogy az emberiség nyersanyagából alakítja, vési, csiszolja AZ ISTEN ORSZÁGÁT, Krisztus misztikus Testét. . .

Megrendülve és elbűvölten nézem a kibontakozó képet. A mai zűrzavaros eseményekben értelmet kereső lelkem, az események súlya alatt vergődő szívem szinte kap a látomás után. Talán. . . talán. . . most megértem. . . megfogom. . . Eltűnik a valóságban létező műterem, amelyben állok. Már nem a műteremben vagyok, hanem a zajló világtörténesek kelts közepében. De a látomás szemlélője csupán. . . Egyszerre odáig ragad az illúzió, hogy úgy érzem, nem is vagyok egyedül, kis sereg bábázkodik velem együtt. Talán nézőserege ugyanannak a látomásnak? . . . Egyszerű emberek pislákoló mécsvilágukkal, bölcselők, tudósok lángoló fénycsóvájukkal, eszmehordozók és eszmetérjesztők imbolgó neon-fényeikkel, eszme-valósítók, szervezők, politikusok, államférfiak, demagógok, diktátorok. . . Mind hangosan gondolkoznak, megjegyzéseket tesznek, helyeselnek vagy kritizálnak. . . És én hallgatom ezt az eszmei zűrzavart, amelyben ki-ki a maga módján, a maga lámpása szerint kommentárt fűz a láthatatlan művész munkájához. . .

Értelem-keresés

– Boszorkányság ez. . . Azt látjuk, hogy itt valami alakul, érezzük saját idegeinken, mintha bennünk vágnának, vésnének. . . Hullunk vagy maradunk. . . De hát hol van a művész? . . . Illúzió az egész? Látom, hogy valami művelet folyik, de nem látom ki csinálja! Egyáltalán csinálja-e valaki? Vagy csak ez az illúzióm, mert zajlik az élet? – Így elmélkedik mellettem valaki.

Azt hiszem, az egész csak egy fejlődési folyamat. A világ önki-jejlése. Mi is részei vagyunk ennek. Érzem, Minden történés, minden esemény egy előző történés vagy esemény továbbfejlődése. Ahogy a fa nő vagy ahogy az embrióból az élő szervezet kialakul. Ma egy bizonyos fá-

zishoz értünk. . . Eddig van értelme az egész folyamatnak, de nem tudjuk, a millió lehetséges esély közül most merre fogunk fordulni.

– Lári-fári – kiált bele egy rikácsoló hang – mit kell itt önkifejlésről beszélni? Ez csak panteista mitosz! Ez nem magyarázat. . . Hisz Ön is bevallja, hogy nem tudja, milyen fordulatot vesz az egész. . . Nézzé, Uram, a történelmet szigorú természeti erők irányítják, mint a csillagokat a világűrben. Ezeknek az erőknek törvényei vannak, ahogy a mai tudomány is kétségen felül megállapítja. Ezek az erők adják a végső magyarázatot. Az egész egy képleten, egy formulán múlik, mint egy matematikai levezetés. Tudom a képletet, tudom a végkifejlést. . .

– Persze – szónokol egy demagóg – gazdasági erők összetevőiből alakul az egész. Világos. Nézzék: az őstermelésből fejlődik a feudalizmus, abból – a gépek feltalálásával – az iparosodás, ez hozza magával a kapitalizmust, ennek ellenhatásaként jelentkezik a szocializmus és majd beletorkolik a kommunizmusba. Most birkóznak. A vallás, művészet és bölcsélet, egyszóval a kultúra, a társadalom és politikai életnek az arculata csupán a különböző gazdasági rendszerek vetülete, hogy így fejezzem ki magam: izzadmánya.

Micsoda merev dogmatizmus – szól bele egy kopasz fejű. Hogyan lehet belekényszeríteni ezt a sokrétű történelmi folyamatot egy ideológiába? „Őrületség”! Szerintem az egész olyan, mint egy hatalmas nagy szinpad vagy filmjáték. . . Minden történelmi személy vagy korszak megjátssza a maga szerepét, végszóra megjelenik vagy eltűnik. Következnek a jelenetek, a felvonások, végül a függöny legördül és vége. . . Minden relativ, folyékony. . .

– Igenám, de ki írta a darabot? Ki a rendező? Ki a függönyhúzó? – kiáltja egy kétkedő hang.

– Senki, – válaszolnak. – Az egész véletlenek láncolata. Saul elindult szamarat keresni és királyságot talált. Véletlenül múlik minden. Ha Kleopátra csúnya lett volna, Antonius nem szeretett volna bele és talán az egész történelem más folyást vett volna. Vagy például ha a szarajevói merénylő golyója nem öli meg Ferdinándot, nem lett volna első világháború, következésképpen nem lett volna második világháború sem és ha Rooseveltnél nem követel feltétlen megadást a németektől, akkor ma nem lenne hidegháború. . .

– Óh, de könnyen megoldja ön ezt a fogós kérdést! – mondja valaki. Miért épp véletlen? Szerintem ennek így kellett történnie, másképpen nem is történhetett volna, mint ahogy történt. Ez szükségképpen így történik, ahogy történnie kell, mert ami történik, az az Abszolútum szükségképpen időbeli megvalósulása. . .

– Micsoda öntelt tudóskodás ez, – mondja egy savanyú képű pesszista. Az egész világ történelmével együtt egy elfuserált kontármunka. Épp ez a mi tragikumunk. Nincs magyarázata. Minden csak arra jó, hogy bennünket szerencsétlenné és boldogtalanná tegyen. Ennek a rosszul sikerült képződménynek, amit önök világtörténelemnek hívnak, vagyunk tragikus áldozatai és nincs kiút. Azért vannak tele az elmegyógy-intézetek. Ha az ember mélyen belenéz ebbe a problémába, meg kell bolondulnia.

– De miért ne lehetne feltételezni, – vélekedik a seregben valaki, – hogy tényleg létezik Valaki, aki mindezt csinálja? Hogy ami történik, az valami terv szerint történik? Ha nem is lehet látni... hisz sok láthatatlan erő dolgozik a természetben is. Persze a történelmet az ember csinálja. Da valaki talán a háttérben irányítja az események folyását.

– Ugyan uraim, fogjanak meg, hogy el ne szaladjak, – tréfálkozik egy harmadik. – Tervszerűség? Ha eszes, láthatatlan valaki irányítja a dolgok folyását, miért nem javítja ki, amit az ember lehibáz? Tudott szállóige, hogy az országok ügyét kevés bölcsességgel intézik... Annak a Valakinek feltétlen helyre kellene hoznia az észlelt baklövéseket. De ez történik? Nem, hanem szenvedünk miattuk és talán nemzedékek szenvednek ártatlanul...

– Furcsán gondolkozik ön a láthatatlan művészeiről, – kontrázza meg egy idealistának látszó nyurga úr. Mintha ő lenne a világ drótostótja vagy ablakosa, akinek az a kötelessége, hogy bevágja, bedrótozza az ablakokat, amiket a rakoncátlan emberfiak bedobálnak...

– De talán a vallásos gondolatnak is tért kellene adnunk, – szól bele egy komoly szakállas. Hiszen, amióta ember él a földön, legalább is amióta műveltségi fokra emelkedett, a vallás egyik legerősebb tényezője minden kultúrának és civilizációnak. Erről tanúskodik a vallástörténelem. Még szisztématisms irtóhadjárattal sem lehetett eddig kiirtani... Miért ne tételezhetnők fel, hogy az a láthatatlan művész az Ősök, az Őserők, vagy Abszolút, vagy ahogy általában ismeretes, az Isten?

– Uram, ön keveset olvashat, – kiált valaki, – vagy sohasem hallotta Theogonost, a görög költőt? Hát idehallgasson:

„Óh, kedves Zeus, be kell vallanom, furcsállak téged nagyon...

Hisz mindenható kezed és mindenható szemed nagyon...

Meg tudnád gátolni, mikor még gondolat,

hogy erőszak sújtsa a nyomorultakat,

s mégis szivedre veszed, hogy egyformán: jó és gonosz

jutalmat kap, sőt leggyakrabban csak a gonosz.

Az egyik tele göggel és boldogan jár-ke,
a másik szegény s nem bír az étellel,
Valóban, ha a sorsot nézem, amely nekünk kijut,
nehezen mondhatnám, hogy vezet az égbe út."

A megnyugtató megoldás

Igy harsog körülöttem a történelem-értékelők zavaros kórusa... Ebből az eszmei zűrzavarból élesen rajzólódik ki lelkem előtt a történelmi folyamat mai fázisa. Ennek én is szerves, élő része vagyok, mint ember... Tragikus lény, mert a világtörténelem mai konstellációjában elveszítettem hazámat, népemem, múltamat, jövőmet. Démoni és isteni erők küzdelmében alakul a márványtömbben az Isten országa. Ahogy imádkozom minden nap: Jöjjön el a Te országod! alakul a Krisztus Titokzatos Teste... A kalapács és a véső elevenembe vág, egyének, népek hullanak le a véső nyomán, mint forgács törmelék...

De ez a tragikum, mint semmiféle tragikum, nem magyarázata önönmagának. És az úgynevezett történelem-bölcsélet sem talál kielégítő feleletet. Ez a tragikum nem vak erők vagy véletlen csapások szükségképeni eredménye... nem a kegyetlen végzet kisarjadása... Ez a tragikum, az enyém, a tied, a népeké. Túlmutat önmagán, mint a templomtorony az alföldi pusztaságon.

Ha látom, hogy egy szenvedélytől megvakult ember kínozt, elevenen nyúzt, szabdalt valakit, egy másik embert, felordítok felháborodásban...

De ha látom, hogy egy orvos operáló kése vág bele az eleven húsba, idegbe – megnyugszom. Mert tudom: életmentés folyik, operálnak.

A kalapács, a véső a láthatatlan erő kezében operáló kés, ostor, talán nádpálca... eszköz, amelyet tudatosan alkalmaz vagy használ, hogy formálja az Isten Országát, Krisztus Titokzatos Testét... az emberiség hatalmas márványtömbjéből. Így lehet Isten ostora, kalapácsa, vésője egy Napoleon, egy Hitler, egy Chruschev, egy mindent elsöprő forradalom, egy háború, egy ideológia hengerlő gördülése, egy népvándorlás vagy a mai hidegháború...

Elgondolom néha, hogy mennyi nyesni, faragni való, mennyi operálni való van, mennyi sok minden miatt nem valósulhatott meg eddig az Isten Országa...

Persze az ilyen eszme-futtatás háttorzogató és követi néhány szisszenés, felhördülés, fejrázogatás. A hitéből kilúgozott liberális vagy humanista elme már nem tud ilyen méretekben eszmélni... Nekik mindaz, ami gátolja Krisztus Titokzatos Testének megvalósulását, a világtörténelem sok tévedése, az mind haladás, vívmány...

Pedig bizony az évszázadok sok mindent kitermeltek, ami nem fér

bele Isten Országába, ami miatt nem lehet megvalósítani az Isten Országát... Az eretnekségek, szakadások beleették magukat a népek kultúrájába, milliók agyába és velőjébe. Hiába minden ékes okfejtés, egyeztetési kísérlet, ezek nem fének bele Krisztus Titokzatos Testébe... A gazdasági, társadalmi és politikai élet rút fekélyei, daganatai. Hiába volt *Rerum Novarum*, *Quadragesimo Anno*! Hiába volt az állásfoglalás az államhatalom beteges túlkapásai ellen! Az emberi önzés törvényerőre emelte a kizsákmányolást, az igazságtalanságot, az aránytalan vagyoneelosztást. Világbirodalmak épültek gyarmati népek rabszolgasorsán... Mikor most a lázadó erők és forradalmak elsöprik a múltat, ha a kongói vagy angolai néger visszaüt azért, amit századokon át elszenvedett... nem értjük meg az idők döngetését.

A kalapács, a véső hatalmas csapásai alatt világbirodalmak omlanak össze, atomizálódnak, új népek rajai özönlik el a régi térképet... Jól beépített évszázados privilégiumok várfalai tűnnek el, társadalmi osztályok nivellálódnak, a vallásüldözés ostorcsapásai alatt régi gennyes előítéletek, gyanúk és bizalmatlanságok olvadnak fel. A történelmi kor-forduló viharai száguldanak végig rajtunk, földrengésszerűen rázkódik a vajúdo világ... alakul, formálódik Krisztus Titokzatos Teste az emberiségben. Nagypéntek is lesz talán? Kelet-Nyugat és Semleges Blokkok fogalmaival dobálóznak az atomkorszak fordulóján... Akármilyen fájdalmas, de a szemünk előtt omlik össze az, amivel össze volt házasodva testünk-lelkünk, minden idegszálunk, érzelmi és gondolatvilágunk. De Istennek nem sok kedve telett benne. Azért dolgozik a kalapács, a véső és az ostor... S amikor majd ezek elvégezték a rájuk kiszabott munkát, amikor kiégették, kivágták, kioperálta az emberiség testéből mindazt, ami gátolta a Művészen égő kép kifomálását –

akkor majd azok, akik ostonként, kalapácsként, vésőként zuhogtak, dörrögtek, szépen eltűnnek a történelem színteréről a nagy temetőben, ahol a történelem úgynevezett nagyjai pihennek és lassan kezd derengeni a nagypéntek után az eljövendő Húsvét hajnala...

Nekünk, hívő millióknak, de főleg azok vezetőinek, ilyen mértékben kell átélkednünk a világtörténelem eseményeinek mai konstellációját. S akkor a munkálat alatt álló sikító, jajgató, imádkozó vagy káromkodó márványtömbben meglátjuk a *Civitas Dei* finom körvonalainak kibontakozását és ott messze az idegháború verte ködökön túl, a horizonton is felrajzolódnak lelki szemeink előtt az Isten Országá tornyainak kéklő vonalai.

Isten a történelemben

Igy talált elmélkedő lelkem a szobrász rendetlen és zajos műtermében a történelem végső magyarázatára. Isten a történelemben...

Ha szabad egy durva hasonlattal élnem: a mai helyzet egy sakk-verseny. Isten sakkozik a Sátánnal. Nem egyenlő játékosok. Isten tudja, mit akar a Sátán. De a Sátán csak sejti, hogy mit akarhat az Isten. . . A sakkfigurák: a történelem mai szereplői, akiknek a neve ismeretes az újságokból. De Isten, mint a múltban is sokszor, egy paraszttal adja be a mattot (egy Assisi Ferenc, Bernadette, vagy ki tudja, ki az az ismeretlen valaki, aki egyszercsak felmerül korunkban is). Egy paraszt. . . Mi volnánk a kibicek. Izgulunk. Sokszor szeretnénk tanácsot adni a játékosoknak, mi volna a legjobb lépés. . . Sokszor bőrünkre is megy a játék, mert mi is a mezőnyben lehetünk és talán épp minket ütnek ki. . .

Lehet, hogy én már csak a túlsó partról szemlélhetem a megvalósult Isten Országát. . . Most, míg itt vagyok, csak mea culpa, mea maxima culpa, hogy miattunk ilyen lassan valósulhat meg Krisztus Titokzatos Tesete. . . és ilyen drámai módon. . . S végigzúgnak lelkemen a Fatimai jövődőlés hangjai. Talán még nem késő. Adveniat Regnum Tuum!

Szeder Mihály SJ

LITURGIA ÉS IMAÉLET

Oltár és tabernákulum

A szélrózsa minden irányában való szétszórtságunk egyik következménye az is, hogy egy kicsit mindnyájan az összehasonlító nyelvészet műkedvelői lettünk. S űzzük ezt a mesterséget néha büszkeséggel, néha fájdalommal. Büszkeséggel akkor, amikor egy magyar szóra nem találunk megfelelőt idegen nyelven. Fájdalommal, ha megfordított a helyzet. Így mindig valamelyes tehetetlenséget érzek, amikor a latin nyelvnek ama szavát szeretném magyarítani, amelyet spanyolul *serenidad*-nak mondunk. A béke, a derű, a nagyvonalúság bizonyos keveréke, vagy inkább összhangja az, ami e szép szóból árad: az igazi, keresztény, természetfeletti bölcsesség levegője. De az említett magyar szavak egyike sem adja vissza tökéletesen a fogalom gazdagságát.

Annak, hogy e szóval indítottam útjára tollamat, két oka van. Az egyik a bábeli nyelvzavar örökségével, szavaink tompa nehézkességével, a másik magával a serenitas-sal kapcsolatos. Mert ime a téma: beszél-gessünk – őszintén és „cum serenitate” – a liturgia és imaéletünk kapcsolatairól. A tárgy időszerűségét nem szükséges bizonygatni azok számára, akik a II. Vatikáni zsinat folyásáról csak némileg is tájékozódtak.

liturgiáról szóló schema végleges és teljes elfogadásával mondhatjuk majd, hogy a néhány évtizede győzelemről győzelemre haladó liturgikus mozgalom korszaka lezárult, mert eredményeit most már maga az Egyház és nem annak egy mozgalma vallja sajátjának. Ezzel a mozgalom fiatalos lendületű, üdítő forrása beletorkollik az egyetemes Egyház életének méltóság-teljesen hömpölygő folyamába. Valaki azonban – nem tudom melyik zsinati atya – szellemesen megjegyezte: aztán csak vigyázzunk, nehogy árvíz legyen belőle!... Ennek ellenére kétségtelen, hogy a „korszakot alkotó” mozgalom ez esetben hűen igazolja a jelző értelmét: megalkotta a korszakot. Mivel azonban, mint az idézett megjegyzés is igazolni látszik, e pillanatban talán még nem minden pont világos e téren, éppen ezért találok helyénvalónak, hogy a Zsinat évében ezt a kérdést olyasvalaki tegye szóvá a Papi Egység bensőséges, sajnos csak lélekben találkozható közösségében, aki sokunknál sokkal nagyobb mértékben – nem teoretikusa, hanem – élője (s bárcsak méltó kiválasztottja lenne!) a liturgiának.

A probléma

Ha az ember a teológiával és lelkiélettel foglalkozó szakfolyóiratoknak az utóbbi számait lapozgatja, feltűnik, milyen gyakran találkozunk tárgyunkkal. Neves teológusok és szakemberek (nekem szinte kizárólag csupán a francia és spanyol nyelven megjelent írások állnak rendelkezésemre) a legkülönbözőbb szempontokból tárgyalják ezt a kérdést. Az értekezések címei is csak árnyalatokban, szavakban különböznek: liturgikus és magán-ímadás; liturgia és személyes ima; a liturgia, mint lelkiéletünk, mint imaéletünk, mint a magánima éltetője. Ugyanaz a papoknál, a szerzeteseknél, a szerzetesnőknél, a laikusoknál, a monasztikus életben, és így tovább.

De mit veszünk észre mindezen írásokban? Valami, alig észrevehető vita folyik holmi kis hangsúlykérdésről, ártatlan sorrend-különbségről. Az egyes szerzők vagy a lelkiélet liturgikus, közösségi, vagy annak személyes, bensőséges oldalait hangsúlyozzák ki inkább, vagy legalább is nagyobb rokonszenvvel. Egyesek attól félnek, hogy az individualizmus és alanyiség zsákutcájába kerülünk, mások attól, hogy a közösségi, liturgikus tendenciák fenyegetnek árvízzel. De hogy mennyire nem objektív, hogy úgy mondjam, tudományos ellentéttről, hanem sokkal inkább alanyi, egyéniségünktől, neveltségünktől s számos hasonló tényezőtől függő vitával állunk szemben, azt mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy a hangsúlykülönbség nemcsak a liturgikus és magánima körüli véleményekben érezhető, hanem más területekre is kihat, amelyeket szigorúan tudományos módszerekkel talán nem is lehetne ezzel az alapkérdéssel egy kalap alatt tárgyalni. Ilyen például a Jézus Szíve-tisztelet, a Krisztus Misztikus

Teste misztériuma, a szentmisén kívüli Oltáriszentség-kultusz szerepe lelkületünkben.

Példák az életből

Mielőtt frott tanúságok idézésébe kezdenék, hadd említsek távirati rövidséggel néhány példát a most jelzett kérdésekkel kapcsolatban.

Állítólag akadt andalúziai plébános, aki úgy vélte okosnak s egyedül célravezetőnek a védekezést hívei túlzásai ellen, hogy első pénteken egyszerűen megszökött a plébániáról s templomát szentmise nélkül hagyta. Relata refero: nem ellenőrizhettem. De ha a tény nem is lenne igaz, a kősa hír maga is ékesen tanúskodik a aggodalmak és viták tárgyáról.

Tavaly nagy Jézus Szíve kongresszus volt Barcelonában. A sajtóvisszhangok később fájdalommal állapították meg bizonyos „disszonáns hangok” jelentkezését a főséges tárggyal kapcsolatban. Ezzel a nemrég beiktatott montserrati coadjutor-apátnak, Dom Brassónak előadására céloztak, aki ugyan nem a Jézus Szíve-kultusz ellen beszélt – mint egyesek túlzóan értelmezték – de ezt az álláspontot védte: a Jézus Szíve ünnepnek liturgikus szempontból nincs helye az egyházi évben, minthogy nem tartozik szoros értelemben a Krisztus-misztériumhoz, amelynek középpontja az egyházi év egyetlen igazi és főünnep: a Húsvét misztériuma. – Fájdalommal, de az idők feltartóztathatatlan haladásába beletörődve jelentette ki egyszer egyik rendi testvérem: úgy látszik, a Jézus Szíve-tisztelet napja leáldozott.

A Corpus Christi Mysticummal kapcsolatban mondta valaki egy vita során: nem tudom dogmatikailag meglátni, mi az, amit itt annyira hangsúlyoznak manapság. Van a kegyelem állapota, annak minden velejárójával – és semmi egyéb. Nagyobb nyomaték kedvéért meg is ismételte: és semmi egyéb...

Ami az Oltáriszentséget illeti, egy másik papi együttléten elhangzott megnyilatkozás szerint: az Eucharisztia tulajdonképpen nem más, mint a szentmise. Természetesen megvan Krisztus Urunk szentségi jelenléte a szentmise után is, de minthogy csakis a szentmiséért van itt, a mi részünkről az Eucharisztia igazi kultusza nem más, mint a szentmise misztériumában való mindig teljesebb részesedés. Minden egyéb: modern vivmány, „szubjektív devóció” csupán, amelyet az Egyház hosszú századokon át nem ismert.

Hány szó, annyi kérdőjel! Egyelőre csak szerényen és röviden visszakérdezek:

Mi következik abból, hogy az Egyház valamit századokon át „nem ismer?” Vajon mi ismerjük ma, 19 századdal a hátunk megett a II. Vatikánum döntéseit? Mi a jelentősége annak, hogy a Szentlélek vezeti az Egy-

házat? – A megszentelő kegyelem nem úgy viszonylik-e a Misztikus Testhez, mint a téglá az épülethez, a templomhoz? – Bizonyos-e, hogy a Jézus Szíve-tisztelet, amelyet pápák tekintélye támogat, csak kor-jelenség volt a lelkiség történelmében, időtálló mondanivaló nélkül? Bizonyos-e, hogy a kereszten átdöfött Szív, amelyből vér és víz, a hét szentség szimbóluma ömlött a Golgota sziklájára, hogy a megváltó szeretet, amelynek ez a Szív az orgánuma, hogy a Szív, amely nagypénteken megszűnt dobogni és csak a „vere beata nox” által ismert pillanatban kezdte el újra megdicsőült életét a Feltámadott keblében, nos, bizonyos-e, hogy ennek a Szívnek „nincs kapcsolata liturgikus értelemben a Mysterium Paschale-val”?

Az említett problémák kisebb-nagyobb kerülővel ugyanoda vezethetők vissza: egyéni lelkiéletünk és a liturgia kapcsolatához.

Példák írásokból

A Jézus Szíve tisztelettel való foglalkozást mellőznünk kell a továbbiakban, mert ez önálló cikk egyetlen tárgyául kínálkozna. Irányítsuk figyelmünket inkább az Eucharisztia misztériuma felé.

A közelmúltban került a kezembe a párizsi Saint Severin plébánia papjai által írt remek munka a szentmiséről.¹ Tudnivaló, hogy ez a plébánia a párizsi liturgikus lelkipásztorkodás középpontja. A spanyol kiadás 156. lapján, onnan fordítva, ezeket olvassuk:

„Az Eucharisztia célja nem a valóságos jelenlét. Ez (értsd: a valóságos jelenlét. Ford.) csupán Krisztus és a mi áldozatunk megvalósítását szolgálja, a cselekményt (actio) vagy a szenvedést (passio), de nem a vigasztalást. A valóságos jelenlét nem arra való, hogy egy magán- és egyéni ájtatosságot (devóció: a magyar szóval nem vagyok kibékülve) tápláljon, hanem, hogy mindannyiunkat egységbe öleljen.”

Ha a szövegösszefüggést is megnézzük: az idézetet közvetlen megelőző szó „desviación”, azaz eltévelyedés. A szerzők szándéka szerint az idézett rész egy eltévelyedést akar megbélyegezni.

Ne siessünk se a helyesléssel, se a felháborodással. Ma, amikor ezeket a sorokat írom, virágvasárnap előtti szombaton, a postcommunióban azért könyörögtünk, hogy az Úr népe a „jelen vigasztalásból az eljövendő javak birtokába jusson”: „ut consolatione praesenti ad futura bona proficiat.” Főlöleslegesnek tartom pontosan kimutatni, hogy a „vigasztalás” szó, mint áhított isteni kegyelem, hányszor szerepel az imádkozó Egyház ajkán. Egy szerényterjedelmű szentírás-concordantia kevés híjján félméter hosszú apróbetűs oszlopban sorolja fel a Vulgata helyeit, ahol a „vigasztalni”, „vigasztalás” alkalmazásait találjuk. Ha az idézett munka egyik szerző-

jével folytatnánk eszmecsserét, nem engedné befejezni érvelésünket, hanem belevágna: „Természetesen, atya! De tudja, a szentimentalizmus...” – Hát erről van szó: csakhogy szerény véleményem szerint fölösleges sarkításokhoz és hangsúlyeltolódásokhoz, innen pedig szükségtelen vitákhoz vezet az a módszer, ha a szavakat nem az első és sajátos értelmükben használjuk. Egy liturgikus tárgyú mű esetében pedig annál inkább elvárnánk, hogy a kifejezéseket a liturgia és a Szentírás értelmezése szerint használja.

De ennek ellenére megértjük az előbbi idézet stílusát. Az „eltévelyedés” szó elárulja polemikus jellegét s éppen ezzel hívja fel figyelmünket, hogy tartsunk lelkiismeretvizsgálatot. E sorok írója is megtette. Ennek során kiderült, hogy diák-korom szentmiséin a szentáldozás után számomra megszűnt létezni minden, ami körülöttem volt. (Legalább is így szerettem volna...) A szentmise is. Ettől már csak egy lépés az a felfogás – akkor is, ha nem elméleti, csupán gyakorlati –, amely szerint az egész szentmise egy nagyon szép, de a türelmetlen szerető szív számára kissé körülményes előkészítő szertartás, amely napunk legfőbb eseményét hivatott bevezetni: az Üdvözítő látogatását lelkünk templomában. Ha az ilyesmit megfontoljuk, megértjük: éppen ideje volt, hogy a Szentlélek Úristen megajándékozza az Egyházat a liturgikus mozgalommal,² de azt is, hogy az isteni indítás emberi „mozgatottjai” itt-ott túloznak, meg hogy hiányzik belőlük a serenitas s hogy szavaink durvasága és félreérthetősége őket is korlátozza.

Egy másik példa lehet az a néhány sor, melyet A. G. Martimort cikkéből fordított le a „La Maison-Dieu” 51. számából³ :

„Az Oltáriszentséget egyedül a szentmiseáldozat által kapjuk; s ezt az igazságot méltó helyére kell juttatnunk hűveink felfogásában. Az oltárt a tabernákulummal szembeállítani, ez nem más, mint elvéteni Krisztus előtti magatartásunkat. De a valóságos jelenlét tiszteletét elhanyagolni: ez megintcsak nem helyes mód arra, hogy a szentmise méltóságát felmagasztaljuk. Ellenkezőleg: azzal a veszéllyel jár, hogy szem elől tévesztjük, hogy az eucharisztikus áldozat nem cselekmény csupán (un acte), nem egy dolog, hanem a köztünk jelenlevő Krisztus személye, aki miáltalunk cselekedve mutatja be áldozatát.”

A sorok mögött érzi az ember, hogy a kiváló szerző is tudatában van a mindkét irányban való túlzások veszélyének. Megoldása az előző idegzetnél jóval kiegyensúlyozottabb.

A Nouvelle Revue Théologique 1963. januári számában jelent meg P. J. Galot SJ tollából egy cikk, amely az eucharisztikus jelenlét teológiá-

járól szól.⁴ A megkapó teológiai mélységeket feltáró írás tárgyunkat érintő egyik gondolata szerint: a személy soha nem lehet úgy jelen valahol, mint egy tárgy, egy dolog, amelyet csupán hasznossága szerint értékelünk. Ha egy személyre így tekintünk, pusztán „functio”-ja szerint értékelve, ez éppen a személy megalázását vagy jobbik esetben ignorálását jelenti. Gondoljunk arra, amikor az ember egy ismeretlen küldöncöt, póstaalkalmazottat dolga végeztével a sablonos udvariasság szavaival bocsájt útjára: „fogja, jóember, a többi a magáé...” Mennyire méltatlan lenne ez a magatartás Krisztussal szemben! Bemutatta áldozatát, megvendégelt saját Testével, – a többi mellékes. A liturgikus szempont a fontos. További jelenléte „csak” az egyéni jámborság látómezejébe tartozik... P. Galot a küldönc példáját nem említi ugyan, ellenben annál szebb dogmatikus szempontot kínál az Üdvözítő szentmise utáni szentségi jelenlétének megvilágítására. Ahogy Krisztus egyetlen, időbeli, golgotai áldozatát követi és ahhoz csatlakozik a megdicsőült áldozat (Victima) jelenléte az égben az Atya előtt (Zsid. 9, 24; 7, 25) – így az eucharisztikus áldozatot, a szentmisét követi az eucharisztikus jelenlét, hogy innen is bemutassa könyörögését Atyja előtt és áldozatának gyümölcseit ránk alkalmazza. Ezzel az eucharisztikus jelenlét az égi megdicsőült Áldozat jelenlétének mintegy szentségi jele lesz!

Pápai tekintély

Jézusnak ez a szentségi jelenléte az, amelyről XII. Pius az 1956-os assisi-i nemzetközi liturgikus kongresszus résztvevőinek mondta, hogy „a legteljesebb, legmeggyőződésebb liturgista is meg kell hogy tudja érteni és érezni (sic!) azt, amit az Úr a tabernákulumban jelent a mélységesen buzgó hívek számára, legyenek ezek egyszerű, vagy művelt emberek. Ő a tanácsadójuk, vígasztalójuk, erejük, segítségük az életben éppúgy, mint a halálban. A liturgikus mozgalom tehát ne csupán arra szorítkozzék, hogy megengedje a híveknek, hogy felkeressék az Urat a tabernákulumban, hanem azon legyen, hogy őket mindjobban oda vonzza.”⁵

Az eddigiekből is világosan kibontakozik, hogy a liturgia és az egyéni lelkiélet kapcsolatának az illusztrálására kiválóan alkalmas az oltár és a tabernákulum, a szentmisében magát feláldozó és a szentmise után közöttünk maradó Jézus szemlélete. A tény, hogy – legalább is néhány évvel ezelőtt – fennállott a köztük szükséges egyensúly szem elől tévesztésének a veszélye, XII. Pius 1956-ban így fejezte ki:

„... egy irányzatra szeretnénk felhívni a figyelmeteket: Krisztus tabernákulumban való jelenlétének és tevékenységének a kevesebb-rebecsülésére. Egyesek megelőgszenek az oltár áldozatával s csök-

kentik Annak a jelentőségét, Aki bemutatja. Márpedig az Úr személyének kell elfoglalnia a kultusz középpontját, mert Ő az, Aki egységbe foglalja az oltár és a tabernákulum kölcsönös viszonyát s mindkettőnek megadja a maga értelmét." ⁶

Az említett liturgikus kongresszus résztvevői hallották a boldogult pápa e klasszikus szavait is:

„... teljes joggal állíthatjuk, hogy a liturgia a teljes Egyház műve. De hozzá kell tennünk: a liturgia, ennek ellenére nem az egész Egyház... Hiszen a nyilvános, a közösség istentisztelete mellett helye van a magánimának (le culte privé) is, amelylyel az egyén járul Isten elé szíve rejtekében és ezt esetleg külső magatartásával is tanúsítja... Az istentisztelet eme formáját az Egyház nemcsak eltűri, hanem teljességgel elismeri és ajánlja a nélkül, hogy valamit is elvenne a liturgikus kultusz elsődlegességéből (prééminence).” ⁷

Ezek az idézetek egyúttal azt is igazolják, hogy joggal élhetünk azzal a példával, amelyet egy arányosság formájában így fogalmazhatnánk meg: a magánima úgy viszonylik a liturgikus imához, mint a tabernákulum a szentmiséhez.

Az üdvtörténet Jelenlévője

Mielőtt ennek az arányosságnak a szabályait kifejtenők, feleljünk meg egy kérdésre. Vajon nem igaz-e, hogy az Eucharisztia misztériuma első-sorban mégiscsak a szentmisére vonatkozik; hogy Krisztus Urunk célja e misztériummal az Ő áldozatának az állandó jelenléte az idők végezetéig?

E kérdés mögött kifürkészhetetlen misztérium rejlik. Ki képes megmondani, hogy Krisztus szándékainak a rendjében milyen viszony állott fenn az oltár áldozati cselekményében és a tabernákulum szentmise utáni csendjében való eucharisztikus jelenlét között? Ahelyett, hogy nehézkes emberi „szakkifejezéseink” ormótlan kulcsait próbálgatnánk az isteni bölcsesség titkának a zárjában, tegyünk fel egy másik kérdést.

Amikor az Üdvözítő azt ígérte, hogy velünk marad a világ végezetéig (Mt. 28, 20) nem gondolt-e vajon egyéb jelenlétmódjai mellett – misztikus Testében (Ap. Csel. 9, 4), az apostolokban és utódaiban (Lk. 10, 16), a legkisebbek egyikében (Mt. 25, 40) való jelenléte mellett – az eucharisztikus jelenlétre is? Ha pedig gondolt rá, nem kell-e azt mondanunk, hogy az „ezt cselekedjétek”-nek a folytatásán, azaz a szentmisén kívül, ez a tartós jelenlét is szándéka volt az Eucharisztia alapításakor?

„A jelenlétével való megajándékozás szándéka, mégpedig azért, hogy ezt magának a jelenlétnek az értéke miatt tehessük sajátos kultusz tárgyá-

vá, annál biztosabban felfedezhető Krisztus gondolatában, mivel már az Ószövetség is nagy becsben tartotta Jahve jelenlétét népe közepette... Jahve minden bizonynyal jelen volt egyetemes értelemben a zsidó nép életében és történelmében a szeretet által, amellyel e nép iránt viseltetett, a nyújtott segítség, az érte megvalósított csodák által. De hogy még jobban megközelítse az embereket, hogy még jobban alkalmazkodják földi létünk jellegzetes vonásaihoz, a mindenütt jelenlévő Lét úgy határozott, hogy a földön való jelenlétét különös módon is helyhez köti. E helyhezkötés az isteni jelenlét megtestesülésének a kezdete volt."⁸

Látjuk tehát, hogy az Isten jelenléte, mégpedig a földi tér kategóriáiban meghatározható jelenléte az üdvösség történetének szerves része, az Isten és az ember dialógusának szinte alaptörvénye, amely az Ószövetség felől folytonos crescendót árul el egészen addig, amíg az „Ige testté lőn” és „felütötte sátorát közöttünk” (Jn. 1, 14). Ennek a nagy összefüggésnek a világában Krisztus legkisebb testvéreinek (Mt. 28, 10) egyszerű és feltűnés nélküli odatérdelése a szentségi Jézus elé nem más, mint az Isten egyetlen, hatalmas és soha meg nem szünő látogatásának az alázatos viszonzása. Nem szabad elfelejtenünk, hogy a tabernákulum lakója nemcsak ember, hanem Isten is; hogy az Isten számára nincs idő, hogy Jézus nem a várakozás passzivitásában van jelen a tabernákulumban, hanem úgy, mint aki most jelenik meg látogatója előtt. Amikor mi testileg egy adott pillanatban megérkezünk színe elé, Ő ugyanakkor lelkünk számára mondja ki a „megjöttem” élményszerű betoppanásával: ecce adsum!

(Folytatjuk)

JEGYZETEK

- ¹ Eredeti címe: „La Messe – Les chrétiens autour de l’autel.” Desclée de Brouwer, 1955.
- ² „Un passage du Saint-Esprit dans son Eglise” – ahogy XII. Pius 1956. szept. 22. allocutiója nevezi: AAS 1956, 712 lap.
- ³ Pontos cím: La réserve eucharistique. – Décret de la Congrégation des Rites 1er juin 1957; idézett szám, 132. lap. Az itt közölt rész a 138. lapról való.
- ⁴ Théologie de la présence eucharistique. NRT 1963. No. 1. 19. lap.
- ⁵ AAS. 1956, 722-723 lap.
- ⁶ Idézett beszéd, 722. lap.
- ⁷ Ugyanott 714. lap.
- ⁸ P. Galot, id. cikk, 33. lap. Vö.: Ex. 29, 45; 30, 6; 33, 11; stb.

Lékai Ányos SOCIST.

A VILÁGBÉKE MAGNA CHARTÁJÁ

a „Pacem in terris” kezdetű nagy pápai körlevél 1963. ápr. 11-i keltezéssel jelent meg. Mintegy betetőzése annak a sok fáradozásnak, amelyet az utolsó évtizedek pápái a világbéke érdekében magukra vállaltak. Aláírása ünnepélyes keretek között ment végbe és azt a televízió is közvetítette. Stílusa új; szokásos címzése nemcsak az Egyház főpásztorainak és híveinek, hanem az egész földkerekség Krisztus-hívőinek és minden jóakaratú embernek is szól.

A BEVEZETŐ

első mondata mindjárt fontos elvként állapítja meg, hogy a mindenkitől hön óhajtott békét csak úgy lehet biztosítani, ha az emberek lelkiismeretesen megtartják az Istentől megállapított rendet. Isten csodálatos rendet helyezett a természetbe, amelynek urává az embert tette. Ez a rend kiáltó ellentétben van a viszályokkal, amelyek emberek és népek között uralkodnak. Téves az a nézet, hogy a rendet közöttük fizikai eszközökkel lehet helyreállítani. A békéltető módokat onnan kell venni, ahová azokat a Teremtő írta: az ember természetéből.

I. REND AZ EGYES EMBEREK KÖZT

Minden ember személy, akinek határozott jogai és kötelességei vannak. Ezek közvetlenül a természetből adódnak, ezért általános érvényűek és kétségbe nem vonhatók, tehát el nem idegeníthetők.

Emberi jogok:

1. Az embernek joga van az élethez és ami annak fönntartásához szükséges, tehát a támogatáshoz is, ha beteg, ha a munka és az élet küzdelmei legyöngtették, ha hibáján kívül az élet fönntartásához szükséges dolgokat nélkülözi.
2. Joga van jó hírnevéhez.
3. Szabadon keresheti az igazságot és az erkölcsi rend és a közjó sérelme nélkül szabadon nyilváníthatja és terjesztheti véleményét.
4. Bármilyen tisztességes foglalkozást űzhet.
5. Joga van ahhoz, hogy a nyilvános eseményekről az igazságnak megfelelően informálják.

6. Joga van az általános és a szakképzettség megszerzéséhez. Gondoskodni kell, hogy a kellő tehetséggel bírók magasabb kiképzést is kaphassanak és megfelelő álláshoz jussanak.

7. Minden embernek joga van lelkiismerete helyes útmutatása szerint tisztelni az Istent és vallását a magán- és a nyilvános életben vallani.

8. Elidegeníthetetlen joga az embernek azt a hivatást választani, amelyik neki tetszik. Joga van családot alapítani, vagy papi, szerzetesi hivatást választani.

A család az emberi társadalom sejtje; ezért úgy gazdasági és szociális, mint művelődési és erkölcsi szempontból a lehető legjobban kell gondoskodni róla.

9. A szülők elsődleges joga gyermekeiket táplálni és nevelni.

10. Természetadta joga az embernek öllálló gazdasági kezdeményezéshez és hogy felelőssége tudatában gazdasági természetű vállalkozásokba bocsátkozzon. Joga van a munkához és ezzel kapcsolatban olyan munkafeltételekhez, amelyek rá nézve sem fizikai sem erkölcsi szempontból nem ártalmasak.

11. A munkásnak joga van igazságos bérre. Ez a rendelkezésre álló eszközök mértékéhez képest olyan legyen, hogy a munkásnak és családjának lehetővé tegye az emberhez méltó életet.

Nem szabad feledni, hogy a magántulajdonnak szociális jellege is van.

12. Az ember szociális lény. Ebből az következik, hogy célja könnyebb elérésére szabadon társulhat embertársaival.

13. Minden embert megillet az a jog, hogy hazájában szabadon választhat lakóhelyet vagy azt változtathatja; és ha megfelelő oka van rá, más államba költözhet.

14. Az embert személyi méltósága följosítja arra, hogy cselekvően vehessen részt a nyilvános életben és a közjó előmozdításához hozzájáruljon;

15. És hogy jogait a törvények hatékonyan és pártatlanul megvédjék.

Az ember kötelességei együtt járnak a jogaival. Így pl. a jog az emberhez méltó élethez elválaszthatatlan attól a kötelességtől, hogy tisztességes életmódot folytasson. Az egyik ember joga kötelességévé teszi a többieknek, hogy ezt a jogot elismerjék és tiszteletben tartsák.

Mivel az ember társas lény, tartozik a közjó érdekében fáradozni és részt venni, szintén a közjó érdekében, vállalatokban, amelyek a helyzet megenged, kíván vagy követel. A közületek érdekében szabadon és felelősséggel kell dolgozni. Azonban „a közület, amely csak erőszakon nyugszik, nem méltó az emberhez.”

A közületi élet kell, hogy igazságon, igazságosságon, szerteten és szabadságon nyugodjék. Ez az Isten akarata, amely minden erkölcsi rend alapja.

A mai kor jellemzése

Korunkat jellemzi: 1. A munkásosztály fölemelkedése; 2. a nő szerephez jutása a nyilvános életben; 3. a népek önállósulása. Lassen eltűnik úgy a kisebbségi, mint a magasbrendűségi érzés. Az emberi méltóság mindenkiben egyenlő. Faji megkülönböztetések nincsenek többé sem elméletileg sem gyakorlatilag igazolva.

II. AZ EGYÉN ÉS AZ ÁLLAM KÖZTI VISZONY

Az államban szükség van törvényes tekintélyre, amely föntartja a rendet és gondoskodik a közjóról. Szent Pál szerint minden törvényes hatalom Istentől származik. Az államhatalom tehát „csak akkor kötelezheti lelkiismeretben az alattvalót, ha tekintélye Isten tekintélyével összhangban van és része van benne.”

Az egyes ember és a társulások kötelessége a közjó előmozdítása. Saját érdekeiket összhangba kell hozniok mások szükségleteivel; személyi és dologi hozzájárulással kell azt teljesíteniök, amit az állam vezetői az igazságosság alapján, kellő mértéktartással és a célnak megfelelően előírnak.

Minden közhatalom létjoga a közjó megvalósításán alapul. Semmiképpen sem lehet megengedni, hogy az államhatalom csak egyeseknek vagy keveseknek a javát szolgálja. A közjó továbbá az egész emberre vonatkozik; tehát a test szükségleteire éppúgy, mint a lélekéire.

Modern fölfogás szerint a közjó elsősorban az emberek jogai és kötelességei fölött való hatékony őrökésben áll. „Ha az állam közegei az egyesek jogait nem ismerik el vagy megsértik, nemcsak föladataiktól térnek el, hanem rendeleteik el is vesztik a kötelező erőt.”

III. AZ ÁLLAMOK EGYMÁS KÖZTI VISZONYA

Lényeges tétele itt a körlevélnek: az államok egymás közti viszonyára ugyanazok az erkölcsi törvények érvényesek, mint amelyek az egyedek közti viszonyra vonatkoznak. (Pl. nem lopj! Ne rágal-mazz! stb.) „Az államok közti helyes rendnek az erkölcsi törvény meg-ingathatatlan talpazatán kell fölépülnie. Ezt maga a Teremtő tette közzé a természet rendje által és kitörölhetetlenül odaírta az emberek szívébe.”

A körlevél szembehelyezkedik azzal a fölfogással, amely különbséget tesz magasabb és alacsonyabb rangú népek közt. Minden államnak egyen-

lőképp joga van a haladásra, fejlődésre és arra, hogy becsületét tiszteletben tartsák. Nagy államok azzal mutassák meg nagyságukat, hogy felelősebbeknek érzik magukat a kisebb államok megbecsülésének és megsegítésének a szolgálatában. „Helytelenítendő a hírszolgáltatásnak olyan formái, amelyek az igazság és az igazságosság figyelembe nem vételével valamely nép becsületébe gázolnak.”

A kisebbségek

Az újabb korban nemzeti államok alakultak ki, de úgy, hogy területeiken más nemzetiségű kisebbségek is élnek. „Mindaz, ami a kisebbségek ellen történik, hogy életerejüket és gyarapodásukat elnyomja, súlyos megsértése az igazságosságnak.” Az államhatalom kötelessége őket is támogatni nyelvük ápolásában, kultúrájukban, gazdasági vállalataikban. Viszont a kisebbségek is tartózkodjanak a túlzásoktól.

Együttműködés

Az államok működjenek össze az emberiség általános javára a gazdaságban, szociális munkában, politikában, kultúrában, egészségügyben. Törekedni kell, hogy helyreálljon az egyensúly a népekségek, területek, és az anyagi javak közt. Ez az anyagi javak, emberi munkaerők könnyebb kicserélése által is történhetik.

A politikai menekültek

A politikai menekültek úgyne fájdalommal tölti el a Szentatya szívét. Hogy annyian vannak, azt mutatja, hogy egyes nemzetek kormányai az igazságos szabadság korlátait annyira beszűkítik, hogy azok keretében egyesek emberhez méltó életet aligha élhetnek. Az államok vezetői fogadják be a menekülőket és legyenek segítségükre elhelyezkedésükben, amennyire államuk java azt megengedi.

A leszerelés

Az óriási arányú hadi felszerelés túlterheli a népeket és a többi államban akadályozza a társadalmi és a gazdasági haladást. A folszerelési verseny aggodalommal tölti el a népeket, hogy egy véletlen hátha kirobbanthatja a háborút. Az igazi és tartós béke nem a fegyverek egyensúlyán nyugszik, hanem a kölcsönös bizalmon. A józan belátás, a bizalom, a tárgyalások hozzák közelebb egymáshoz a népeket. A gazdaságilag fejletlen népeknek éppen azokra a javakra volna szükségük, amelyeket a hadi készülődés fölemészt.

A hadi leszerelést egyenlőképp és egy időben kell fokozatosan végrehajtani; az atomfegyverekkel való kísérletezést be kell szüntetni; egyáltalán meg kell tiltani azok használatát.

A népek szabadsága

Az államoknak egymáshoz való viszonyát a szabadság alapján kell sza-

bályozni. Ennek a tételnek a lényege abban áll, hogy „egy nemzetnek sem szabad olyasmit tennie, amivel a többieket igazságtalanul elnyomja, vagy illetéktelenül beleavatkozik azok ügyeibe.”

IV. AZ ÁLLAMOK VISZONYA A NAGY EMBERI KÖZÖSSÉGHEZ

A tudomány és a technika haladása mind közelebb hozza egymáshoz az embereket. Az államfők gyakran látogatják egymást és tárgyalnak egymással. Az egyik állam gazdasági helyzete mindinkább összefüggésbe kerül a másikéval. Így érthető, hogy az egymástól elkülönült államok fejlődése lassul vagy elakad.

A most létező szervek nem elegendők az általános közjó és a világbéke biztosítására. Egyenlő jogú államvezetők sokat és jó akarattal tanácskoznak, de nincs kellő hatalmuk a problémák megoldására.

Egy általános és közös hatalmi szervre van szükség, amelynek hatásköre az egész világra kiterjed. Ez persze csak az összes népek megegyezésével jöhet létre. Ez a szerv csak úgy bírja teljesíteni feladatát, ha teljesen pártatlan és az összes népek javát igyekszik előmozdítani. Általános közjó nem gondolható el, egyes személyek java nélkül. Kell, hogy ez a világszerv arra is ügyeljen, hogy a személy jogait és méltóságát mindenütt elismerjék és tiszteletben tartsák.

AZ ENSZ

1945 jún. 26-án alakult meg. Főadata egyebek közt a világbéke fölött őrködni és azt szilárdítani, a népek közti jó viszonyt előmozdítani. Kíváncsú, hogy az ENSZ alkotmányát és a rendelkezésre álló eszközöket mindjobban hozzámérje főadatai nagyságához, hogy hamarosan eljőjjön az az idő, amikor ez a szerv az emberi személy javait is hathatósan védelmezheti.

V. LELKIPÁSZTORI ÚTMUTATÁSOK

Ez a rész elsősorban a katolikusoknak szól. A pápa felszólítja őket, hogy tevékenyen vegyenek részt a közéletben, és hogy ezt megtehessék, képezék magukat a korszerű tudományokban. Ügyeljenek arra, hogy ne legyen szakadék hitük és életük között. Ez főleg akkor jöhet létre, ha nincsenek kellően kiképezve a keresztény életmódra és a keresztény tanra vonatkozólag. Sokszor megesisik, hogy valaki nagy profán képzettségre tesz szert, de vallási tudása az alapfokon megreked. „Az ifjúság hitbéli oktatása okvetlenül teljes, állandóan folytatódó legyen és olyan módon történjék, hogy a vallási képzettség és a jellemképzés lépést tartson a tudományos és a technikai képzettség megszerzésével. Elő kell készíteni az ifjúságot a jövő feladatainak a megfelelő végzésére is.”

A katolikusok viszonya a nemkatolikusokhoz

A katolikusok sokszor együttműködnek tisztességes nemkatolikus emberekkel. „A katolikusok ez esetben vigyázzanak, hogy önmagukhoz mindig hűek és következetesek maradjanak. Ne nyúljanak olyan félmegoldási szabályokhoz, amelyek ártanak vallásuknak, hitük tisztaságának vagy a jó erkölcsnek.”

Tegyenek különbséget a tévedő és a tévedés között. A tévedő is ember marad és nem vesztí el személyi méltóságát.

A jóakarátú emberek nagy feladat előtt állnak: az igazság, igazságosság, szeretet és a szabadság fényénél új utakat kell találniuk az általános és kölcsönös megértésre. Ám „a béke semmi esetre sem fog uralomra jutni az emberi társadalomban, ha előbb az egyesek szívében meg nem honosul; ha kiki meg nem tartja az Istentől megszabott rendet.”

A BEFEJEZŐBEN

kijelenti a pápa, hogy szavait az a hő vágy sugallta, hogy a világbéke biztosítva legyen. A béke azonban csak üres szó marad, ha az imént említett négy alappilléren nem nyugszik. Ezt a békét megvalósítani oly nagy földadat, hogy azt pusztán emberi iparkodással megvalósítani nem lehet. Buzgó imával forduljunk a béke Fejedelméhez, aki nemcsak élete áldozatát mutatta be Istennek bűneinkért, amelyek minden viszálynak és igazságtalanságnak az okai, hanem helyre is állította a békét a mennyei Atya és az emberi nem között.

Ő távolítsa el az emberi szívekből azt, ami veszélyezteti a békét; Ő rombolja le a korlátokat, amelyek az embereket egymástól elválasztják. Ő segítse az embertársakat, hogy egymást megértsék, hogy egymásnak meg tudjanak bocsátani.

Végül apostoli áldását adja a Szentatya az Egyház minden tagjára és minden Krisztus-hívőre; az összes jóakarátú ember részére pedig, akiknek szintén szól ez a körlevél, üdvöt és áldást kér a mindenható Istentől.

B.

KATOLIKUS SZEMLE

Negyedéves folyóirat a keresztyén szellem
és a magyar kultúra szolgálatában

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Roma, Via della Conciliazione 44. Italia
Ára: 3 USA dollár. Nagyon ajánljuk pap- és nővérolvásóinknak.

A II. VATIKÁNI ZSINAT ELSŐ ÜLÉSSZAKA

A ZSINAT NEHÉZSÉGEI

Múlt számunkban előlegeztük a zsinat már látható és még várható gyümölcseit. A teljesség kedvéért mégis be kell számolnunk a zsinat munkájáról is. Tesszük ezt úgy, hogy ismertetjük a két ülészak között végzett munkát is.

A zsinat várható nehézségeit maga XXIII. János pápa a zsinat előestéjén három pontban jelölte meg: az óriási anyagban, amely feldolgozásra vár, a nagy embertömegben, amelynek ezt az anyagot meg kell vitatnia és a huzamos időtartamban, amely szükséges lesz, hogy a kérdésekben egységre jussanak. Mindez nagy türelmet, komoly fegyelmet és kellő jártasságot igényel.

A keleti és az első nyugati zsinatok többnyire csak egy-két vitatott dogmatikus vagy fegyelmi kérdés tisztázására gyűltek össze. Azért feladatukat gyorsan megoldották. Az első öt egyetemes zsinat 2-2½ hónapig tartott, sőt a krisztológiaiilag annyira fontos kelcedoni zsinat és a középkor nagy összefoglaló zsinata, a 4. lateráni, mindössze három hétig vette igénybe az atyák munkáját. A mostani zsinat nem tanbeli, hanem lelkipásztori zsinat akar lenni. Az Egyház tanait, fegyelmét és gyakorlatát a mai emberhez kívánja közelebb vinni, pozitív, LELKIPÁSZTORI és ÖKUMENIKUS szellemben.

Az óriási anyag nehézségeit fokozta a zsinati atyák nagy száma. 2200 ember nehezen tud egymással dialogusba jutni. Márpedig mindenkinek joga van véleményét nyilvánítani, sőt elég nagyszámú püspököknek ezt meg is kell tennie, mielőtt szavazásra kerül a sor. Az atyák jogukat igénybe is vették: az I. sessio 32 vitagyűlésén összesen 383 atya szolt hozzá 612 esetben és 523 írásban nyújtotta be a véleményét. Ezért nagyon meg kellett szorítani a beszédidő tartamát. Maximum 10 perc állt egy-egy hozzászóló rendelkezésére. Ilyen rövid idő alatt komoly gondolatokat nem lehet alaposan kifejteni. A jezsuita rendfőnök, P. Laynez 1562-ben a trienti zsinaton három óráig beszélt a szentmise áldozatjellegéről és az I. vatikáni zsinaton Gasser brixeni püspök 4 órán át ismertette az Egyházról szóló tervezetet.

A zsinat kerete is kicsit megváltozott. Míg az előző zsinatokon magában az aulában, a congregatio generalisokon folyt a munka dandárja, addig most ez meglehetősen áttevődött a bizottsági gyűlésekre. A résztvevő atyák maguk 4 zsinatolási fórumot ismernek. Kettő hivatalos jellegű: az említett általános- és bizottsági gyűlések. Ezeken kívül igen komoly munka folyik a püspökök nemzeti ill. regionális gyűlésein, amelye-

ken szakteológusok adnak elő, utána a hallottakat megfontolják, megvitatják és amint a 300 afrikai püspök gyűlése mintaszerűen tette, az általános gyűlés elé inkább csak egy-két megbízott előadót állítanak, aki az illető közösség nevében szól a vitához. A teológusok a modern hit- és szentírástudomány vívmányaival elég sok munkát adtak az atyáknak. Egyik püspök kijelentette: régen tanultam annyi teológiát, mint most a két hónap alatt Rómában. A legélénkebb vita a szünetekben, a büffetben folyt le, amelyet a mindig szellemes rómaiak concilium lateranense-nek neveztek el.

A zsinat elé terjesztett anyag óriási volt. A központi bizottság 16 kötetben 2060 oldalnyi nyomtatott szöveget kapott kézhez: a tíz előkészítő bizottság 71 tervezetét tartalmazta. A hit- és erkölcsbizottság egymaga 5 nagy tervezettel szerepelt, köztük az Egyházzól szóló javaslat 11 fejezettel 90 oldal terjedelemben. Az egyházfegyelmi bizottság 20 tervezetet készített elő. Ezek az előkészítő bizottságok ugyanis nem központi irányítással, hanem önállóan dolgoztak. Nem tömörségre, hanem teljességre törekedtek. Sok kérdés a különböző tervezetekben megismétlődött. Ezért nőtt meg annyira az anyag. Az első két hónap tapasztalata után ezt a mérhetetlen tárgysorozatot lecsökkentették 20 sémára, az egyeztető bizottság pedig január első gyűlésén még ezt is 17 sémára szorította össze és további anyagösszevonást rendelt el. Ez a legfőbb bizottság Cicognani államtitkár elnöklétével fontos határozatot is hozott. Eszerint a zsinat elé csak alapelvek és lényeges kérdések kerülnek megvitatásra. Minden egyéb anyagot „utasítások” keretében később kell feldolgozni és Directorium formájában a zsinat megbízásából, de nem a zsinat tekintélyével kihirdetni. Minden egyházjogi kérdést eleve a Szentatyától közben kinevezett 48 tagú bíborosi egyházjogi bizottsághoz kell átutalni.

AZ ÚJ TERVEZETEK

A tervezetek, amelyekkel majd a következő ülészak foglalkozik, a következők:

1. Az isteni kinyilatkoztatás. „A kinyilatkoztatás forrásai”-ról szóló tervezetet úgy dolgozták át, hogy ebben a formában nagyobb a remény az elfogadására. A De divina revelatione tervezet áll: előszóból és a következő 5 fejezetből: Az Isten ígérének kinyilatkoztatása, A sugalmazottság és a Szentírás értelme, Az Ószövetség, Az Újszövetség, A Szentírás az Egyházban.

2. Az Egyház. Teljesen új átdolgozása az előző tervezetnek. Jóformán csak a címe közös a régivel. 4 fejezete: Az Egyház misztérium jel-

lege, hierarchikus felépítése (főleg a püspöki rend), a világi hívek és az evangéliumi tanácsok útja.

3. A boldogságos Szűz Mária, mint az Egyház anyja.

4. A püspökök és az egyházmegyei kormányzat. Tárgyalja a püspökök viszonyát a római kúriához, a felszentelt püspökök jogi helyzetét és a püspökkari konferenciák szerepét.

5. A keleti egyházak.

6. Az ökumenizmus. Ez a tervezet három bizottság javaslatának az összevonásából készült: a keleti egyházak egységtervezetéből, az Egysegítikárság ökumenikus javaslatából meg a régi egyháztervezet 11. fejezetéből.

7. A papság: lelkesége, továbbképzése, életmódja.

8. A szerzetesrendek.

9. A világiak szerepe az Egyházban. A koordinációs bizottság utasítása szerint a tervezet kidolgozásában világi testületek képviselői is közreműködtek.

10. A liturgia. Ezt a tervezetet a zsinat már megtárgyalta. Az I. fejezetre vonatkozólag már szavazott. A következőkben csak a 2-8 fejezetekkel foglalkozik. Ez a legjobban előkészített és kidolgozott javaslat.

11. A lelkipásztorkodás. A régi 10 fejezetből csak egy maradt. Foglalkozik a lelkipásztorkodásban tevékenykedő szerzetesekkel és ezeknek a megyepüspökhöz való viszonyával.

12. A házasság szentsége. Kényes pontja lesz a vegyesházasságok kérdése.

13. A papképzés és papnevelés.

14. A katolikus iskolák és az egyetemek ügye.

15. A világmisszió problémái.

16. A társadalmi érintkezés, a hírszolgálat és publicisztika különböző formái: sajtó, film, rádió, televízió.

17. Az Egyház jelenléte és működése a mai világban. Már az első ülészak alatt elhangzottak kívánságok, hogy a zsinat figyelme ne csak az Egyház belső ügyeire korlátozódjék, hanem nézze a jelen nagy életkérdéseit is. Suenens bíboros brüsszeli érsek ezirányú beszéde nagy visszhangra talált. Ezekből a diskusziókból született meg a 17. tervezet, amelynek a kérdései: a keresztény emberideál, az emberi méltóság, az ember helye a társadalomban, az emberi jogok, az állami-gazdasági-társadalmi rend, a házasság-család-népesedés kérdései, a népek egyenjogúságának a problémái, az Egyház állásfoglalása a kultúra, a fejlődés és társadalom kérdéseiben, a béke, a tolerancia és a leszerelés. Ezt a tervezetet a teológiai bizottság és hozzáértő világiak dolgozták fel.

A tervezetek számának az egynegyedre való csökkentésével is az anyag még nagy maradt. Szerencsére a munka egy részét a püspököknek a két ülészak közötti szünetben kell elvégezniük. Június elején minden püspök megkapta az átjavított tervezeteket és hozzászólásait még a nyár folyamán írásban meg kell Rómába küldenie. Ezeket a javítási javaslatokat az illetékes bizottságok még az őszi ülés előtt feldolgozzák. Így remény van arra, hogy a következő ülészak gyorsabb menetben végezheti el a tervek megvitatását, a dekrétum megszövegezését és végső megszavazását.

A VÉGZETT MUNKA

A zsinati atyák kritikája nem is annyira az anyag terjedelme, mint inkább a tervezetek tartalma ellen irányult. Ez a tartalom nem felel meg – mondották – sem a pápai megnyitóbeszéd, sem a zsinat szellemének, mert nem lekipásztori, nem ökumenikus és nem azzal a nyíltsággal és őszinteséggel tárgyalja az igazságokat, amint azt a mai idők embere megkívánja. Ebből a szempontból főleg a teológiai bizottság tervezeteit érte kemény kritika. Ezek tárgyalásánál a zsinatot komoly krízis fenyegette. De a Szentatya bölcsessége átsegítette a holtpontra.

Vegyük sorra a kérdéseket. Az első ülészakon összesen 5 séma került megvitatásra: a liturgia, a kinyilatkoztatás forrásai, a társadalmi érintkezés eszközei, a keletiekkel való egység kérdése és az Egyházzal szülő tervezet.

A zsinat lekipásztori jellegének megfelelően stílszerű volt a liturgikus tervezettel kezdeni a vitát. Ez képezte a zsinat ünnepélyes megnyitását. Erős három hetet vett igénybe: az I. sessio 32 kongregációjából 15-t, a 43 szavazásból 28-t fordítottak a liturgikus sémára. A Szentatya a kissé türelmetlen atyákat azzal vigasztalta: ez volt a zsinat noviciátusa. A zsinat csak az alapelveket fektette le. A liturgia az Isten népe közösségi aktusa, azért a híveket rá kell nevelni minél öntudatosabb és aktívabb részvételre. Élő valóság, ezért az egyes népek lelkületéhez és szokásaihoz kell alkalmazni. János pápa adta ki az utasítást „a lelkek üdve a legfőbb törvény.” Az alkalmazkodás kereteit a nemzeti, regionális vagy újabban kontinentális püspöki konferenciák szabják meg. Hogy a hívek értsék is a liturgikus cselekményeket, úgy kell őket alakítani, hogy egyszerűek, áttekinthetők legyenek, továbbá biblikus prédikációkkal és liturgikus katekézisekkel meg kell őket magyarázni. A nyugati egyházban a latin nyelv marad a liturgia nyelve, de a szentmise tanító részeinél, amelyeket újabb szövegekkel kell gazdagítani és a szentiségek kiszolgáltatásánál szabadságot kell adni az anyanyelv használatára. IV. Maximus Saigh, antiochiai melkita pátriárka, dobta be a jelszót: „min-

den nyelv liturgikus nyelv." A Szentatya pedig ezzel a mondással nyitott szabad utat a különböző újításokra: „Róma ugyan tele van múzeumokkal, de az Egyház nem múzeum”.

A további javaslatok során szó volt a papok koncelebrálásáról, a két szín alatti szentáldozásnak ünnepélyesebb alkalmakkor való megengedéséről, a breviáriumnak a modern élet ritmusához való alkalmazásáról.

A vitákban elhangzott különböző véleményeknek mélyebb teológiai háttere van. Azok, akik még egyoldalúan jogilag meghatározott egyház-fogalomban élnek, meglegszenek a liturgia eddigi felépítésével, legfeljebb bizonyos újításokat kívánnak. Az organikus egyházfogalom hívei, akik az Egyházban elsősorban Istennek különböző szolgálati fokozatokba osztott népét látják, szeretnék, ha ez az Isten népe egészen a liturgia cselekményeiben és cselekményeiből élne. A vasárnapi szentmise legyen pl. a nép vallásosságának legfőbb kifejezője és legyen a keresztény élet heti erőforrása. Ezek szerint a liturgia dogmatikus jellegű megújítása a mai kereszténység létkérdése, azért ezentúl a teológia főtárgyai közé fog számítani.

A társadalmi érintkezés, hírközlés és publicisztika különböző formái, nevezetesen a sajtó, film, rádió, televízió, magnetofon, plakátok és röpiratok, amelyek ma a közvéleményt olyan döntően befolyásolják, csak három kongregációban foglalkoztatták a zsinatot. Igaz, ez az első eset a történelemben, hogy egy zsinat ilyen témával foglalkozott. A tervezetet ismertető sensi érsek, René Stourm egy felrúzó statisztikát olvasott fel arról, hogy milyen óriási méreteket öltenek ma ezek a tömegeszközök. Eszerint az egész világon 8000 újság napi 300 millió példányszámmal és 22.000 folyóirat 200 millió példányszámmal jelenik meg. Évenként 2500 filmet gyártanak, 170.000 mozi van a világon évi 17 milliárd látogatóval, a filmeket 35 milliárd órán át játsszák. A mozilátogatók 75 százaléka fiatalokból áll. – Rádióadó van 6000, rádióvevő 400 millió. – Televízióadó 1000, vevő 120 millió; 200 millió órán át sugároznak műsort. – A gramofon és magnetofonról még nincs adat.

Egy jó film százezrekre tud hatni: szeretetre vagy gyűlöltre nevel, bátorít vagy félelemmel tölti el a lelket. Micsoda nevelői lehetőségek volnának az Egyház kezében, ha ezeket kellő mértékben szolgálatába állítaná. De egyes atyák megállapították, hogy a katolikus újságírók befolyása gyenge a közvélemény alakítására. Nem eléggé mozgékonyak. Több atya egy nemzetközi katolikus hírszolgálati iroda felállítását kérte és pedig római központtal.

A keleti egyházak bizottságától összeállított tervezet: „Ut omnes unum sint” négy részben a keletiekkel való egyesülés lehetőségeit tárgyalja. Hangoztatja az Egyház legfőbb központi vezetésének szükségese-

ségét, felsorolja az egyesülés teológiai, liturgikus, jogi és lélektani eszközeit, elemzi a kibékülés lehetőségének a vallási, történelmi és lélektani hátterét. A zsinat 4 kongregációs vita után dec. 1-én mint szép dokumentumot 2068 igenlő és 36 nemleges szavattal hálásan elfogadta. De egyben utasította a teológiai, a keleti és az egységbizottságot, hogy az ökumenizmusról dolgozzanak ki egy közös sémát.

A nagy vihar a teológiai tervezetek előterjesztésénél tört ki. A kinyilatkoztatás forrásairól szóló tervezetet november közepén 6 kongregációs vita után le kellett venni a napirendről, az Egyházzól szóló javaslat pedig az ülészak utolsó hetében váltott ki heves vitát. Mindkettőről úgy döntött a zsinat, hogy a Szentatya és a zsinati atyák irányelvei szerint újra át kell őket dolgozni.

Amikor nov. 14-én a kinyilatkoztatásról szóló javaslatot tárgyalni kezdték, szokatlanul megélték a zsinati aula. A kérdés forró vasat nyomott az atyák kezébe. Mindjárt a tárgyalás elején 11 bíboros, 1 pátriárka és 5 érsek szólalt fel. Az olaszok és spanyolok általában védtek, a franciák, a németek és az amerikaiak egy része erősen támadta. A nagytekintélyű Liénart bíboros kijelentette: ez a tervezet nem tetszik nekem, Ritter st. louis-i érsek: elvetnivaló, Maximos pátriárka, aki egyébként mindegyik sémánál fől szólt és egyáltalán nem rágta meg a szavakat, túlságosan negatívnak és polemikusnak találta a szövegezt. Több atya kijelentette, hogy a tervezet olyan teológiai iskola szellemét tükrözi, amely a zsinat többségének idegen. Hat napi meddő vita után az elnökség szavazást rendelt el. November 20. -a volt a kritikus nap. 1368 atya kérte a tervezet levételét a napirendről, 822 a vita folytatását kívánta. Minthogy a döntő 2/3 rész hiányzott, a Szentatya lépett közbe és elrendelte hogy a teológiai bizottságból és az egységvitkarságból összeállított vegyes bizottság Ottaviani és Bea bíborosok elnökletével dolgozza át a tervezetet és így bocsássa majd az új ülészak elé megvitatásra. Ez a bizottság január végére be is fejezte a tervezet összhangbahozását.

Itt jelentkezett először teljes nyíltságával a zsinat két irányzata: a konzervatív, a dogmatikus, doktrinál teológiai és a haladó, lelkipásztori, a modern élet problémái felé nyitott irány. Az utóbbihoz Közép- és Nyugat Európa, valamint a missziós püspökök jórésze tartozik, az előzőhöz az olasz és spanyol püspökök. Észak- és Délamerika püspökei mindkét pártban képviselve vannak.

A teológiai vita fő pontjai: egy vagy két kinyilatkoztatási forrásról beszéljünk-e. Nem volna-e jobb egy forrásról beszélni (ez Isten, Krisztus ill. az evangélium) és két továbbviteli formáról (rivuli). A „két forrás” hogyan viszonyul egymáshoz? A tradícióban található-e a Szentírástól

független új kinyilatkoztatott igazságok? A Szentírás egymaga tartalmazza-e az üdvösséghez szükséges igazságokat? További kérdések: a sugalmazottság lényege és kiterjedése, a Szentírás tévedhetetlensége, egyes részek történetisége, a formatörténeti módszer alkalmazása stb. Ezekben a pontokban ütközött össze már évekkel ezelőtt a lateráni egyetem a római Bibliikus Intézettel. A zsinat folyamán is folytatták a harcot. Bea bíboros, aki három évtizedig volt a Bibliikum tanára és 19 évig rektora, a haladó szentírási irányzat híve, a teológiai bizottság túlságosan jogi szövegezéseit nem helyesli. Ő felmérheti, hogy a teológia mennyire mögötte maradt a modern szentíráskutatás eredményeinek. Mint az Egységügyi Titkárság elnöke, ébren őrködik, nehogy a másvallásúak felé a szakadékot elmélyítsék. Az atyák véleménye szerint a séma túlságosan konzervatív fogalmazása ellenemond a zsinat célkitűzéseinek és a komoly bibliai kutatást megkötné.

Az első ülészak utolsó hetét az Egyházról szóló dogmatikus tervezet megvitatása vette igénybe. Sokan értetlenül álltak az elnökség ezen döntése előtt. Pedig nagyon bölcs volt ez az intézkedés. Mindenki tudta, hogy 6 nap alatt nem lehet a zsinat központi témáját megvitatni, de az éles kritika, amely mindenünnen elhangzott, megvilágította a javaslat gyenge pontjait és érintette azokat az alapvető kérdéseket, amelyekről feltétlenül meg kell oldania. Bár Ottaviani bíboros a séma ismertetésében hangoztatta, hogy nem skolasztikus, hanem biblikus és lelkipásztori jellegű, mégis általános volt a panasz, hogy túlságosan jogi jellegű és mellőzi a biblikus és patrisztikus alapozást. Kihangsúlyozza a tekintély fontosságát, de figyelmen kívül hagyja a helyettesítés subsidiaritás elvét. Az Egyház fogalmának és céljának meghatározásánál újra csak a jogi keret áll előtérben és mellette elsikkad az Egyház misztérium jellege és eszkatológikus dimenziója. A Misztikus Test tana szűk és mellette háttérbe szorul a többi biblikus kép. A püspökség kollegiális természete és a pápának a püspöki kollégiumhoz való viszonya nincsen kidolgozva. A tervezet erősen hangoztatja az Egyház jogait, de keveset beszél a kötelességeiről, amelyekkel Krisztus megbízásából az egész emberiség java és üdve iránt tartozik. Brügge püspöke, Msgr. De Smedt, a tervezet alaptónusát helytelenítette. Szerinte tele van triumfalizmussal, klerikalizmussal és juridizmussal. Emiatt a missziópüspökök is kifejezték aggodalmukat. Sokkal erősebben kellene az Egyház szolgálati szerepét kiemelni.

A vélemények ezen kavargó kaoszába három bíboros közbeszólása vett eligazító fénysugarat. Suenens érsek az Egyházról szóló konstitúciót az egész zsinat központi témájává szeretné megtenni. Az Egyház megújulását ebbe kellene összefoglalni: az Egyház felelőssége és feladata befelé

a hívek felé és kifelé az elszakadt testvérek és az egész világ, a mai kor emberisége felé. Montini milánói érsek, aki eddig erősen visszavonult, az Egyháznak Krisztushoz való viszonyát szeretné jobban kihangsúlyozva látni. Az Egyház a megtestesült továbbélő Krisztus: emberségében is. Lercaro, Bologna szociális lelkű érseke, nagy feltűnést keltő beszédében az Egyházat úgy állítja oda, mint Krisztus jelenlétét a szegényekben. Ez lesz a mai világ számára az igazi jel: „Sacramentum magnum dico, in Christo et in Ecclesia”. Feladatának primátusa legyen: evangelizare pauperibus!

Ezzel a három hozzászólással az ülészak végén a résztvevők tanúsága szerint a zsinat megtalálta igazi arculatát.

A DIALÓGUS ZSINATA

A nagytekintélyű francia napilap, a „Le Monde” nevezte el így a II. vatikáni zsinatot.

Ez a dialógus megindult először a püspökök és a pápa között. A világegyház püspökei eddig többnyire csak a kúrián át érintkeztek az Egyház fejével. A zsinaton, mint Atyjokkal találkoztak az egyesek és a püspökkari közösségek egyaránt. Majd a püspökök egymás közötti párbeszéde következett. Már az a tény, hogy pl. 150 északamerikai és 130 brazil püspök két hónapig egy-egy közös hotelben lakott, eddig halatlan eszmecserére, tapasztalatkicserélésre adott alkalmat. Aztán már az első hetekben megalakultak a nemzeti, majd kontinentális, a keleti egyházaknál a ritusközi püspöki konferenciák, amelyek hetenkint vagy kéthetenként találkoztak. Mintaszerűek voltak az afrikai (300) és délamerikai püspökök összejövetelei. Ez a jól bevált tárgyalási módszer a szünetben is folytatódott. A német nyelvterület püspökei, számszerint 55, február elején Münchenben jöttek össze a közös zsinati problémák megbeszélésére. Vendégként néhány svájci és holland és 10 németnyelvű miszsiópüspök is résztvett. Legutóbb pedig egy holland püspök már páneurópai püspöki konferenciát sürgetett.

Igen élénk dialógust jelentett a katolikus teológusok találkozása és eszmecseréje a püspökökkel és egymás közt. A Szentatya a zsinat előestéjén 201 úgynevezett szaktanácsost (periti) nevezett ki. Ez a szám újabb meghívásokkal elérte a 344-et. Köztük 204 a megyéspap és 140 a szerzetes. Ennyi teológus és lelkipásztori szakember még nem találkozott egymással a történelem folyamán. Akik eddig egymást csak könyveik alapján ismerték, most szemtől szembe állnak: véleményeiket kicserélhetik, nehézségeiket kölcsönösen megoldhatják. Hogy ez milyen termékeny hatással lesz a katolikus teológia fejlődésére, azt a jövő fogja megmutatni.

Megindult a nagy dialógus a nem-katolikus keresztény kö-

zösségeekkel. Ennek megnyilvánulásai az Egységügyi Titkárság megalkotása, a keresztény megfigyelők meghívása a zsinatra, viszonzásul most a katolikus megfigyelők meghívásai a különböző protestáns világtalálkozókra. Hogy ezek a kölcsönös találkozások mennyire hozzásegítenek az eddigi félreértések kiküszöböléséhez, egymás megbecsüléséhez, a sajátos értékek tiszteltetéséhez, azt már az eddigi tapasztalat is megmutatta. A Titkárság áldásos működésére jellemző, hogy Bea bíborost áprilisi északamerikai körútján 70 egyetem hívta meg előadások tartására, de csak négyet tudott elfogadni. Washingtoni előadásán jelen volt 6 katolikus érsek, 5 protestáns püspök és a 3500 hallgató között 100 protestáns lelkész.

Utóljára, de nem utolsó sorban az Egyház megnyílt az egész világszámára. Ennek két szép és óriási világviszhangot kiváltó megnyilvánulása volt a zsinati atyák szózata a világhoz és a Szentatya utolsó körlevele a békéről minden jóakarátú emberhez. Az Egyház megérezte a planetáris korszak szavát. Küldetése és felelőssége tudatában igyekszik ennek a korszaknak a kérdéseire is válaszolni.

Ennek a sokrétű párbeszédnek a megindulása volt az első sessió legnagyobb élménye és legfoghatóbb eredménye. M. Galli, a zsinat fáradhatatlan kommentátora, az ülészak végén ezzel zárta rádióelőadását: a hangszerek egymáshoz vannak hangolva. A nagy világkoncert megkezdődhet.

Red,

MÁRIAZELLI ZARÁNDOKLAT

Az idén van a budapesti Eucharisztikus Világkongresszus 25 éves fordulója. Az európai magyarság Máriazellben szept. 14-15-én ünnepli ezt a jubileumot.

Szeretettel kérjük a paptestvéreket, hogy július 30-ig jelezzék, hányan vennének részt a zárandoklaton és óhajtják-e, hogy számlásról gondoskodjunk.

A jelentkezőknek bővebb tájékoztató ill. részletes program megy.

BÍRÓ XAV. FERENC NÉPÜNK NAPSZÁMOSA

A budapesti Eucharisztikus Kongresszus idején már súlyosan beteg volt. Nem láthatta az ő csendes, de következetes Jézus Szíve apostolkodásának az aratását. Három hónap múlva hazatért Jézushoz, akit itt a földön oly forrón szeretett. Lelkiségében volt néhány rokon vonás János pápával. Halálának a 25. évfordulójára áldott emlékének szenteljük az alantti jellemrajzot és a gondolataiból összegyűjtött kálászcsokrot. (Szerk.)

A harmincas években kezdtem jobban megismerni és csak azt írom most róla, amit tapasztalásból tudok. Akkoriban már úgy járt, mint az elcsigázott kubikus: beteges volt, a gyomrával kínlódott, görnyedten ment, szinte húzta a lábát, de a munkája újra meg újra fölviillanyozta és a tüzes lélek magával ragadta a törékeny testét. Saját baja miatt sohasem hallottam panaszkodni, sőt utolsó betegségében is mosolyogva kért bocsánatot a vendégektől, ha az éles fájdalom miatt kénytelen volt megszakítani a társalgást. Azért mondtam napszámosnak, mivel a föld népe volt a legfőbb gondja és nagy alázatban dolgozott érte látástól vakulásig, mint a kétkezi munkás Kövesden vagy Dorozsmán, csakhogy ezt nem szükségéből tette, hanem a szíve parancsára. Egyik nap ebédre érkezett meg a budapesti rendházba valahonnan Tiszántúlról. Alig evett valamit és az arcán látszott, mekkora bánat gyötörte. Egyszer csak kitért belőle a beszéd és ömlött a keserűsége, mert valami iszonyatos jégverést látott útközben, amely még a kukorica szárát is a földbe csépelte. Péter Bíró szinte jajgatva kérdezte, miből fog élni a nyomorult nép ekkora pusztulás után.

Sokoldalú és rendkívüli tehetség volt és bármennyire elmerült a gyakorlati kérdésekben, a tudomány is nagyon érdekelte, főleg a közgazdaság és a hittan terén. Elkészönni mentem hozzá 1930-ban a nyári szünet végén, mielőtt külföldre indultam tovább tanulni. Így fogadtott:

– Na, jókor jön, mert éppen hivatni akartam. Úgy hallom, magának több olyan nézete vagy elmélete van, amin mások megütköznek. Egyszerre hat ilyen tételről hallottam. Mindjárt felsorolom azokat.

- A három első tiszta félrehallás, mert ilyen badarságot sohasem állítottam.

- Akkor ez rendben van. De elég baj, ha a másik hármat vállalja.

- Azokat továbbra is vallom és nem tehetek róla, hogy itthon egyesek nem érnek rá a szakirodalmat szemmel tartani. Hamarosan elküldöm az erre vonatkozó műveket, ha Atyaságod kívánja.

- Ne fáradjon vele, magam fogom azokat megrendelni. Csak sorolja föl a címeket, hogy följegyezzem.

Abban az időben a páter tartományfőnök volt nálunk.

A század elején világosan fölfogta és pontosan elemezte az egész élet forradalmát és ennek hatását a társadalomra. Élesen látta a szabadelvű sajtó és gazdaság rombolását, de azt is tudta, hogy a múltat kár siratni és a fejlődést megállítani nem lehet, tehát az apostoli munkában kell új módszereket alkalmazni. Első dolga volt a rossz sajtóval szemben jó újságot adni a nép kezébe. Ezért alapította A Szív című hetilapot és az nemsokára három nyelven is megjelent. Akkor tűnt ki, hogy P. Bíró vérbeli szerkesztő volt, mert a lap sikere minden várakozását felülmúlta. Külső formában, tartalomban és írásmódban is szakított a múlt gyakorlattal és megszokással, főleg pedig az tetszett a közönségnek, hogy a mindennapi élet kérdéseit tárgyalta egyszerű, eleven nyelven a keresztény tanítás alapján. Az ilyen sajtó a papság hatalmas munkatársa lett, de árulták is minden templom előtt a harsány torkú szívgardisták. Ez a lap közvéleményt csinált az országban, kiművelte az egyszerű nép gondolkozását és izmosította a keresztény öntudatot. Így történt aztán – magam hallottam – hogy az egyszerű pályaőr oktatta ki a doktor urat a házassági erkölcsről a Szív újságra hivatkozva.

Amint e példa is mutatja, P. Bíró rendkívüli sikereinek egyik magyarázata az a gyakorlati, szinte mondhatnám üzleti érzék az apostoli munkában: az érdeklődést fölkelteni a lelki ügyek iránt, a nép gondolkodását és szívét megragadni, hogy például a matyó sommás is elszánja magát a lelkigyakorlatra. A nagy emberhalász pontosan ismerte mesterségének minden titkát, sokat tanult a régiektől, de még több volt a saját megfigyelése és kezdeményező hajlama. Az újat nem azért kereste, hogy föl-tűnjön vele, hanem egyszerűen szükségesnek látta és nagy tapintattal, módszeres munkával valósította meg. Eredetisége főleg abban állt, hogy az akkori élet roppant forrongását figyelve kitapogatta annak irányzatait, a gyökerekig hatolva s így látta meg a szabadelvű gazdasági rendszer rontó hatását a társadalomban. Nem volt egészen egyedül, hiszen Prohászka és Giesswein és mások hasonló irányban dolgoztak, mégis új gondolatot és célt hozott a keresztény mozgalomba, amikor a kereskedelem fon-

tosságát annyira hangsúlyozta. Ő a tapasztalatból indulva ment az elméletet is megtanulni és így jött kapcsolatba egyetemi tanárokkal, hogy többet tudjon és magát ellenőrizze. Különös érzéke volt a közgazdaság iránt és azért látta meg olyan biztosan, hogy a szabadelvű rendszerben uralkodó tényező a piac. Nyilván tudta, milyen sürgős az okos földosztás meg a szakszervezeti mozgalom, de gyökeres változást nem érünk el, amíg a piacon korlátlanul uralkodik a tőkeérdek. Azért szokta mondani olyan maró gúnnyal: „Nálunk a Szabadság térről igázzák le gazdaságilag az egész országot.” Ott álltak ugyanis a tőzsde és a nagy pénzintézetek palotái.

A kereskedő és a bankár dolgozik a legnagyobb haszonnal, tehát a magyar addig nem fog boldogulni, amíg ezt a pályát lenézi és csak a föld meg a hivatal után törtet. Ezt hirdette hallatlan szívóssággal szóval és írásban és nem minden siker nélkül. A Pius-gimnáziumban a nagy diákoknak többször előadtam Péter Biró tanítását, amikor az egyetemek ontották a sok oklevelet, de állás gyéren akadt hozzájuk. Csak jóval később vettem észre, amikor már az országot jártam, hogy néhány diákom megfogadta a okos ígét. Az egyik például az érettségi után elment valami nagy vállalatba és kávéügynök lett. Amikor találkoztam vele, hálásan köszönte az egykor adott jó tanácsot, hiszen havonta hatszáz pengőt keresett, csak hozzátette: bizony nehéz pálya ez, mert folyton utazni kell, ha az ember boldogulni akar.

Péter Biró alaposan ismerte az egész társadalmi kérdést és a zsákmányoló tőkével szemben egész szívvel a szegények pártján állt, tehát forradalmi lélek volt, de a szó magasabb értelmében. Nem hitt az erőszak csodájában, ellenben világosan látta, hogy új társadalmi rendet csak olyan csoportok fognak teremteni, amelyekben cselekvő hatalom a korszerű keresztény élet. Ezek csinálnak majd küzdelmes harcban új közvéleményt, új törvényeket és intézményeket vagyis olyan közösséget, amelyben szabadon érvényesül az igazságosság és könnyen bontakozik ki a tiszta személyiség. Egy szóval azt akarta, hogy Krisztus országának alkotmánya legyen irányadó a közélet minden területén. Ezért is nem tartotta elegendőnek az egyszerű tanítást, hanem mindenütt kereste a megfelelő munkatársakat és főleg a lelkigyakorlat által nyerte meg őket. Nagy művész volt a toborzásban, de minden hangosság és föltűnés nélkül. Belső tüze, finom kedvessége, meggyerő modora legalább annyira vonzotta a híveket, mint meggyőző érvelése. Egyformán otthon volt a matyó gazdák, a pesti iparosok és egyetemi tanárok körében és bár nem volt könnyed társalgó, mindenütt feszült figyelemmel hallgatták.

A Szív először újság volt, aztán országos mozgalom indult el belőle.

A felnőtteket szövetségekbe gyűjtötte, az ifjúságot pedig a szívgyárdába. Ezzel együtt gyarapodott a belső munkatársak száma is. Az egyik volt a boldogult Blaskó Mária, aki bámulatos leleménnyel tudta hosszú éveken át megtölteni a gyermekrovatot a lapban. De a gárda nemcsak ebből élt, hanem jöttek a fiatal jezsuiták és rendszeresen adták a lelkigyakorlatot a kicsinyeknek is szerte az országban. Ebből a vallási nevelés új iskolája alakult volna ki, ha nem szakad új vész az országra.

A szívgyárdák száma rohamosan nőtt s hamarosan szükséges lett a vezetők évi találkozója a nyári szünetben és ezt nevezték szívheteknek. A legutóbbi időben már kb. hatszázan jöttek össze a megbeszélésre tanítók, tanárok, papok és szerzetesek és a budapesti hőség ellenére kitűnő munkát végeztek. Nemcsak a mozgalmi ügyekkel foglalkoztak, de a legfőbb országos kérdéseket is alaposan tárgyalták. Ebből is kitűnik, milyen életbőség volt az első gyökérben, amely ilyen lendülettel terjeszkedett tovább.

E rengeteg munka közben alapozta lassan P. Biró a Néplányok társaságát. A latin neve: Societas Jesu Cordis pro populo, vagyis Jézus Szívének társasága a nép javára. Különös újság volt ez a magyar egyházban, de olyan hangtalanul indult, hogy senkisé sem csodálkozott rajta, amikor már készen volt a péceli anyaház, a pesti központ, a nyomda és a könyvesboltok. Nem akart szerzet lenni, hivatalos nyelven világi intézménynek hívják és valljuk be, ez a kifejezés bizony eléggé homályos. Páter Biró olyan apostoli közösséget akart létrehozni, amely föltűnés nélkül könnyen tud mozogni a nép között és megmutatja, hogy a keresztyén életforma tökéletesen beválik ebben a században is. A néplányok tudtak háztartási iskolát és lelkigyakorlatot vezetni, könyvet nyomni, kereskedni, kertészkedni és ugyanakkor komoly műveltségre törekedtek, hogy hitelük legyen a közönség előtt. Fontos elvük volt, hogy a szegény népet nem alamizsnával kell támogatni, hanem arra kell rávezetni, hogy okosabban éljen és dolgozzon és így a maga erejéből boldoguljon. Így segítettek például a matyó nőket nagyobb haszonhoz: megszervezték a jobb árúsitást a kézimunka-piacon és a szövetkezés által könnyű lett az árúhitel.

Ezek után alig érthető, miként volt képes P. Biró hosszú éveken át a tartományfőnöki hivatalt is viselni. Akkor építette a rend új főiskoláját Szegeden és ott még nagyobb terve is volt, de azt már nem tudta megvalósítani súlyos nehézségek miatt. Mindenkitől erős munkát kívánt és bámulatos ügyessége volt a fiatalokat biztatni és serkenteni. Az egyik fontolgató tanárnak például azt mondta: „Maga, barátom, sokkal többet tud, mint mi öregek és mégsem akar írni. Én ezt nem értem.” Ilyen esetekben már kiütközött, mennyire nehéz két nemzedéknek azonosan

gondolkodni, főleg mikor az igény és a módszer rohamosan fejlődik, mint ebben a században. Vezetése alatt a rendtartomány erősen gyarapodott és mindenki elismerte a főnök nagyságát. Amikor kinevezték, hivatalból Rómába kellett mennie, de ott is mindjárt azt vizsgálta, milyen a lelkipásztori munka és hazaérve állítólag ezt mondta: „Ezen a téren nincs mit tanulunk az olaszoktól.”

Joggal kérdezzük ezek után, milyen volt az egyéniség, amelyből ilyen alkotások lettek és az a kivételes életpálya eredt? Itt csak igen vázlatosan tudjuk ezt a képet megrajzolni, de talán így is sikerül a lényegét megmutatni. Ha apostoli tehetsége magvát keresem, szembeszökő volt benne az elméleti és gyakorlati értelem, az akarat és a gazdag érzelmi világ nagyszerű összhangja. Ebben van sikeres működésének a magyarázata, mert az ilyen egyéniség minden pályán kiváló eredménnyel dolgozik. Sokat olvasott és csak a súlyos írásokat kedvelte, mivel szellemi kíváncsisága egészen a mélyből fakadt, azonban az észjárása elsősorban az életet szemlélő, a lehetőséget számító és eredményt kereső tehetségre vallott. Jobb szerkesztő volt, mint író, bár a tollat igen könnyen forgatta és jobb tárgyaló volt, mint szónok, azonban nem egyszer mondott remekbe készült beszédet, ha az alkalom kívánta. Mester volt a lelki gyakorlatban, az oktatásban, a lelki vezetésben, mint ha érezte volna, hogy a nagy szónoklás ideje lejárt. Főleg azért beszélt, hogy munkatársakat szerezzen vagy a régieket tovább képezze, valami vállalkozást elindítson vagy tovább vezessen. Alkotó képzetén, mély hevületén a földönjáró józanság uralkodott, tehát a futó siker nem érdekelte. Ellenben intézményeket akart létrehozni, mert csak azoknak van maradandó hatásuk. Ezért csinált hetilapot, hogy folyamatosan alakítsa a nép gondolkodását. Nem írt tanulmányokat és könyveket a korszerű apostolkodásról, de annál inkább törekedett annak a módszereit megtalálni és kidolgozni. Azért mondhatjuk túlzás nélkül: ha az ország nem omlik össze, Péter Biró neve ma ismert volna az egész hazában, sőt azon kívül is műveinek a terjedése nyomán. Mit szenvedett volna, ha megéri az új hódoltságot és látnia kellene az úttörők csapatait a szívgárdák helyett!

A tehetség tudata roppant hajtóerő, de még nagyobb a szív. Péter Birónak csodálatos képessége volt a nép megismerésére és minden érdek nélküli tiszta lángolással való szeretetére. A művelt nemzeti érzés, az apostoli küldetés, a szenvedő szájalom és a kegyelem ösztönzése hatalmas indulattal töltötte el egész valóját és szünet nélkül sarkalta mindig több munkára. Az alázatosság elnyomott benne minden önösséget és becsűtést és nem ismert mást, csak a szolgálat szenvedélyét.

Mindez azonban még nem magyarázza meg az egész embert és művét, tehát mélyebbre kell néznünk, ha érteni akarjuk őt. Élesen hangsúlyozta a lelki életben a belátás meg az értelem fontosságát és okos munkásokat a kart nevelni Isten országának, nem pedig rajongókat. Mester volt a belső imádságban, de folyton hangsúlyozta: „Nekem nincsenek látomásaim.” Egyik vezérelve volt a bölcsen számító okosság, de mégis joggal kérdezzük, miért lett életének központja a Jézus Szíve áhitat? Nyilván sok elmélkedésből szűrte le, hogy ebben van a mi korunk üdvössége és a hozzá fűzött ígéretekben látta a hatékony apostolkodás zálogát. Éppen ezért nagyon fölháborodott, amikor Richtstätter ide vágó munkájában néhány hagyományos nézetet ugyancsak megrostált. Ebből is kitűnt, hogy Páter Biró megragadta az áhitat hittani mélysége, de éppúgy vonzotta a gyakorlati jelentősége is. Benne látta a nagy emelőt, amivel a kereszténység ismét arra a magaslatra kerülhet a közéletben, amely megilleti.

Távozása után néhány évvel minden alkotása megsemmisült az ellenség csapásai alatt s ha Páter Biró már Isten lényegében látja a Gondviselés titkát, mosolyogva könyörög értünk, hiszen tárva előtte jövőnk képe és ő biztosan tudja, nem hiába szaggatta el magát a győzelmes Szív nap-számában.

Varga László SJ

P. BÍRÓ GONDOLATAIBÓL

E jelenben győzni fogsz! (A Jézus Szíve tisztelet)

Az Egyház, a társadalom és az egész emberiség rendkívüli isteni segítségre szorul, hogy a jelen igen súlyos katasztrófát hozó nagy bajaiból megszabaduljon.

Csak Isten segíthet, mégpedig Jézus Krisztus – Szíve végtelen szeretetével és irgalmával. Ez gyakorlatilag, lélektanilag is igaz, a betegség gyökeréhez nyúló recept és orvosság. Ezeket a szívük mélyéig megromlott embereket valóban csak a szíve mélyéig szent és végtelenül szerető, irgalmas, mindenható Úr Jézus Krisztus képes megváltoztatni.

A Jázus Szíve tiszteletben benne van a vallás egész lényege, a tökéletes életre vezérlő elv. Gyorsan elvezet az Úr Krisztus alapos megismerésére és a lelkeket az Úr nagyobb szeretetére és tökéletesebb utánzására indítja.

A Jézus Szíve-kultusz nem egyéb, mint az isteni és a felebaráti szeretet, vagyis a főparancs kultusza, teljesen az Úr Jézus elgondolása, az Ő Szíve szerint.

Isten a szeretet és ez a szeretet megtestesült, érzékelhető és érezhető lett Jézus Szívében. Ennek az isteni és emberi Szívnek a szeretet-életét, működését dicséri az Írás egyszerű magasztossággal: „Körüljárt, mindenkivel jót téve.”

Felebaráti szeretet

Az Úr Jézus gyermekded lelkületének a rúgója az Ő Szíve, az Ő szeretete. De ezt a szeretetet a mennyei Atya iránti szeretetből és akaratából a felebarát iránt gyakorolta. Ezen szeretetben mindenkinek mindenévé lenni, azután épp azok iránt gyakorolni, akiktől semmi jó, sőt rossz várható, végül odaáldozni az életet is, – ezek a krisztusi szeretet, következőleg a lelki élet evangéliumi mélységei. Ha úgy teszünk mi is, mint Krisztus tette, ez lesz a legtökéletesebb szeretet és a legmélyebb lelki élet is. Ez a megváltás folytatása.

A főparancs lényege éppen az, hogy csak az az Isten és Jézus iránti szeretet ér valamit, ér mindent, amelyet a felebarát iránt gyakorolunk. Az Isten vagy Jézus iránti szeretetünk kritériuma a felebarát iránt gyakorolt szeretet. Ha ez a kapcsolat nincs meg, az Isten és Jézus iránt gyakorolt szeretet semmit sem használ nekünk.

Hat dogma van hitünkben a felebaráti szeretetről: 1. Szeretnem kell, mint magam, 2. Szeretnem kell, mint Jézust. 3. Szeretnem kell, mint Jézus. 4. Szeretnem kell, mint Jézus az Atyát. 5. Szeretnem kell még ellenségemet is. 6. A felebaráti szeretet az isteninek a kritériuma.

A caritas eszméjét egyoldalúan fogták fel és magyarázták sokszor. A caritas csak a végső szükségben vagy a szükségben levő szegény iránti jótekonyságot, irgalmasságot öltötte fel. Az Úr világos szava szerint azonban az evangéliumi szeretet a jézusi, a keresztény, a katolikus szeretet. Ez többet mond, parancsol és javal. Az Úr szava: „Szeressétek egymást, mint én szerettelek titeket.” Hogyan szeretett az Úr minket? Hogyan szereti az imádandó Szentháromság mindegyik személye egymást szent egységben? És mi a felebarátot? Ki meri állítani, hogy eleget tett az, aki odaad kis alamizsnát a felebarátjának?

Az Úr életének és munkásságának a középpontja: a család.

Az Úr megváltói és magasabb szempontból vett nevelési munkájában, iskolájában a főszempont nemcsak az individuumon, mint egyeden nyugszik, hanem az egyes embert is rendszerint és főképp mint ens sociale-t (társadalmi lényt) nézi, neveli, gyúrja. Példája és tanítása állandóan a hétköznapi szürke életet tartja szem előtt, azt a becsületes családi életet,

amelyet az Ő családi élete Názáretben mutat. Erre szán 30 évet. Ennek a tiszteletére műveli első csodáját. Ennek a vígasztalására támasztja fel a három halottat. A házasságot szentségi rangra emeli. A gyermek romlatlan lelke mindnyájunk eszményképe. Legszebb parabolái a családdal függnek össze. Földi országát a család mintájára renanzi be. Önmagát állandóan mint a mennyei Atya jó Fiát mutatja be és az Atya is dicséri Őt, mint kedvelt Fiát. Az égi boldogságot családi lakoma képében állítja szemünk elé. A legméltóságosabb Oltáriszentséget is családi lakomára szerzi és mennyei lakomának hívja. Ő a testvérünk, Mária az anyánk, Isten az Atyánk, mi az Ő fiai. Jézus és a lélek közötti legszentebb és legbensőbb frigyét a vőlegény és a menyasszony közti viszonyban jelöli meg, – amint Jézus és az Egyház közötti kapcsolat is ugyanilyen. Az egész boldog örökkévalóság a Bárány mennyegzője. Amint az imálandó Szentháromság egy lelki családnak szentséges viszonyában él, úgy Isten alkotásainak középpontjában is a természetfeletti aranymetszet, a családi élet áll. – Az Úr Ielkének ez a felfogása a mostani időben igen elhomályosult. Elmerülünk az Úr nyilvános életének az elemzésében és feledjük, hogy az tulajdonképpen visszaható és igazoló munkája az elrejtett családi életnek.

Végzetes hibának tartom a család elhanyagolását, amely az Egyház és az állam alkotó és fenntartó eleme. Elsősorban a családokkal kell foglalkozni. Azokban mind a lelki, mind a szellemi és anyagi érdekeket minden tisztességes eszközzel elő kell mozdítani. Ez a szociális gondoskodás. Főleg a szegények családjával kell foglalkozni. Ez az Úr példája.

A családokkal való foglalkozásnak ki kell szélesednie Jézus Krisztus szociális uralmának a társadalomba való bevitelére.

A nyag megszentelés

A modern élet rákfenéje az, hogy rosszul használja a teremtett dolgokat: Isten ellen, és saját földi és égi boldogsága elpusztítására.

A tapasztalat azt mutatja, hogy az ember nem Isten közvetlen megsértésével vétkezik a legtöbbet, hanem azért, hogy a teremtett dolgokat rendetlenül vagy kevésbé rendezetten szereti és használja. Ebből az következik, hogy a hívő keresztény fogja a legtöbb bünt megakadályozni, a legtöbb lelket üdvözíteni, aki felebarátait jópéldával és élöszóval megtanítja arra, hogyan kell a teremtett dolgokat jól és szentül használni az örök cél elérésére.

A legszentebb Isten közönséges ember, sőt egy darab kenyér lett. Az élet poros útján járt-kelt, egy sorban és sorsban az emberekkel. Így szentelt meg mindent. De így magához is ragadott és Szíve szeretetével át-

szellemített mindent a mennyei Atya megdicsőítésére. – A megtestesült Fiúisten 30 éven át testi, anyagi munkát végzett. Az anyagot gyúrta, faragta úgy, mint mi s ezen anyagi munkából élt úgy, mint a legtöbben közülünk. Az Úr Szíve, lelke azonban áthatotta, átította ezt az anyagot magasztos eszmék szellemével, Isten dicsőségének dicsfényével, a megváltás világmentő nagy gondolatával, a halhatatlan és megszentelendő lelkeknek a paradicsomi boldogságával. – Az Úr az Ő országának a szentségeit vízben, olajban, chrizmában, kenyérben, borban rendeli. Egysíti bennük a legközségesebb anyagot a legtökéletesebb szellemi dologgal, a kegyelemmel, sőt az Isten Fia testével-vérével.

A földön az emberre nézve csakis azon tanítás és gyakorlat lehet minden tekintetben igaz, égi és földi boldogulásra üdvös és hasznos, amely az egész embert testével, lelkével, földi és égi üdvösségével együtt felöleli, neveli, vezet, segíti előre. Aki túloz, kifecamodást okoz az ember természetén. A materializmus csődbe juttatja az emberi társadalmat, de ugyanígy veszedelmes katasztrófákat idéz elő a túlzott idealizmus is. Az egész emberi és katolikus életet átfogó programra van szükség. Amit a gyakorlati élet egysége parancsol, amire a népnek állandóan szüksége van. Lényeges feladat az anyagvilág megművelése és megszentelése. Ez Istennek a földdel együtt nekünk adott missziója, küldetése.

Szeretetprogrammunk szociális téren valósuljon meg: a nép testi és lelki javára szolgáló munkában és alkotásokban. Ezek mind azt az eszmét leheljék ki magukból, hogy a keresztények minden teremtett dolgot a legtisztább szándékkal a bűnből megváltva arra használjanak fel, hogy a mi Teremtő és Megváltó Urunkat és Istenünket, Jézus Krisztust, főleg az Ő üdvözítő Szívét szeressék, tiszteljék, dicsérik, szolgálják. Továbbá a teremtett dolgok helyes használatával, mint az Ő titokzatos testének a tagjai, egymást tetteikkel a földön boldogítsák és még inkább az örök üdvösség elnyerésére segítsék.

Engesztelés és belső béke

Amilyen fokban hasonlóvá tudom tenni a magam életét az Úr életéhez, olyan fokban bírom a lelki élet mélységeit.

Az istenes élet nem egyéb, mint a Krisztus Titokzatos Testébe való beoltásban magának a Fejnek, Jézus Krisztusnak az életét élni. Krisztus élete pedig megváltói élet volt. Vezeklő, elégtételt nyújtó, jóvátevő élet, szeretetből a mennyei Atya és az emberek iránt. A Jézus Szíve igazi kultuszából szükségképpen kiáradó szeretetéletnek is ezért kell szinte kimerni az elégtételt, jóvátételt nyújtó, vezeklő, önfeláldozó, szenvedő, keresztrefeszített életgyakorlatokban az Úr Jézus iránti és az emberek iránti

ti szeretetből. Ez az a szenvedés, amely Szent Pál apostol tanítása szerint hiányzik az Úr Jézus szenvedéséből, ti. a megváltott emberek szenvedése Krisztusért, Krisztussal és Krisztusban egymásért és mindegyik önmagáért.

Az Úr a szenvedés eszközeit, a keresztet, a töviskoszorút, tátongó sebet állandóan szíven viselte, érezte és szenvedte is, mégis lelke mélyén nagy isteni békében boldog volt, végtelenül boldog. Így lesz velünk is! A Jézus Szíve tisztelők, ha igazi Jézus Szíve tisztelők és követők, akkor kívülről hordozni fogják szívükön a keresztet, a töviskoszorút, az égő sebeket és fognak nagyon is szenvedni. De belülről az Úrhoz hasonlóan nagy békének fognak örvendeni és a boldogság mennyei örömeinek az előízét fogják lelkük mélyén élvezni.

A Jézus Szíve kultusz fellendülésének a velejárója lesz a főparancs lelkiismeretesebb gyakorlása. Az isteni és a felebaráti szeretetnek a szívekben való érvényesülése pedig meghozza majd a családi, társadalmi, állami, sőt a nemzetközi vonatkozások javulását is. A szeretet-szellem fogja azután kitalálni, – mert a szeretet találékony, – azon hatékony reformeszközöket, amelyekkel békésen megoldhatjuk a szociális problémákat, egymással megbékéltethetjük az embereket, az osztályokat, sőt a nemzeteket is. Mert hiszen a béke lelkét a szívek szeretete képezi.

Köszönöm, hogy elküldték a régi számokból a meglévőket. Kérem a MPE-t ezután mindig megküldeni címemre. Örömmel elmondom érte a 4 Sacrat, csak jelezzék az intenciókat. Bizony a magyar pasztoráció rengeteg munkát ad, de szívesen teszem. Olyan tanyai-papnak érzem itt magam, csak nem a földeken keresztül keresem fel híveimet, hanem ennek a 4 milliós világvárosnak köröngetegében. Ma pl. – első péntek lévén – reggel 6-tól délig úton voltam: gyóntatások, misézés, betegek ellátása. Levelemhez mellékelek egy példányt első körlevelemből, s egyszer, ha több időm lesz, írok bővebben az itteni lelkipásztorkodásról. Nagyhét első 3 napján lelkigyakorlatot szerveztem a magyarok számára, esti konferenciákkal. Egy aránylag központi fekvésű kápolnát néztem ki erre a célra, s hála Istennek szép sikerrel is járt. Nagyon sokan elvégezték a húsvéti szentgyónásukat.

Kerényi Olaf CSB, Sao Paulo, Brazília

A MAGYAR KATOLIKUS MEGUJHODÁS EMLÉKEZETE

(Nyisztor Zoltán könyve: Ötven esztendő)

Könyve bevezetésében a szerző vallomást tesz. „Ez a mű – írja – nem tudományos történelmi tanulmány, hanem csupán visszaemlékezés. Az Úrnak egy fáradt, öreg vándora egy viharos emberöltő után, melyből neki is egyénileg minden vihar kijutott, élete alkonyán visszanéz. Felidézi még egyszer, most már mások s egy „eljävendő jobb kor” számára is azok emlékét, akik a magyar katolicizmust s egyúttal a magyar nevet olyan megbecsültté, sőt példaadóvá tették.” A bíráló elsősorban tisztelettel és együttérzéssel fogadja a fájdalomnak és a nemes büszkeségnek ezt a megindító és szép nyilatkozatát. Ha van fájdalom, mely tiszteletet érdemel, akkor ez a nagy fájdalom, amelyet a magyar katolikusok hősi korszakának egyik értékes szereplője a mai napokban az elmúlt tettekre visszanézve érez. Akik látták a dicsőséget és némileg osztoztak is még benne, szintén kegyetlen gyötrellemmel viselik a mai idők elesettségét. De mindjárt elmondjuk azt is, hogy ez a színes, meleg, részletező visszaemlékezés egyúttal jótétemény a hontalanságban élő magyar katolikusok számára. Nem felejtettük el mi a nagy idöket. Néha évforduló vagy egyéb alkalom adtán szerény lehetőségek között megemlékezünk egyik-másik nagy alakról. Ott van inkább a baj, hogy a megfordult idök és a megfordult gondolkodás szinte képtelen észrevenni a múlt ragyogó fényét. Az emberek átlaga a 45-ben jelentkező fordulat szerint figyel és ítéli a multat. Otthon, a hazában szinte kötelező szólamná lesz a dús-gazdag, főúri egyház emlegetése. Irodalomtörténeti munkák az egyéni vallásos élet megnyilatkozásaival is kénytelenek foglalkozni. De a kötelező elmélet itt is előírja a tárgyalás alapirányát. A vallásosság nem lehet más, mint a szociális nyugtalanságnak tehetetlen, álmodozó, beteges kifejezése. Vajon a hontalanságban jobb talán a helyzet? A szociális nézőpont vádjait itt is sokszor emlegetik. A tiszta vallásos csoportoktól eltekintve, magát a lelki elmélyedést is csaknem olyan értetlenül szemlélik a különállók, mint a hazai irodalmárok. Jó volt, üdvös volt tehát, hogy a tétovázók a magyar katolikus múltról nagyszerűen megírt, a közvetlen átélés melegségét is éreztető könyvet vehetnek kezükbe. Reméljük, hogy buzgó és lelkiismeretes szülök e könyv nyomán ismertetik meg gyerme-

keik előtt a nagy magyar katolikusokat. Szeretnők azt is hinni, hogy a legtöbben megértik majd azt, amit Nyisztor prelátus oly nyomatékkal akart elmondani, hogy mennyire nagyok voltak egyes magyar katolikus vezérférfiak.

Hogy ez az annyira óhajtott cél csakugyan megvalósuljon, vegyük elejét mindjárt egy lehetséges kifogásnak. A múltat dicsérő öreg ember hitelt érdemel-e minden magasztalásában? S a jelen esetben még egyéb megfontolások is lehetségesek. A könyv hontalanságban íródott hontalan magyarok számára. E körülmény a feldolgozás különös lelki légkörét hozza magával. Az a magyar, aki lelkének igazibb és jobbik felét a hazában hagyta s otthontalanságában mindenütt idegennek érzi magát, fájó elérzékenyülés és a múlt bűvöletének a hatása alatt írja meg munkáját. Az egyénileg kedves vonások káprázatos ragyogásban izzanak lelke előtt, a múlt és jelen kiábrándító jelenségeit pedig eléggé megbélyegezni szinte már nem is képes. Minden sötétítést kevésnek tart. E hangulat csakugyan nem csekély veszéllyel jár. Egyik-másik visszaemlékezést ezek a vonások tesznek értéktelenné. Minél kisebb ember írja őket, annál inkább elmerülnek valami beteges öndicsőítésbe. Ne higgyük azonban, hogy e hibák elkerülhetetlenek. Aki jól látott és mélyre hatolóan figyelt már ott-hon, akinek ítélőképessége az élet sok próbáján és tapasztalatán kifejlődött s aki hivatása folytán érzékét a valóság iránt kifejlesztette, az elfogultság hibáit könnyen el tudja kerülni. Nyisztor Zoltánban, a folyóiratszerkesztőben és az elsővonalbeli egykori közíróban nem hiányzik a mélyre hatoló látás adománya. Hogy aztán elvétve találunk hangsúlyt, ítéletet vagy érzelmi vallomást, amelyekben az emlékező egyéni hangulata erősen belejátszik, azt ne ítéljük el. Az ilyen kijelentések az író őszinteségét, lelke megindulását árulják el, de a könyv értékének nem ártanak. Vegyünk példaképp fontolóra egy ilyen alanyi színeződésű változatos érzelmekkel telített, hosszú és súlyos mondatot: „Egyáltalán van abban valami feltűnő, megmagyarázhatatlan, szinte csodálatos, hogy amikor a magyar faj átkos szaporátlanságával, politikai köldöknézésével, a nemzeti kérdéssel szemben tanúsított teljes vakságával s egy egész világgözvélemény által halálra ítélt monarchia s uralkodóház melletti makacs kitartásával maga is a halálra ítélt s halálraszánt nemzet benyomását kellett, ugyanakkor szinte meglepő cáfolatként a szellemi fellángolás olyan tüneteit mutatta, amire a környező s akkor függetlenségre jutott és feltörő népekben nincs példa.” Ki ne érezné, hogy a kavargó indulatok mélyén a fájdalom uralkodik: miért is történhetett meg, hogy a nagy katolikus lendület munkáját két történelmi vihar elsöpörte? Ez a megilletődött keserűség váltódik át hirtelenül merész hetykeséggé, amely fölényesen veti

oda, hogy akik a mi bukásunk haszonélvezői lettek, a szellem birodalmában nyomunkba se léphetnek. S mit mondjunk az elítélt politika miatt jelentkező szemrehányások özönéről? Nyisztor talán hallotta valamikor a bántó ellenvetést, mint volt lehetséges, hogy nagyjai ellenére az ország összeomlott? Itt nem az egyház nagy lelkei a hibásak, a politikai kontárság hozta a végzetet, – adja meg gondolatban a támadásra a feleletet. A keserűség így hamar kész a váddal azok ellen, akiket a legkönnyebb felelőssé tenni. Maga a szerző is bizonyára erősen kételkedik abban, vajon 1914 előtt a magyar politika józanul célként tűzhetette-e ki magának az uralkodóháztól való elszakadást, a nemzetiségekkel való tökéletes kibékülést s a világ közvéleményéhez való bölcs alkalmazkodást. (Volt-e ilyen nyíltan megmutatkozó közvélemény abban az időben?) – Olvassunk aztán végig egy újabb kijelentést. Itt is szenvedélyek hullámzanak. Itt is sajnálkozó megvetést mutat más, szerencsésebb népek iránt, de csak azért, hogy szívének nagy és gyötrő kételyét palástolja. A magyarság jövője miatt támad benne ez a kétség: „... más népek... új honalapításuk ama kezdő korszakában nagy szellemi erővel, korszakalkotó és maradandó egyéniséggel nem tudtak dicsekedni. Ez egyedül a magyarnak jutott osztályrészül az egymásra zuhanó nagy nemzeti tragédiákban vígasztalásul. Hogy aztán ez egy ezeréves faj utolsó fellángolása, vagy a minden balsors elleni életképesség biztos záloga volt-e, azt a jövő fogja eldönteni.”

Az erősen egyéni érzelmi megnyilatkozások csak ennyire korlátozódnak. Különbö, némi csodálkozásunkra azt is tapasztalunk, hogy noha visszaemlékezéseket kapunk, az előadás nem első személyben folyik, az író nincs az események középpontjában. Sokszor nem személyes élmények adják az alapot beszámolójához. A munka felépítése szinte ridegen tárgyilagos. Egyes részletek, elválasztva a többitől külső bemutatkozásukban úgy hatnak, mintha valamely szakszerű összefoglalásban kapnók a személyek és művek felsorolását... Az első három fejezet festi meg némileg összefüggő történeti áttekintésben azt a liberális világot, amelyben az egyházi élet hanyatlása végbement. Utána azokról az eseményekről olvashatunk, amelyek nyugtalanságot ébresztettek és elhatározóbb tettekre sarkalták a katolikusokat. A hősi éposz folyamatos előadásban nem is készül el, csak a szereplők bemutatása megy végbe. A felvonulás is a klasszikus költészet szelleme szerint kerül papírra. A hősök kiválóságuk szerint mutatkoznak be. Prohászka Ottokár, Bangha Béla és Tóth Tihamér kezdik a sort, E három pap, a három szónok és apostol hatott a legmélyebben és legszeleesebb körben a magyar katolikusok lelki alakulására. Velük egy vonalban helyezkednek el Glattfelder Gyula, Schütz An-

tal és Biró Ferenc. Utánuk következik egy népesebb csoport. A hódítók nyomában járnak ők s tehetségükkel meg buzgóságukkal viszik tovább, segítik és tökéletesítik a nagy kezdeményezők elindulását. Ide tartozik Majláth püspök, Mészáros János, Sík Sándor, szerzetes lelkipásztorok, nevelők, lelkipvezetők, szervezők és lelkesítők. A harmadik csoport az utolsó tevékeny papi nemzedéket mutatja be főbb képviselőiben. Említsük meg közülük Hunya Dánielt, Közi-Horváth Józsefet és Szunyogh Xavért. E csoportosítás talán meghökkent bennünket, de ne ijedjünk meg az elrendezéstől. Minden személy külön világban él. Legfeljebb a nagy munkába kapcsolódik bele. Egymással nincsenek szoros összeköttetésben. E három nagy jellemzésében Nyisztor író és emberábrázoló tehetségének legszebb lapjait nyújtja. Arról is tanúságot tesz, mennyire megérti a nagy papi lélek titokzatos világát. E hármas jellemzéssel később még behatóan foglalkozunk. Feltűnő viszont, hogy a vezető nagyok között az utolsó hármat alig kapcsolja össze közös vonás. Glattfelder püspök a közélet ünnepélyes alakja volt, csanádi palotájában az ízlés meg a régi főpapi udvarok előkelő szelleme uralkodott. Székvárosában szívesen kereste a kapcsolatot minden ismertebb személlyel, országos vonatkozásban is figyelemmel kísérte a fontosabb megmozdulásokat. Ügyelt arra, hogy szereplésében senki gáncsolni valót ne találjon. — Schütz Antalról Nyisztor mondja el, hogy íróasztala mellett töltötte idejét. Kérlelhetetlen fegyelemmel használt ki minden percet, hogy könyveit megírja. Arra sem volt hajlandó, hogy konferenciák vagy más szereplések eltérítsék őt igazi munkájától. Csak idősebb korában mutatott hajlandóságot, hogy évenként az egyetemen egy jól kiválasztott kérdéstről sorozatos előadásait nagy hallgatóság előtt megtartsa. — Biró Ferenc egyszerű jezsuita szerzetesként élte életét. Mindenkinek mindene akart lenni. Ő az idővel nem takarékoskodott. Ezméit eredeti és meggyőző módon, beszélgetéseiben adta elő. — Mégis jó oka volt a szerzőnek, hogy e három férfiút egymás mellé helyezte. Közös vonás bennük az, hogy valamely téren kivételes egyéni kezdeményezést végeztek el. Glattfelder nevéhez fűződnek a Szent Imre kollégiumok. A szegedi nagy építkezéseket is hathatósan támogatta tekinthetőségével és egyházi hozzájárulással. Schütz adott a magyarságnak gondolat, mély tudományossággal megírt hittudományi könyveket. Századunk katolikus lelkületének a gondolatait ő közvetítette át hozzánk. Biró Ferenc pedig azt a feladatot látta maga előtt, hogy az egyszerű magyar népet, a falusiakat meg a városi munkásságot és kispolgárságot a Jézus Szíve tisztelet segítségével, hitvalló, komoly, bensőséges szentségi életet élő nagy egységgé alakítsa. Erre a célra hozta létre kedves intézményét, a Jézus Szíve Népleányok Társaságát is a hozzátartozó különféle vállalkozá-

sokkal. A nép vallásosságának a tudatos és következetes tökéletesítését olyan határozott elgondolással senki más kezébe nem vette, mit P. Biró.

A könyvnek mintegy második fele a megszokott módszerrel, de nagyobb vázlatossággal megint szemügyre vesz újabb csoportokat: megemlékezik a nevesebb világi apostolokról, néhány oldal a katolikus politika nagyobb alakjait ismerteti, majd az újjászületés szolgálatában álló szervezetek és munkák kerülnek ismertetésre. A személytelen szervezetek röviden és túlságosan is vázlatosan jelennek meg. El kell azonban ismernünk, hogy néhány rövid megjegyzéssel, jelzővel, bírálattal, esetenként borsos megróvással is, az életszerűség biztosítva marad. Néhány részletet különlegességük miatt most szóvá teszünk. A világi apostolok élén Apponyi Albert áll, utána következik Zichy Nándor. Apponyi az országban és a nagyvilágban is sokkal ismertebb volt, mint Zichy. A kortársak azonban úgy vélték, hogy Zichy Nándort evangéliumi élete, életszentsége, odaadó hűséges szolgálata a nép lelki javát evangéliumi szellemben kereső buzgósága mindenki más előtt az első sorba helyezte. Önmagát és vagyona egy részét is az Egyház emelkedése érdekében áldozta föl, hozzá fogható más vezérünk nem akadt. A politikusok sorában feltűnő, hogy Nyisztor csak pap-politikusokat ismer. Molnár János, Giesswein Sándor, Vass József és Ernst Sándor foglalnak helyet ebben a rovatban. Molnár János lelki nemessége, jóindulata és hűséges munkássága megérdemelt dicséretben részesül. El lehetett volna róla mondani, hogy minden munkában résztvett s nem kímélte az áldozatokat, igazi vezér azonban nem volt s nem is akart soha lenni. A másik háromról Nyisztor szigorúan ítélt s elmondja megint nyíltan róluk azt, ami nem volt soha titok. Giesswein fényes elméje ellenére hiányzott a gyakorlati ügyesség. Szórakozott, jószándékú tudós módjára kereste a mozgékonyabbak társaságát. Szívesen barátkozott, megértett mindenkit, a békének áldott szellemű híve és hirdetője maradt mindig. Politikai harcra semmi képességgel nem bírt, helyzeteket és személyeket soha sem tudott úgy megítélni, ahogy igazi politikusnak kellett volna. Vass József viszont alkotásra termett, fényes képesség, hatalmas érvényesülési vággyal. Nála a viszonyokhoz való alkalmazkodás nagyobb volt, mint az elvi hűség. Derék keresztény és szociális politikát folytatott a népjóléti minisztériumban. Erős kézzel hozott üdörös törvényeket s még újabbak is szándékában voltak. A közélet mezején azonban inkább saját egyéniségét állította előtérbe, pártja érdekeivel és fejlesztésével nem törődött. Ernst Sándorról megtudjuk, hogy a legjobb szándékú, önzetlen, anyagi érdektől független férfiú volt. Egyszerűbb ügyekben tudott tájékozódni, de a vezérségre teljesen alkalmatlannak bizonyult. Tétovázott, nem volt képes sürgős ügyekben sem határoz-

ni, akárhányszor olyankor küldte a jelöltet a választási kerületbe, amikor mások már a keresztény párthíveket is magukhoz hódították. A keresztény politika lehanyaglásáért nagy felelősség terheli őt. E szomorú mérleget még kiábrándítóbbá teszik azok az ítéletek, amelyeket Nyisztor a katolikusok néhány régi patinás egyéniségéről mond. A szervezetekről szólva rokonszenve azon kezdeményezéseknek jut ki, amelyek az időszak végén, a harmincas évek közelében kezdtek meg munkásságukat. A Katolikus Akció, a Dolgozó Lányok és Dolgozó Nők, a Kalot, az Emszó, a KIOE, a Kalász kapnak tőle elismerést. Az elindulás nagy lendületét, a helyzethez alkalmazkodó szép munkát dicséri. A régebbiek ellenben félreérthetetlen bírálatokban részesülnek. A Nagygyűlések látványos, nehézkes, tartalmatlan ünneplésekké válnak. A pesti Katolikus Körben hetenként hat-hét öregúr járt el tarokkozni, a pompás termeket más célra alig használták; a Népszövetség megmerevedett, mert elaggott vezetői csökönyösen ragaszkodtak tisztségükhöz. A Keresztény Szocialista Mozgalmak lassankint csak dohánygyári munkásokra s néhány könnyűipari szakra korlátozódtak. A szociáldemokrácia mindig erősebbnek bizonyult. A keresztény irányzat vezetői nem bírtak alapos képzettséggel. Az ítéletek e különbségét részben megmagyarázhatjuk azzal, hogy a társadalmi élet gyors átalakulása folytán a régebbi szervezetek nem voltak képesek függően alkalmazkodni. Természetes tehát, hogy újak léptek helyükbe és lelkesedésük egyszerre hatalmas eredményeket mutatott fel. Ha azonban összevetjük a kemény bírálatokat azzal, amit a politikai törekvések meddőségéről olvashatunk, akkor nem hallgathatunk el egy fájdalmas megállapítást. Hogyan volt lehetséges, hogy a kiváló szellemi vezetők mellett, a társadalmi és politikai téren hosszú időközön át csak ideig-óráig tartó sikereket könyvelhettünk el? Utánuk a vállalkozások megmerevedtek. Nem hivatkozhatunk egyedül arra, hogy a politika a nehéz időkben emberfeletti képességeket követelt. A vezérnek kivételesen nagy képességekkel kellett bírnia s hát ilyen nagy emberek körünkben nem termettek. Maga Zichy Nándor csodálatraméltó erényei mellett nem kapta meg a nagy államférfiú képességeit. E megokolást elfogadjuk, igazságot mond ki. De a magyar Egyház befolyása, száma, jóakarató híveinek hűsége folytán nagyobb eredményeket mutathatott volna fel. Miért maradtak el ezek? Felelni erre nem tudunk, de azt sejtjük, hogy az önkéntes munkások nagy részében hiányzott a személyes fegyelmezettség, a készüllet és az egységes munkára való hajlandóság. Talán inkább műkedvelés vitte őket a keresztény táborba. Ritkán vették észre, hogy e porondon is az isteni hivatás tudatával kell a munkát végezni. Beavatott régi harcosok bizonyára még több és érdekesebb okot is meg tudnának jelölni a meddőség magyarázatára. A szerzőnek

pedig köszönetet mondunk, hogy noha hűséges és meleg szeretettel gondol vissza az ötvenéves múltra, igazságszeretete nem engedte meg neki, a hiányok elhallgatását. A szellemi és lelki ébredés ragyogó képe mellett ott van e sötét folt, a hiányok és mulasztások sorozata. Üdvös ezt látni s még hasznosabb rajta elgondolkozni.

(Folytatjuk)

Borbély István SJ

NÉZZÜNK EL ARGENTINÁBA

Első szóként. A MPE karácsonyi száma – sajnos – csak ma, március 25-én került kezembe. Elolvastam a Nyílt Levelet is. Úgy érzem, hogy a vád engem is ér. Marosi Laci bátyám engem is kért. És én mégsem írtam. Cikkem elolvasása után mindenki megérti, miért nem. De úgy gondolom, nemcsak magam vagyok túlhalmozva munkával, hanem nagyon sok paptestvérem is. És mi is okai vagyunk, hogy annyira jezsuitás a MPE! Ez a szerkesztőségnek a melegsége!

Minden paptestvérnek van földrajzi tudása, mégis ennek a felemlítésével kezdem ismertetésemet. Argentína majdnem kilencszer akkora terület, mint Olaszország, lakosainak száma viszont csak most lépte át a 20 milliót. Ebből 60-70.000 a magyar, vagyis 3 ezrelék. A magyarság fele a főváros, Buenos Aires területén vagy környékén lakik, a megmaradt 30.000 magyar ezért még jobban széteszlik a 16 millió vidéki lakos közt. Míg a fővárosban és környékén majdnem minden századik ember magyar, a vidéken csak egyes helyeken találunk 5-30 családot együtt. Tömegesebben laknak Chaco (Csákó) tartományban, Bahia Blanca-tól délre Pedro Luro községben. Ez utóbbiban 34 családról vettem fel adatokat, amikor meglátogattam őket a majdnem ezer km-es távolságban. Magyart azonban mindenhol találunk. Bariloche-ban éppen úgy, mint Diamante községben, vagy a Cristo Redentor aljában, a csilei határnál.

Ezek mind a mi híveink. Vagy inkább volnának, ha... Három, helyesebben négy emigráció hozta ki őket. Az elsőt a 19-es kommunista forradalom bukása kényszerítette ki. Őket követték a trianoni béke által elszakított területek menekült lakosai. Majd a szovjet megszállás elől menekült társadalom, és végül mi, 56-osok. Ahány hullám, annyiféle ember. Az első, de még sokszor a másodikak is, nadrágos embert látnak az utánuk következőkben. Az „urak” hiába próbálkoznak közelíteni, ezt a közeledést nagyrésztük gyanúsak találja. A pap az elsőknél úgy jó, ha tud enni-inni és kártyázni. A középsőknél az volna a jó, ha vörös cingulusa volna. Az 56-osok pedig addig ismerik meg papjukat, amíg állás

kell nekik. Persze teljesen nem lehet általánosítani. De nagyon ismerős jelenségek lehetnek ezek másországbeli magyaroknál is.

Egyedül a fiatalság jogosít fel bennünket nagyobb reményekre. Ná-luk ilyesmi már nem nagyon számít, mégkevésbé a volt pártállás. Fontos, hogy magyar legyen és magyarul viselkedjék. Sajnos, a legrégebben kitelepültek fiait nehéz visszaszerezni a magyarságnak. De ha bekapcsolód-nak a magyar életbe, akkor az igen nagy nyereség.

Eddig csak a magyarságról írtam. Nem a katolikus magyarságról. A kb. 70 százalékos katolikusságra a főtebbiek szintén érvényesek. Sajnos, magyar templom nincs. Valamikor elkezdték építeni Paso del Rey-ben. Az építész azonban megugrott a pénzzel, amit az akkori jóhiszemű magyar lelkész már előre kölcsönzött neki. Hála Isten, nem magyar volt. A magyarság letelepítésében, sajnos, nem volt soha tervszerűség. Csak a baptisták teszik ezt jelenleg egészen meglepő módon. A magyar Angol-kisasszonyok Intézetéhez közel telepednek le ezek a Bánátból kitelepülő magyarok. Gondolom, még elég dolgom lesz velük, hiszen az egész fa-luban egyedül vagyok pap.

Mivel a magyarságnak nincsen saját temploma, kölcsönzött, meghatá-rozott időre elkért templomokban, kápolnában tartjuk a szentmiséket. Erre csak a környék magyarjai jönnek el, ha egyáltalán jönnek, Ha esik az eső, az a baj; ha jó idő van, akkor meg a strand vagy a kirándulás vonja el őket. De azt hiszem, hogy ez is általános jelenség. Egy-egy ün-nepség még összehozza nagyjából a katolikus magyarokat. Ilyenkor aztán olyan impozánsan csinálnak mindent, hogy egészen lenyűgözi az argen-tinokat. Lujánban, az argentin Maria-Zellben, még most is emlegetik első zarándoklatunkat, amikor magyar zászlót adományoztunk a bazi-likának. Szintúgy a „Szabadságfáklya” szentelését és útnak indítását A n d a u - b a. Ausztriai magyar paptestvéreink figyelmét felhívom erre! Látogatásuk alkalmával nézzék meg az argentinai magyar cserkész-ifjú-ság által küldött szabadságfáklyát az andai templomban!

De most nézzük meg azt is, hogy ehhez a szétszórt magyarsághoz há-nyan vagyunk mi, m a g y a r p a p o k. A MPE 18. száma azt írja, hogy Argentínában a magyar papok száma 18. Ez igaz! Csakhogy ebből négyen végzünk intenzivebb magyar munkát. A két jó ferences atya, Szathmáry Román és Virág Venánc, már aranymisés papok. De még erejükön felül dolgoznak. Az előbbi sokszor gyengélkedőn, Venánc atya pedig vakos-kodón. A Rókus-kápolnában és V. Dominico-n még most is végzik vásár-naponkint a magyar-misést, esketnek, betegeket látogatnak, temetnek. Vezetik a Magyar Egyházközséget.

P. Pesti József SJ a kinevezett főlelkész. Széleskörű munkájához a

pénztelenség párosul. Utolsó ruháját is odaadná, ha szerzetesi mivolta megengedné. Munkát keres a vállalatból elbocsájtott magyaroknak. Rendezi az itt is bomladozó házasságokat. Szombati iskolát vezet. Szent István Kört indított el a magyar katolikusok szélesebbkörű megszervezése érdekében. Kiadja az időnkint megjelenő Értesítőt. A Zrinyi Ifjúsági Kör munkájából, amelyet M. Juhász Mária IBMV alapított és vezet, szintén kiveszi a részét vallásoktatással és filozófiai előadásokkal. Vasárnaponként két szentmisét tart a város két ellentétes szögletében. Névatalógusa a legpontosabb és a legszélesebbkörű. Neki sincs autója. Nem úgy a Mar del Plata-i magyar ev. lelkészek: vagy 16 családját autóval, a legújabb típusú Fiat-tal keresi fel. (Hála Isten, hogy legalább neki van!) Aki nem élt Dél-Amerikában, az nem tudja, hogy mit jelent itt az utazás! Pontosságról, sztrájkokról ne is beszéljünk!

És itt vagyok magam is. A magyarok felbuzdítottak, hogy igényeljek a püspökségen keresztül egy jeepet. (A Kaiser Autógyár 50 százalékos kedvezményt biztosít papok és orvosok javára!) Csak 1100 dollárról volna szó. Azt mondták, összeszedik majd valahogy. Most aztán már azt emlegetik, hogy ők adnak, de én szedjem össze. A szerencse még az, hogyha nem megy a pénzszerzés, visszamondhatom. - Mihez kellene az a jeep? A munkám megmondja. Az Angolkisasszonyok plátanosi Intézetében szintén fontos lenne az élelem beszerzése miatt. De ezt a kétkerékű lovaskocsi-val is megteszik. Igaz, hogy egy félnap rámegy... Ahhoz sem szükséges, hogy minden keresztység kiszolgáltatást autóval vigyek hírül a plébániára, amely a szomszédos községben van. Ha nem esik az eső és a motorkerékpárom éppen jó, átballagok azzal. Ellenkező esetben gyalogolok egy kicsit, mert a kollektívó majdnem olyan messzire van... És a sár arrafelé is éppen olyan nagy. Szerencse, hogy az iskola (elemi és középiskola) az Intézet területén van. Itt tartom a hittanórákat. Délelőtt a kötelező spanyol nyelven. Délután párszor hetente, magyarul is annak a 40-50 magyar fiúnak-leánynak, akik az Intézetben vannak vagy kint laknak. Vasárnaponként 2, némelykor 3 misém van. Aztán magyar cserkészcsapatom. Most szervezzük az argentin csoportot is. A három magyar csapatnak körzeti titkára vagyok. A kiscserkészek kiképzésének egy része is rám tartozik. Ez azt jelenti, hogy szombat délelőtt a kiscserkészekhez kell mennem: 2 óra út oda. Délután Valentin Alsina kezdő cserkészeivel foglalkozom. Este már Plátanosban kell lennem az ájtatosságon. (Nem feledkeztem meg a máterekről sem!) Vasárnap délelőtt mise után autóbusszon utazom a csapatomhoz. Talán délután marad arra is időm, hogy egy-két magyar családot meglátogassak. Aztán hétfőn már újra folyik a tanítás, gyóntatás, keresztelés, esketés, előkészítés az elsőáldozásra. Közben ele-

get kell tenni szerzetesi kötelességemnek: meglátogatni rendházamat, rckollekciót végezni... Aztán máris kikeresni a következő nyári táborozás helyét a cserkészeknek.

Hála Isten, van munka! Csak idő nincs, hogy munkánkról beszámoljunk. Ezért nem bánom aztán, akár jezsuita, akár világipap írja a cikkeket csak olvashassam és teljek, mert nyomában sok erő megy ki belőlem...

Nagy segítség a magyar katolicizmus részére a magyar Angolkisasszonyok rendjének plátanosi intézete. A máterek nagy szorgalommal építgetik iskolájukat. Már eddig is sok magyar gyermek köszönheti az intézetnek, hogy telítődhetett magyarsággal és a kápolnán keresztül lelkiséggel. Bárcsak minél több magyar leány kapná meg a hivatást, hogy az intézet magyar jövője biztosítva legyen!

Ha több időm lenne, többet és szebb stílusban írtam volna. - Remélem, ez is biztatás lesz azoknak, akik nem érnek rá szép stílusban írni. Fontos, hogy megszólaljanak. Fontos, hogy lássák nagy problémáinkat azok a paptestvérek is, akik bennünket lelkiséggel telítenek a MPE-en keresztül. Munkájuk nem hiábavaló, mert örömmel dolgozunk Isten nagyobb dicsőségére és a magyarság javára!

P. Domonkos László SVD a plátanosi magyar Intézet káplánja

A NÉMETORSZÁGI MAGYAR REÁLGIMNAZIUM

Öt év óta magyar szótól hangos egy német vár. Nürnberg közelében, a változatos Juravidék legfestőibb pontján áll immár több mint 1000 év óta KASTL vára. Ebben a csodás, szép helyen fekvő, gazdag történelmi múltú várba költöztek be 1958 január első napjaiban a magyar diákok.

Fekvése meglehetősen hasonlít Pannonhalmához. Fenn trónon a hegyen, alul körülöleli a falu. Az épület maga persze kisebb, a templom jóval nagyobb. Környéke nagyon egészséges. Nincs a közelben gyár, annál több vadregényes kirándulóhely, vár és várrom, bővizű kristálytisza patak. Az egész épülettömb ma is várfallal van körülvéve, csak a hármaskapun át juthatunk be. A földszinten van a szépen berendezett tanári és tanulói könyvtár, a fürdő és a konyha, a történelmi atmoszférájú ebédlő gótikus boltíveivel, festmény-maradványaival. Osztály- és tanulótermekül hatalmas, világos helyiségek szolgálnak. Az iskolabizottság a bajor állammal 30 évre szóló szerződést kötött. A hely tehát adva van, fenntartásához azonban még segítségre volna szükségünk.

Ebben az évben 248 növendék, 175 fiú és 73 leány tanul az iskolában. A tanulók Európából, - Németország, Svájc, Franciaország, Ausztria, Svédország, Hollandia, Dánia, Olaszország, Belgium, - a tengerentúlról

pedig Észak- és Délamerikából, sőt Afrikából is jönnek. Tehát nem németországi, hanem egyetemes magyar iskola.

Az alsó osztályok a legnépesebbek. A tanítás nyelve magyar és német. Kötelező tantárgy az angol és a latin is. Az érettségi bizonyítványok azonos értékűek a német középiskolák érettségi bizonyítványával, ezért a végzett növendékek a különböző nyugati egyetemeken folytathatják tanulmányaikat.

Az iskola hivatása

A külföldön nevelkedő magyar nemzedék itt ismeri meg hazánk történelmét, földrajzát, irodalmát, művészetét, népi értékeit, a népdalokat és népi táncokat, népi kultúránkat. Gyermekeink itt tanulják meg, hogy jelenlegi nehéz történelmi helyzetünkben magyarnak megmaradni hivatásunk és kötelességünk.

A Burg Kastl-i magyar reálgimnázium arra törekszik, hogy a felnövő magyar nemzedéket korszerűen előkészítse az életre. Az ifjúságot arra neveli, hogy tág látókörű, átfogó európai műveltségű és kiváló szaktudású nemzedék legyen, amely gazdaságilag beleilleszkedik abba a társadalomba, ahol él, de megmarad magyarnak.

Mire van szükségünk?

Új leányinternátusra. Annyi a jelentkező, hogy a leányok elhelyezése csak új internátussal oldható meg. Az internátusban a leányok iskolai tanulmányaik mellett megtanulnak főzni, varrni, különböző házimunkákat végezni. Nevelőik nagy gondot fordítanak arra, hogy a leányokat jövő hivatásukra előkészítsék.

A leányinternátus céljaira egy az iskolához tartozó épületet kellene átépíteni és berendezni. Ez a munka 360.000 márkába kerül. A bonni és a bajor kormány 210.000 márkával járul hozzá a költségekhez, ha a fennmaradó 150.000 márkát a magyarság előteremti. A német állam – helyesen – arra az álláspontra helyezkedik, hogy neki is csak annyiban fontos az iskola, amennyiben az fontos a magyar emigrációnak. Tehát a költségek egyharmadát kellene a magyarság részéről összegyűjteni. A munkák 1963 tavaszán kezdődnek és augusztusban már be is fejeződnek, hogy az új internátussal kezdhezzük az évet szeptemberben. A német hatóságok és a Magyar Iskolabizottság joggal reméli, hogy az egész világon szétosztott magyarság, amelyik minden tekintetben megállja a helyét és hála Istennek anyagilag is egyre gyarapodik, megérti, hogy ezt az áldozatot meghozni elemi kötelessége. Ezzel tartozunk ifjúságunknak és népünknek.

Az adománylap igénylését és adományok befizetését, illetve tengerentúlról a csekkek beküldését a következő címre kérjük: UNGARISCHER SCHULVEREIN e.V. Bauaktion – München 2., Gabelsbergerstrasse 23/4. Postscheckamt München, Kto. Nr. 193. 200.

Az európai magyar főlelkészek konferenciája

Muttersben Innsbruck mellett, február 19-20-án jöttek össze az európai magyar főlelkészek Zágón preláтус elnökletével.

1. Zágón preláтус tájékoztatást adott az emigrációnak az otthonnal kapcsolatos feladatairól.

2. Az emigráció lelkipásztori ellátásában a paphiány még mindig fennáll. Öröndetes, hogy néhány helyre sikerült magyar papot küldeni. Az uruguay-i magyarok Prosztt János szalézi atya személyében kaptak papot. Peruban Tóth Miklós vállalkozott a magyarok ellátására. Van jelentkező Argentínába és Franciaországba is. A svédországi magyar lelkészek is gyarapodtak Gombos Mihály szalézi atyával.

3. Magyar papi nyugdíjintézet gondolata is felvetődött. A konferencia Ádám Györgyöt bízta meg egy konkrét terv kidolgozásával.

4. Néhány aktuális kérdés:

a/ László István püspök, apostoli vizitátor 50 éves. A konferencia táviratban üdvözölte és fejezte ki köszönetét a magyar menekültek érdekében végzett munkájáért.

b/ A konferencia elhatározta a Magyar Katolikus Tudományos és Művészeti Akadémia újjászervezését, új elnök és főtitkár kinevezését. Az Akadémia fővédnöke König bíboros.

c/ Pfeiffer Miklós preláтус a keresztény szakszervezetek munkáját ismerteti.

d/ Ispánki Béla az Angliában a vasfüggöny mögötti országokért tartott éjjeli szentségimádásokat, valamint a politikai foglyok kiváltásával foglalkozó angliai Amnesztia Társaság munkáját ismerteti.

e/ Münchenben (Rosenheimerstrasse 141 alatt) megnyílt a nem felekezet jellegű „Ungarisches Institut”.

f/ Ádám György a magyar nők, édesanyák megszervezését szorgalmazza. A magyar anyákon múlik az ifjú nemzedék nevelése. Felhívja a figyelmet egy most megjelenő munkára: „Mein Mann ist ein Ungar”. Az egyre gyakoribb „nemzetiségi vegyes házasságoknál” tehet a könyv igen jó szolgálatot.

A svájci magyar lelkipásztorok tavaszi konferenciája

A svájci magyar katolikus papok máj. 16-án rendezték papi találkozó-jukat Fribourghban. Az összejövetelen a missziós lelkipásztorkodás munká-jának problémáiról tárgyaltak.

A konferenciáról kedves üdvözlötet küldtek a MPE-nek: Nagy szeretet-tel köszöntünk egy paptestvéri találkozóról. A lapot aláírták: Németh Já-nos (Basel), Mehrle Tamás OP (Fribourg), Pribusz György (Zürich), P. Rába Lukács OSP (Lausanne-Genf), Vay Bandi (Bern), Pfeiffer Miklós (Fribourg).

Bécsi papi rekollekció

Az ausztriai magyar papság szokásos évi rekollekcióját március 26-28 napjaiban tartotta meg Bécsben. Harminc magyar paptestvér jött össze. A rekollekció lelkivezetője Msgr. Dr. Ádám György németországi fő-lelkész volt. Mélyértelmű pontjainak alap gondolata: a hit, remény és sze-retet a papi életben. Különösen a lelkekbe markolt a szeretet szentségé, a kitett Oltáriszentség előtt végzett közös szentóra.

A rekollekcióhoz kapcsolt lelkipásztori konferencián elvi jelentőségű és gyakorlati kérdések kerültek megbeszélésre. Az elvi kér-dések között szerepeltek: magyar, kegyelmi, lelkipásztori, kulturális, szervezési és önképzési problémák.

1. Msgr. Ádám főlelkész az anyanyelven való lelkipásztor-kodás szükségességéről és jelentőségéről tartott előadást. A feszült fi-gyelemmel hallgatott fejtegetés élénk eszmecserét váltott ki. Az értékes előadás a következő számunkban teljes egészében hozzuk.

2. Az otthoniakért végzendő IMAHADJÁRAT érdekében Paulai Ká-roly O. Praem. szólalt fel. Pillanatnyilag semmi sem olyan döntően fon-tos – mondotta – mint ez az imasegítség. Főleg két nemzetfenntartó és nevelő intézmény, a család és az Egyház ellen irányuló hallatlan támadás teszi ezt ma égetően sürgőssé. Az abortuszok által történő nemzet-gyilkosság a népet létében fenyegeti, a még mindig változatlanul folyó erős nyomás főleg a papság ellen az Egyházat szeretné megfojtani. Az 1962-ben a hivatalosan és nem hivatalosan elpusztított életek száma meg-haladja a negyed milliót. A magzatelhajtás olyan méreteket ölt, hogy az állam szeretné már visszacsinálni, de nem tudja. A leányközépiskolák felső osztályaiban abortuszklasszát nyitnak, ahová a lányok befizetnek és kellő időben igénybe veszik az összeget. A statisztika szerint 1945 óta any-nyi életet öltek meg, hogy ma 4 millió magyarral kevesebb van. Milyen

vérlázító ilyen adatok mellett „Magyarország földrajza” (Budapest, 1960, p. 179) álszemérmes megjegyzése: „A második világháború és a fasizmus pusztításai következtében Magyarország mintegy 420. 000 embert veszített”. Borzalmas mértékben propagálják a fogamzásgátló szereket is. A nők idegileg és lelkileg tönkremennek. Annyi az idegösszeomlás, hogy a gyógyintézetek a beregeket nem tudják befogadni.

Kb. 110 pap van kitiltva a lelkipásztorkodásból. A zsinat ideje alatt újabb 53-at távolítottak el. Csak a szombathelyi egyházmegyében 20-at, míg a püspök úr Rómában járt. Nincs hét, hogy 10-15 nagyon kétségbeesett levelet ne kapnánk a paptestvérektől. Végső nyomorban vannak... „Két ingem van – írja egyik – az is rongy és pókhálós. Tüdővész eszes vagyok, de nem hagyom el a parókiámat. A 17. helyről rúgtak ki, de állom. Orvosom már börtönrel fenyeget, ha be nem vonulok a tüdőszanatóriumba. De nem hagyom el a nyáját.” Ilyen hősi egyéniségek küzdenek otthon. De ezek nem tudják megállni ezt a rettenetes kemény küzdelmet, ha nem kapnak tőlünk egészen természetesen együttérző és együttszenvető kegyelmi segítséget.

A hozzászólásokban néhány konkrét javaslat hangzott el, hogyan lehet az üldözött egyház ügyét beajánlani a gyóntatószékben, a szószéken, előadásokban. – Minden héten egyszer van keresztutam... A végén mindig imádkoztatok a Hallgatás Egyházáért. – Az Imahadjárat több ország papjaival is felvehetné a kapcsolatot. Van egy belga papi kör, amely ezért hihetetlen áldozatot hoz. Képeket is nyomattak le magyar szöveggel. – Szét kellene küldeni egy körlevelet, amely konkrétumokat hoz a vasfüggöny mögötti országok életéből. Az emberek tudni akarnak és együttérzeni, csak ki kell nyitni a szívüket és meg kell melegíteni a lelküket.

Paulai atya felolvasta P. Werenfried körlevelét: „Imaakciót tervezünk az üldözött Egyház papjaiért és híveiért és ezeknek szeretnénk néha konkrét szándékot a kezükbe adni, hogy annál buzgóbban imádkozzanak...” Nagyon kérjük még börtönben szenvedő, avagy másként rászoruló papok és világiak nevét az ügy, de nem a cím megjelölésével.

Paulai atya egy másik érdemes gondolatot is felvetett. Egyes csoportokat szólítsunk fel, hogy imádkozzanak az otthoni sors-csoportjaikért. Kis ministránsok buzgón ministráljanak és fokozottan imádkozzanak a vasfüggöny mögötti országok ministránsaiért, elsőáldozók elsőáldozó pajtásaiért, bér málkozók bér málkozókért, küzdő lányok, jegyesek, fiatal házasok, sok gyermekes családok a nekik megfelelő otthoni csoportért, öregek az öregekért. Hány száz ée ezer világi vállalja otthon az üldöztetést, melőz tetést, meghurcoltatást, csakhogy gyermekeik hittanra járhassanak és a szentségekhez járulhassanak.

Ebben a kegyelmi segítségben természetesen nekünk papoknak kell jó példával előljárni. Milyen szép volna, ha mindenki vállalna évenként néhány szentmisét. Az érte járó stipendiumot ebbe az alapba gyűjtendő. Ez komoly anyagi segítséget is jelentene és egyben lelki közösséget vállalnánk értük és velük.

A kérdés és a lehetőségek megvitatása után a konferencia a következő határozatot hozta: minden paptestvér évi öt intenciót vállal az otthoni rászoruló papok és világiak támogatására. Minden hónap első vasárnapján a magyar lelkipásztor a szentmisét az otthoniakért ajánlja fel és felkéri a híveket, hogy hasonlóképp cselekedjenek. Az aznapi perselygyűjtést szánjuk a hazaiak segítségére. Kérjük olvasóink hozzászólását!

Valaki megjegyezte, hogy Erdély és Kárpátalja magyar papjaihoz alig jut segítség! A MPE kerülő utakon juttat néha egyet-mást.

3. Mivel László püspök úr elfoglaltsága miatt a rekollekción nem vehetett részt, és minthogy a lelkészi konferencia több dologban az ő döntését kívánta, Mácsady István, Marosi László és Dr. Balogh Vince kapnak megbízatást a konferenciától, hogy az ügyeket a püspök úr elé terjesszék. A papság egyik főkérdése a magyar pasztoráció és a magyar intézmények intenzív fölkarolása és életben tartása, mert e téren nagy hanyatlás mutatkozik.

4. A Burg-Kastl-i magyar gimnázium ügyét Msgr. Ádám ismertetése nyomán nagyon a szívünkbe zárjuk. Itt Európában az emigráció utolsó magyar középiskolája. Erről Lapunk más helyén külön megemlékezünk.

5. P. Öry röviden ismerteti a zsinaton vitatott teológiai kérdések problematikáját.

Gyakorlati kérdések

1. Máriazelli zarándoklat a budapesti Eucharisztikus Kongresszus 25. évfordulójának megünneplésére. Bevezetésül Dr. Balogh Vince „Nagy Lajos és a magyar zarándoklat” címén tartott előadást. Kutatásának eredményét a következő évben hozzuk. – Hosszas vita és latolgatás után a konferencia úgy döntött, hogy az idén kisebb méretű európai zarándoklatot szervezünk szept. 15-én a Fájdalmas Szűz égisze alatt és jövőre a Nagy Lajos ajándékozta Kegykép tulajdonképpeni jubileuma alkalmával rendezünk egy nagy magyar világzarándoklatot.

2. Papi lelkigyakorlatot az idén a németországi magyar lelkészekkel együtt végzünk. Ezért a lelkigyakorlat helyéül Passaut választottuk. A két ország határán fekszik és boldog Gizella emléke szenteli meg. A lelkigyakorlat után közös lelkipásztori konferenciát tartunk.

3. A kö nigsteini kongresszus az idén aug. 2-6 között van. Die Kirche in Not in Ost und West lesz a témája. Két biztos előadója: P. Werenfried és P. Mario Galli SJ.

4. Máriazellben magyar gyó ntató ra van szükség. Néhány év óta hiányzik, pedig most már hazulról is érkeznek zarándokok. Az idei nyári hónapokra P. Sümegh Lothár OSB vállalta.

Ezzel kapcsolatban panasz hangzott el, hogy a bécsi Szt. István dóm-ban sem található sokszor magyar gyó ntató . Pedig Magyarországról évi 12.000 turista jön. Nem egy keresi fel a bazilikát: nemcsak kíváncsisága kielégítésére, de lélekgyógyulás érdekében is.

5. A Papi Találkozó nagy ovációval fogadta Pfeiffer Miklós svájci főlelkész levelét és Dr. Gróh üdvözlő lapját, aki betegsége miatt nem tudott résztvenni a rekollekció n.

PAPSZENTELÉS

Introibo ad altare Dei... Bemegyek az Isten oltárához, az Istenhez, aki megvidámítja ifjúságomat... Naponta dobogtatja meg szívünket ez a mély örömet fakasztó zsoltár, amikor Isten felé indulunk bánatban, munkában és áldozatban megtisztult lélekkel az Áldozatig.

Ez a szent és boldogító öröm töltheti el annak a fél apostoli kollégiumra való, fiatal, magyar jezsuitának a szívét is, akiket a világ különböző tájain ezekben a hetekben szentelnek pappá. Az út az Isten oltáráig mindig hosszú és fáradságos, de számukra többszörösen is az volt.

Kettő közülük Hegyi Márton és Kovács György a szülőhazától nagyon messze, az Újvilág földjén, a torontói Regis-Collégiumban kapja a szentelés kegyelmét: június 16-án, a nagy népmiszionárius Regis Szent Ferenc ünnepén.

Sárdy Pétert Bea bíboros szenteli július 31-én a müncheni St. Michaelben, a győzelmes égi fejedelem templomában. 1952 szept. 23-án, Fogolykiváltó Boldogasszony előestéjén kezdte meg otthon a noviciátusát. 1945-ben a Magyar Pedagógiai Főiskolások országos versenyén megnyerte a matematika első díját.

Frankfurtban, a német császárok koronázó dómjában Kalazanti Szent József ünnepén Mustó Péter mondja ki készsége szóval az „adsumot”. Ő Bihar megye szülötte, már külföldi termés. A lindenbergi magyar gimnáziumban érettségizett.

A szentek szigetén Dublinban, Beöthy Tamás és Sárosi József

kapják az egyházi rend szentségét, Szent Ignác napján. Beöthy Tamás mint építésmérnök lépett a társaságba. Most kapja a képesítését az Isten országa és a Szentlélek templomai építésére. Sárosi József a fizika-kémia szak utolsó évfolyamát hagyta ott, hogy Jézus seregében harcoljon Isten nagyobb dicsőségére.

A bécsi Pázmáneum szintén új hadvezért állít a csatasorba: a 43 éves Mikó Györgyöt. Késői hivatás, előtte banktisztviselő volt. Most a kegyelem országában lesz „az Isten titkainak a sáfára”. Szentelése a bécsi Szt. István bazilikában történik Szent Péter és Pál ünnepén. Első szentmiséjét a németországi Reinstettenben mutatja be. Primiciás szónoka Mgr. Ádám György főlelkész lesz.

A szerteágazó utak így futnak össze és találkoznak újra az Isten oltáránál. Szívből kívánjuk, hogy az éltető és vidámító Szentlélek az unctioval lelkükbe öntse a valódi öröm és áhitat olaját.

E. G.

A legértékesebb ajándékot Főtisztelendő Atyámtól kaptuk karácsonyra. Két példányt a Papi Lelkiség Füzetekből: Cser László „Útközben” c. elmélkedéseit. - Későn jövök megköszönni, de késésem oka éppen az, hogy előbb öhajtottam megismerni a füzetek tartalmát, a napi elmélkedés tárgyává téve egy-egy fejezetét. Boldog büszkeséggel tölt el a tudat, hogy egy magyar jezsuita megvalósította azt, amit a francia lelki-irodalom még mindig keres: modern köntösben adni a változatlan örök igazságokat honfitársai kezébe. Aláhúszom, - változatlan örök igazságokat - mert e kitűnő munka nem forgatta fel az értékeket. Az ember megmarad a maga helyén. Fáj látni ugyanis azt a szellemi áramlatot, hogy a bűntudat lassan kivész, az istenfogalom egyre halványabb lesz s az ember, - mintha elég volna önmagának, - szinte olyan törekvéseket mutat, hogy Isten alkalmazza a maga törvényeit az emberszabta életformákhoz. Mint-ha Krisztus nem lenne többé az Út, a Példakép, mutatván életével az Atyához vezető egyenes irányt.

Ilyen lelki atmoszférában élve, dupla örömmel szívtam magamba a Cser László elmélkedéseiből áradó tiszta, magaslati levegőt és boldog vagyok, hogy magyar fajtánk nem bódult el a tudomány és modernség zajos reklámjától, hanem egyszerű, józan, tisztánlátó értelmével megmaradt az igazság szolgálatában. Ezerszer köszönöm Főtisztelendő Atyámnak, hogy megküldte nekem a füzeteket! Jóságát imával viszonzom. Különös buzgósággal imádkozom a szerzőért is, hogy áldja, segítse őt továbbra is az Úr.
Mater Evangelista OSU

HAZAI HELYZET

Az utóbbi időben otthon némi enyhülés állott be. A rendőrség módszerei enyhültek, útlevelekhez könnyebb hozzájutni, szakemberek előtt jobb érvényesülési lehetőség nyílt, egyetemi felvételeknél nemcsak a származás az egyedül irányadó, hanem tekintetbe veszik a tanulmányi eredményt is, sőt a katolikus gimnáziumok tanulói is felvételhez jutnak. Az általános enyhülés kihat az Egyházra is, ha nem is abban a mértékben, mint a polgári életben. Az istentelen propaganda, a hitoktatás elnyomása azonban változatlanul tovább tart. Az állami kormánybiztosokat (ún. bájúsos püspököket) néhány helyről, – mint Egerből, Kalocsáról, Szegedről – visszavonták. A börtönökben lévő papok könyveket kapnak, nyelveket tanulhatnak. Az a csendes bevallás, hogy az Egyház a párt minden erőfeszítése ellenére is még néhány generációig létezni fog, arra készíti az államot, hogy néhány probléma megoldása érdekében a Szentszékkel tárgyalásba kezdjen. Hogy a propagandán és a politikai számításon túlmenően van-e mögötte komoly szándék is, azt csak a jövő fogja megmutatni.

A papi utánpótlás az utóbbi években nagyon visszaesett. A réginc kb. 20%-a. A jelentkezettek minőségileg gyengék, részben késői hivatások. Az elmúlt tanévben Esztergomba ötöt, Egerbe négyet, Pécsre kettőt, Szegedre kettőt, Kalocsára egyet vettek fel. Hogy ma még nincs nagy paphiány, az a szerzeteseknek köszönhető, akik feltöltik az egyházmegyék hiányait. Némi reménységet jelent az utánpótlás kérdésében, hogy a püspökök a katolikus középiskolákban kisszeminaristákat próbálnak tobozozni.

A hitoktatás a városokban vagy egészen megszűnt, vagy a minimálisra csökkent. Falun a helyzet jobb, néhol még örvendetes. A vallási tudatlanságra jellemző, hogy az egyetemeken külön kurzusokat kellett beállítani, hogy az általános műveltség vallási alapelemeit elsajátítsák. Így például nem tudják, hogy ki volt Mózes, Jézus, Péter stb. A londoni katolikus hetilap, a Tablet, írja a hitoktatással kapcsolatban: „... a vallásoktatás hivatalosan megengedett. Azonban a vallásoktatást a szülőknek személyesen kell kérniük minden tanév elején. Vannak helyek, ahol az illetékes tisztviselő, amikor a szülők a kijelölt időben megjelennek, éppen nincs jelen. Más helyen jelen van, de mindent elkövet, hogy a szülőket

elijessze a hitoktatás kívánságának a bejelentésétől. Másutt a gyermekeket beengedik az iskolába, a papot viszont nem. Megint más helyen a hitoktatást a legfárasztóbb napok végére teszik és mivel a hitoktatás nem kötelező, arra bátorítják a gyereket, hogy ha elfáradt, hagyja el az iskolát a többiekkel és ne maradjon ott a hittanórán. Az egri érsekségben az 1962-es tanévben egyetlen gyermek sem részesült hitoktatásban. Ez az a háttér, amellyel össze kell vetni Kádár Jánosnak a magyar parlamentben tett múlt-havi nyilatkozatát, amikor az Egyház és az állam közti viszonyt 'normálisnak' mondja", – állapítja meg a Tablet tudósítója.

Ha az otthoni helyzetet a társadalmi osztályok szerint nézzük, azt mondhatjuk, hogy az Egyház vesztesége a parasztságnál a legnagyobb, a munkásságnál a legkevesebb és javul a helyzet az intelligenciánál. Ennek okai: A parasztság vallásossága inkább tradicionális volt, mint teológiailag megalapozott. A körmenetek, szentelmények, zarándoklatok elestek. Megváltozott a falu struktúrája, elvesztette zárt jellegét. A kommunista irodalmi termékek elárasztják a falut, katolikus olvasnivaló pedig alig akad. A plébános kiszorult az iskolából is, működése csak a templomra korlátozódik, régi befolyását a népre elvesztette.

A munkásság régen sem volt az Egyház erőssége. Azonban a marxizmus-kommunizmus nem hozta meg álmai világát. Ez a munkásság macsalódott. Új orientációt keres. Világnézeti síkon is bátrabb a passzív parasztságnál. Több remény lehet az Egyház felé való orientációjára, mint valaha.

Az intelligencia jórészt mindig opportunistá volt, ma is az. Vallási szempontból régen sem volt igazán intelligens, mert a középis-kolai végzettség után vallási problémák iránt nem érdeklődött. Ma azonban kénytelen világnézeti kérdésekkel foglalkozni. Erre szorítják a marxista szemináriumokban és a különféle vizsgákon. Részben az ellenszenv a szellemi elnyomással szemben, részben a marxista érvek gyengesége gondolkodóba ejti, felébreszti az érdeklődését világnézeti problémák iránt.

A katolikus sajtó az engedélyezett szűk keretek közt anyagilag nem állna rosszul. Az Új Ember 60.000 példányban jelenik meg, a Vigilia 10.000 példányban. Ez utóbbinál kb. 2.200 az egyházi előfizető a többi világi, főleg egyetemi hallgató. (Régen a Katolikus Szemle 3.000 példányban jelent meg és ebből kb. 2.500 esett egyházi előfizetőre.)

A kongruát illetően a papok A és B kategóriára vannak osztva. Az A kategória kb. 800, a B kb. 600 forintot kap havonta. A kongruát nem élvező papok az egyházmegyétől kapják fizetésüket. Az állam a meg-

állapodásban vállalt kötelezettségén túlmenően a régi kongrua 90 %-át fizeti.

A béke mozgalom teljesen a kommunista propaganda szolgálatában áll, eszköz az Egyház belső szétzüllesztése és külső kompromitálására. Állami komiszáriusa Hertling Jakab. A békepap cím ma is megbélyegzésnek számít a hívő nép előtt. Felvetődik viszont itt a kérdés: elvileg meddig lehet elmenniük a kommunista világban élőknek? Bizonyos tényeket tudomásul kell venni pl. az államosításokat, a kolchozokat stb. Ezek az Egyház hozzájárulása nélkül jöttek létre, gazdasági, társadalmi természetűek és nem tartoznak az Egyház elsődleges feladatához. Ezeket támadni, ellenük harcolni értelmetlen volna. A hiba ott kezdődik, amikor az egyháziak az állam kérésére vagy nyomására ezeket a gazdasági és szociális adottságokat katolikus elvekkel, a Szentírás szavainak a felhasználásával kezdik magasztalni a nép előtt. Ez visszaélés az Evangéliummal. Hasonló a helyzet azokkal a nyilatkozatokkal, melyekkel egyesek az állam és az Egyház jóviszonyát hangsúlyozzák, amikor mindenki tudja, hogy ez nem felel meg a valóságnak.

Nézzük meg mi lenne a mi kötelességünk elvi síkon az otthoni helyzettel szemben? Elsősorban a külföldi közvélemény tájékoztatása. A kommunista kormány nagyon érzékeny otthoni igazságtalanságainak a leleplezésére, erősen reagál a külföldi közvéleményre. A kommunista elnyomás leleplezése által az emigráció nagy szolgálatot tehet. Ez a munka azonban legyen objektív, az igazságnak megfelelő. Ne terjesszen az emigráció híreket, amelyeket otthon könnyen cáfolhatnak meg s ezáltal nem csak saját hitelét rontja, hanem az otthoniakat is molesztálásnak teszi ki. A katolikus oldalról otthon történt esetleges tévedések tárgyalásánál maradjunk elvi síkon, ne tegyük a még meglevő katolikus erőket is lehetetlenné.

ERDÉLYI HELYZET

(Kis mozaik egy hazai levél kapcsán)

Karácsonykor voltam Váradon, 18 év után. Sok szép, de még több nagyon szomorú élménnyel jöttem haza. Oh ha tudná Atya, mennyi hősi lélek él ott! Oda hiába küldene bármit, nem kapnák meg. Vittem magammal atya küldeményéből néhányat (imakönyv, szentírás). Bizony volt, aki sírva csókolgatta. Még a mi „Új Ember”-ünket is összecsokolgatták.

V A S M I S E

Lerch István pécsi egyházmegye ny. esperesplébános a székesfehérvári papi otthon kápolnájában február 10-én mutatta be vasmiséjét.

A R A N Y M I S E

Turtsányi Ambrus prépost kanonok, főszentszéki elnök áprilisban, az egri Szent Anna templomban mutatta be aranymiséjét. Szónoka és kézzelvezetője Brezanóczy Pál, egri apostoli kormányzó volt. A szentmise után a papnevelő intézet ünnepségén Vízny Miklós prépost kanonok, Schóber Tibor tb. kanonok és Maksa József c. apát, a papnevelő intézet rektora köszöntötték az ünnepeltet.

M A G Y A R Ú J M I S E I N D I Á B A N

Április 21-én szentelte pappá Goában James Ronald érsek Nenczel Antalt. Első miséjét április utolsó vasárnapján mutatta be Xaveri Szent Ferenc ereklyéinek a színhelyén, a Bone Jesu bazilikában. Nenczel Antal Mecsekfalun született 1933-ban. Rokonaival 1948-ban Németországba került. 1959-ben jelentkezett missziós munkára. A most felszentelt misszionárius szülőfalujának is újmisés áldást küldött.

+

A május 8-án tartott püspöki konferencia a folyó ügyek tárgyalása során foglalkozott azzal az előterjesztéssel, hogy minden év egyik vasárnapján valamennyi templomban „szentírás-vasárnapot” tartsanak, amely alkalommal a templom főoltárának a közepére ünnepélyes formák között helyeznék el a szentírást. Az ennek kapcsán tartandó szertartáson a szentbeszéd a szentírásról szólna.

+

140 éves a Himnusz. 1823 január 22-én Csekén írta Kölcsey Ferenc. Nyomtatásban csak öt évvel később jelent meg Kisfaludy Károly Aurorájában. A nemzet közkincsévé csak akkor vált, amikor Erkel Ferenc egy zenei pályázat alkalmával nagyszerű zenét szerzett hozzá. Ennek jövőre lesz 120 éves fordulója.

+

Az egri főegyházmegye sematizmusa hosszabb szünetelés után újból megjelent. A hívők száma 861.257 és ezek 302 plébánián oszlanak meg. A legrégebb alapítású plébánia az abasári (XII. század). Az újfehértóit 1330-ban alapították. Legrégibb anyakönyve a miskolc-diósgyőri plébániának van 1632-ből. A legfiatalabb plébánia az 1950-es alapítású Kálmánháza.

AZ EGYSÉGÜGY TÖRTÉNETE MAGYARORSZÁGON

Áldom Istent, amiért az egységügy szolgálatába állított: ignobilia Deus eligit. (1 Kor. 1, 27) Ha a beszámoló megírásával jóbarátokat szerzek a szent Ügynök, nem sajnálom a fáradságot, bár a személyi vonatkozások miatt a Szerkesztő Atya határozott kérése nélkül soha sem szántam volna rá magamat a közlésre.

Hogyan lettem egységmunkás ?

1934-ben Bares berlini püspök a berlini katolikus magyarok kérésére Magyarországból papot kért. Az egyházmegyék nem tudtak papot felajánlani. Tartományfőnökünk kérésére készséggel vállalkoztam a Németországba való küldésre, annál is inkább, mert a helyszínen óhajtottam megismerni a protestantizmust. Otthon ugyanis ismereteink nagyon a Denifle OP alapján állottak. A berlini katolikus magyarok igényeit egyetemi tanulmányokat folytató pap is ki tudta volna elégíteni, tehát időm volt azért lelkipásztori tevékenységemet kiterjesztettem az egész országban lakó katolikus magyarokra. Amennyiben sikerült megkapnom a magyarok névsorát, megküldtem nekik a Magyar Lelkivezető c. havilapot. Nemskára Berlinbe érkezett Fuchs Gábor erdélyi pap, később pedig a kalocsa-egyházmegyei Mihályfi János. Kisegítésük révén két ízben felkereshettem a magyarokat a nagyobb városokban. Ilyen lehetőségek közt az akkori egész Németországban tanulmányozhattam a protestantizmus múltját és jelenét.

a) A legnagyobb meglepetésem az volt, hogy a protestánsok a legtöbb helyen a régi állapotban tartották meg a katolikusoktól elvett diplomákat. A nürnbergi evangélikus Szt. Lőrinc templomot katolikusnak véltem: a templom közepén óriási rózsafüzér lógott a titkokat ábrázoló képekkel, a szentélyben pedig a remek, márvány tabernákulum-torony, egyéb szobrokat nem is említve. Wartburg, Marburg teljesen Szent Erzsébet életét sugározta. A Szent Szűzről számos luteránus templomban találtam szobrokat Délnémetországtól kezdve a keletporoszországi Marienburgig. Külön kiemelem Wittenberget, a luteránizmus bölcsőjét. Mikor a város térképével kezemben a plébániatemplomhoz értem, amelyben Luther prédikált, azt hittem, hogy vagy eltévedtem, vagy a

térkép hibás: a templom főbejárója feletti részt a Szent Szűz mennybe-felvételének a féldomborműve díszítette. A templomban lévő szobrokról nem szólok, de megemlítem az oltár feletti három képről a keresztség, bérmálás és a bűnbánat szentségének Luther kortársától, Cranachtól való ábrázolását. A nyitott gyóntatószékben ül Bugenhiagen, a templom plébános, akinél Luther is élete végéig végezte a gyónásait; két oldalt sorakoznak fel a gyónók: az egyik oldalon Istennel megbékélt lélekkel kel fel a gyónó, aki feloldozásban részesült; a másik oldalon a férfi dacosan távozik: nem kapott feloldozást.

b) A múltnál többet hirdetett a jelen: az élő, önfeláldozó hitet a nácizmussal való harcban. Ennek teljes története megjelent a Hitlerizmus és kereszténység c. munkában (1946), amelyben – egységmunkám igazolására – megírtam az evangélikus „Hitvalló egyház” harcát a nemzeti szocializmussal.

Mióta Hitler a rosenbergi mythos alapjára helyezkedett, a nemzeti szocializmus éppúgy akarta a kereszténységet kiirtani, mint a kommunizmus. A protestáns egyházi vezetők sokszor élesebben harcoltak a nácizmus ellen, mint a katolikus püspökök. (Kivéve Von Galen püspököt, akinek berlini prédikációi alatt mindig attól tartottam, hogy beszédje közben viszik el a náci.) Külön egyházi engedéllyel hallgattam a protestáns egyházi vezetőket: Dibelius püspököt, Niemöllert, a volt tengeralttjáró kapitányt, a későbbi püspököt s másokat. (Niemöller Müller helyett állampüspök lett volna, ha náci alapra helyezkedik, de inkább vállalta Dachau-t.) A berlini ev. dóm szónokai rettenthetetlen bátorsággal prédikáltak, – mialatt a Hitlerjugend az utcán síppal-dobbal lármázott. „Ha meg kell halnunk – hallottam ilyen alkalommal a hívek szavát a szentbeszéd után – Krisztusért készséggel áldozzuk fel életünket.”

Ilyenkor támadt lelkemben a gondolat: ezek az egyházi vezetők és hívek lelkileg Krisztus misztikus testéhez, az Egyházhoz tartoznak, s lehetetlen, hogy velük evangéliumibb lelkiséggel ne tudnánk egységre jutni.

c) Katolikus oldalon már kiváló egyének indultak az új úton. Az Una Sancta Bewegung emberei. Élükön a kedves, szeretetreméltó egyéniséggel, Joseph Max Metzgerrel, a Krisztus Király Társaság alapítójával, a későbbi egységvértanúval. Dr. Pinsk plébános s a mozgalom többi egyházmegyei és szerzetespap-vezetői nem óhajtották a régi idők módszereivel legyőzni a protestáns ellenfeleiket, hanem szeretettel keresték „megkeresztelt protestáns testvéreikkel” az áthidalás lehetőségeit. Pribilla SJ „Um kirchliche Einheit” című úttörő munkája már 1929-ben megjelent, 1937-ben követte a dogmatikus Rademacher műve: „Die Wiedervereinigung der christlichen Kirchen.” A ő lelkiségüket vittem haza.

A „Keresztény Egyházak Egysége” c. munkát
követő két ankét

1942-ben jelent meg a Keresztény Egyházak Egysége c. munka, amelyre mind katolikus, mind protestáns oldalon felfigyeltek. Különösen az „új hangot” köszöntötték. A könyv rövid időn belül második kiadásban is megjelent. Akadtak ugyan még protestáns oldalon, akik a „báránybórt felöltő farkast” látták bennem, de a legtöbben az abszolút jóakaratra és a krisztusi egységre törekvést üdvözölték.

Különböző oldalakról jövő ösztökélés nyomán jelentést küldtünk Serédy hercegprímásnak, aki az ügyben kétszer hívott össze ankétot. Ezen több egyetemi s egyházmegyei teológiai tanár jelent meg, továbbá a szerzetesrendek kiküldöttei, valamint a kultuszminisztériumból Beresztóczy Miklós. A gyűlésen beszámoltam a németországi egységtörekvésekről, az Una Sancta mozgalom új lelkeségéről s a kérdés magyarországi lehetőségéről és szükségességéről. Megtudtuk, hogy a kultuszminisztérium asztalán fekszik már egy beadvány: kérvény egységfolyóirat kiadására. Ez a tény igazolta sokak sürgetését: induljunk el katolikus oldalon egység-lappal, nehogy liberális katolikusok zűrzavart teremtssenek. Mint érdekességet említem, az ankét résztvevői a lap megjelenése mellett foglaltak állást, az egy Beresztóczyt kivéve, aki lapokban való cikkezést ajánlott.

Egyházmegyei papok nem óhajtották vállalni a lapkiadást, sem a piaristák, bencések, premontreiek, domonkosok s a kisebb létszámú többi szerzetesrend. A „közhangulat” nem látta volna jónak, ha jezsuiták szerkesztik a lapot, mert a pázmányi ellenreformáció visszatérését, kiterjesztését fedezték volna benne fel a protestánsok. (Közbevetjük: ma a történelem egyedülálló ténye, hogy a jezsuiták viszik az egységzászlót, Bea bíbórossal, a Biblikus Intézettel, a Rahnerekkel, Jungmann-okkal, Danie-loukkal.) Az ankét résztvevői a törökvilág magyar „barátai” mellett kötöttek ki, akiknek még a protestáns erdélyi fejedelmek is adtak salvus conductust. Ebben az esztendőben nyitotta meg kapuit több, mint ötszáz év után „Kálvin Debrecenje” a ferencesek előtt. (Szabadjon itt a múltból egy kedves esetet beleszólni. Egykor debreceni református fiú katolizált, mi több, ferences lett. Fogadalmi után meglátogathatta rokonait. Kedvességére, vidámságára lassankint enyhült a rokonokban a bizalmatlanság, harag, s az egyik „civis” a következőket említette: „Öcsémuram, látjuk, hogy boldog vagy; nincs is már kifogásunk az ellen, hogy 'barát' lettél, csak 'katolikussá' ne lettél volna!”)

Noha nem volt előkészületem s megfelelő képességem a nagyfontosságú lap szerkesztésére, Schrotty tartományfőnök csekélységemet állította annak élére: szerinte a legjobban én ismertem a szükséges „új hangnemet”.

„Az Egység Útja”

Mivel a nagyszabású ügy felülmúlta az emberi tudást, képességet, kegyelmi vonalon indultunk el: az „Egységért imádkozók táborával”. Minden számban beszámoltunk a toborzástól. Az első esztendőben 60, a második évben 150 ezer egységért imádkozónak a csatlakozását jelenthettük.

A lap beosztásában „A keresztény hitvédelem” és „Keresztény életforrások” rovata a közös értékeket tárta elő. Az „Eggyé legyenek” az Úr Jézus óhajtotta hitbeli egységet, a „Magyar lelki egység” a kommunizmus elleni egységes küzdelemre toborzott. Az „Egységvártán” rovat az egység-üggyel kapcsolatos hazai és világhíreket, beszámolókat hozta.

A munkatársak közt mint öregágyúuk szerepeltek Dr. Schütz Antal, Dr. Pataky Arnold, Dr. Galla Ferenc egyetemi tanárok; számos közismert katolikus teológus, mint Dr. Balanyi György, Dr. Pfeiffer Miklós, Dr. Városy István, Dr. Békés Gellért, Dr. Pénzes Balduin, Dr. Szamek József, Dr. Holik Sámuel, Hunya Dániel SJ stb. és a ferencesek. A világiak közül Bártfai Szabó László, Markó Árpád. Protestánsok közül is írt cikket néhány lelkes. Püspökeik és nagynevű teológusaik nem írtak, de figyelemmel és jóakarattal kísérték a törekvést. A lap éppúgy volt Serédy hercegprímás, mint Ravasz László és Révész Imre református püspökök asztalán.

Esetleges bajok, nehézségek ellen azáltal védekeztem, hogy nem elégedtem meg a rendi cenzurával, hanem Serédy hercegprímástól külön cenzort kértem.

Protestáns oldalról akadt, aki a kétszínűség vádját vetette szemünkre, de sokkal nagyobb nehézségeink voltak katolikus oldalon. Egy teológiai tanár nyíltan vetette fel a kérdést: „XI. Pius Mortalium animos enciklikája alapján áll-e az Egység Útja? Ha igen, akkor nincs helye a lapnak; ha nem, akkor az Egyházon kívül állunk. Nyílt választ adtunk. Serédy hercegprímásnak a „Következetességről” tartott nagy beszédje után régi csatabárdosok kajánul kérdezték: „Mikor lesz az Egység Útja temetése? Mert ott akarunk lenni.” De álltunk a vártán, s a lap utolsó száma a főváros ostroma kezdetekor jelent meg, amikor magam már Csongrádon jártam küldetésben.

A hittankönyvek revíziója

Terray László evangélikus lelkész-szerkesztő az Útitárs című lapban, amely Osloban jelenik meg, legutóbb arról írt, hogy felül kellene vizsgálnunk s kijavítanunk egymás hittankönyveit, lapjait, körleveleit. Az igazán komoly javaslatra megemlítjük, hogy a hittankönyvek revíziójában már 1944-ben történt elvi döntés.

Ennek érdekes története röviden a következő: 1942-ben Kiss Szaléz

Páterünk (a későbbi vértanúnk) s társai vezetésével Debrecen és környékén megindult a ferences munka. A letelepülés alkalmával P. Schrotty Pál tartományfőnök tisztelgő látogatást tett Révész Imre református püspöknél. 1943-ban Révész püspök egy budapesti útja alkalmával visszaadta a látogatást, sőt – miután ekkor már az Egység Útja megindult – csekélységet is meg akarta látogani, de éppen vidéken voltam. Ebben az esztendőben a debreceni óriási plébánia területén a rend kisebb templom mellett házat vett rendházának, amelynek benedikálásával azért bízott meg P. Pál tartományfőnök, hogy Révész püspöknél tisztelegjek. Ezen alkalommal szép szavakban adóztunk mindkettén az Úr Jézus főpapi imája lelki ségének. Útközben hazafelé Nagyváradon felkerestem a kapucinus hittanárt, az Egység Útja ottani terjesztőjét. Asztalán egy sereg protestáns hittankönyvet találtam. Révész püspökét is, egy sereg törléssel, áthúzással. Csodálkozásomra említette: „Pajtás, a megértő református hittanárral meg oldottuk az egységügyet. Kicséréltük egymás hittankönyveit. Ő csak a katolikus egyháztörténelemben talált törölni valót, de én úgyszólván minden hittankönyvükben. Ő az áthúzott, törölt részeket kihagyja.” Hazaérve ferences őszinteséggel írtam levelet Révész Imre püspöknek, amelynek a lényege az volt, hogy hiába mondunk és írunk szépeket az egységügyről, az ügyet egy lépéssel sem visszük előbbre, amíg a hittankönyvekben egymás ellen uszítunk. (Révész püspök könyvében is szerepelt ilyen cím: a mise bálványimádás stb.) Révész püspök igazat adott, de Ravasz László püspökhöz utasított, mint aki ezekben a kérdésekben illetékes. Ravasz püspök legteljesebb készségét fejezte ki s azonnal érdeklődött katolikus megbízottak iránt, akikkel eszmecserét folytathatnak.

Katolikus oldalon azt említették, hogy az ügyben ne is merészeljek Serédy prímáshoz fordulni, ha nem akarom, hogy bajom legyen. Nagyon tévedtek. Beadványom lényege ez volt: hittankönyveink a katolikus tantadják elő, a protestantizmusról csak egyháztörténelmünk közöl téves adatokat. Ilyen a legtöbb teológián szereplő, Denifle szellemében írt Marx J. egyháztörténelme is. Németországban Lortz Józsefnek a „Die Reformation in Deutschland” két hatalmas kötete alapján már revidéálták az egyháztörténelmet.

Serédy hercegprímás az ügy lebonyolításával megbízta a Hittanárok és Hitoktatók Egyesületét. Az 1944-es iskolaév befejezése előtt volt az Egyesület rendkívüli ülése, amelyen beszámoltam az ügy történetéről. Az elnökség az ügy lebonyolítására katolikus részről három teológiai tanárt bízott meg: egy esztergomi egyházmegyést, egy piaristát és a ferences P. Dám Incét, akik kezükbe kapják a protestáns hittankönyveket (protestáns oldalon pedig megkapják a katolikus hittankönyveket). Úgy volt, hogy

a megbizottak 1945 januárjában jönnek össze eszmeeszerére. Azonban, mint annyi más értéket, ezt is eltaposta a háború és a kommunizmus. A lényeges egyelőre az, hogy az elvi döntés megtörtént, az ma is főnáll, s egykor annak szellemében oldhatjuk meg a nagyfontosságú kérdést.

Az egységmozgalom hatása

Az „egységmozgalom” szót nem mernők használni, ha a törekvést nem igazolná a teljesen megváltozott közvélemény. A bekiáltott szóra sokszoros visszhangot kaptunk feleletül. Miután a vállalkozás próbaköve az elért hatás, némely részletet külön kiemelünk.

a) Protestáns egyházi vezetők nyilatkoznak

Leszögezzük a tényt, hogy a pritestáns egyházi vezetők azonnal megértették a mozgalom magyar, de főleg evangéliumi időszerűségét és szükségességét. Csak a „legnagyobbakat” idézzük:

Dr. R a v a s z L á s z l ó, dunamelléki református püspök, az Egység Útja megjelenése után néhány hétre, a „Magyar Értesítő” jan. 27. -i számában már felveszi az egységfonalat: „Németországban – írta – a protestáns egyház a katolikusokkal megtalálta egymást; sok közös ügyük van; nálunk pedig a múlt év végén emelkedtek komoly hangok, sőt megjelent az Egység Útja c. újság, amely szakszerűen foglalkozik a kérdéssel... Ma nem szellemi áramlatok fenyegetik a keresztyénséget, de a vallássá alakított istentelenség, a bolsevizmus kelt fel az egész és egyetemes keresztyénséggel szemben... Nem tudjuk, mit hoz a jövő; nehéz időre kell felkészülnünk. A holnap egyháza bizonyosan több sorsközösséggel érez majd...”

Dr. R é v é s z I m r e, debreceni református püspök, 1943 febr. 1-én tartott „Utópia és Krisztotópia” címen a debreceni férfikonferencián másfélórás előadást. Mozgalmunkra vonatkozó szavaiból idézünk néhány mondatot: „Ebben az Egység Útja folyóiratban a legmeghatóbb jelenség az, hogy mindjárt az első lapon K. K. páter bejelenti egy 'magyar imatábor' megalakítását a katolikus és protestáns testvérek közeledésére. Nagyon megható az is, hogy a szöveg fejéhez egy művészileg sikerült rajzot is készítettek két drága öreg magyar parasztról. Az egyik katolikus módon teszi össze a kezét, a másik protestáns módon meghajtja a fejét és összekulcsolja kezét. Mindkettőre hull le a Szentléleknek egy tüzes lángja... Van egy hely, ahol egység lehet. Krisztusnak a keresztfán értünk meghadsadt szíve. Ott lehet találkozniok és felerősödniök a keresztyéneknek az együttes bizonyágtételre...”

Dr. R a f f a y S á n d o r, az evangélikusok vezetőpüspöke, külön füzet adott ki (1943 márciusában) „Keresztyén egység, evangélikus hűség”

címen. Ebben szép szavakban nyilatkozott egységtörekvésünkről, valamint saját elgondolásáról és „feltételeiről”. Önmagáról említette: „Egész életemben abban a meggyőződésben voltam és vagyok, hogy a kereszténység felekezetekre való tagolása az egész kereszténység minősíthetetlen kára.”

Dr. Kapi Béla, dunántúli evangélikus püspök, a „Magyar Értésítő”-ben tette közzé a dunántúli ev. egyházkerület győri gyűléséhez beadott jelentését (1943 szeptemberében). „Zengő szó marad az együttműködés – írja – amíg nem tudunk érte áldozatot hozni, lemondani, önmagunkat alárendelni egy nagy nemzeti szolgálatban... Az együttműködés a ma követelése.”

D. Dr. Pröhle Károly, a nemrég meghalt evangélikus teológiai tanár a „Keresztény igazság” 1943. márc. számában szinte elérzékenyülten írt ismertetést „Az Egység Útja” címen: „A keresztény felekezetközi viszonyok többnyire feszült légkörében lágymeleg szellők lengedeznek. Mintha tavaszodnék. - Olajágas békegalambok szállingóznak a megenyhült levegőben. Mintha Krisztus Anyaszentegyházának életében a felekezeti harcok iszapos hullámainak elültével a testvéri összebékülés, az újraépülés korszaka akarna ránköszönteni, s nem minden oksági kapcsolat nélkül, az új, most már igazi világháború szörnyűséges harcai közepette... Örülünk annak, hogy a katolikus megnyilatkozás nem tereli egyszerűen a katolikus egyház felé való csalogatásnak, a 'lélekalászásnak' útjára a megbékélésnek és 'keresztény egységnek' az ügyét, noha – teszi hozzá – nem ad fel semmit a katolikus egyház hivatalos tanításából.”

Még a később balra kanyarodott Bereczky Albert és Péter János is írtak az egységügyről (utóbbi a „hitbeli egységéről”).

Az Egység Útja „Egységvártán” c. rovatában állandóan közöltük a protestáns megnyilatkozásokat.

b) A sajtó az egységügy szolgálatában

Az egyházi vezetők nyilatkozatai szinte máról-holnapra olvasztották meg a múlt jégkérget. Már az 1943. áprilisi számban említhettük a „magyar sajtó egyöntetű állásfoglalását”: „Több hasábra terjedne, ha a lapok és folyóiratok címét közölnék, amelyek egységtörekvésünket igenlik...” Egyházi lapok, világi közlönyök és politikai lapok egyaránt.

A társadalmi és politikai lapok leginkább a „magyar lelki egység” szükségességét emelték ki, az egyháziak inkább a vallásit. A hadtörténet országos nevű írója, Markó Árpád a Magyar Szemle 1943. ápr. számában a két legnagyobb katolikus magyarról, Zrinyi Miklósról és II. Rákóczy Ferencről emlékezett meg. „Ilyen útmutatók nyomán tovább keressük a lelki egység ösvényét – írta. Mindenki, egyházi és világi ember,

innen is, onnan is, aki ehhez a kérdéshez a megmutatott módon hozzá tud szólni, legjobb tehetsége szerint tágítsa ezt az ösvényt, hogy a Rákóczy emlékérem jelképe szerint a valóságban is összegyűlve közös egyetértésben szolgálhassuk a magyar egység magasztos gondolatát. "

Az Evangélikus Élet számos esetben emlékezett meg az Egység Útjáról. Első alkalommal, már 1943 februárjában közölte Morócz Sándor többhasábos cikkét: „Új hang az egység dolgában”; írt folyóiratunk célkitűzéséről, a „katolikus és protestáns hívek közeledéséről”. „Biztató, hogy az egység útját elsősorban nem emberi és politikai megfontolásokkal akarják előkészíteni... ” A katolikusoknak a lapon keresztül való iskoláztatásával kapcsolatosan említi: „Erre az iskolázásra szükség van mindkét oldalon. És nem is a közvéleményt kell iskolázni, hanem a gyakorló pap-ságot is és az egyházi sajtó igen sok termékét és munkását is... Tanuljuk meg végre szeretni, becsülni, támogatni egymást, Krisztus nevében... Le kell bontani a szemünk elé szántsándékkal épített gyűlölet falakat. Ha 'csak' ennyit tesz meg az egységmozgalom, nem múlik el a múltó korszükséggel, hanem időálló istenes munkát végez. Mi szívünk szerint kívánjuk és imádkozunk érte, hogy így legyen.”

Csupán egy esetre emlékszem, amikor egy protestáns lap vigyázatra intett „a báránybört felvett idegennel szemben”. És akadt egy Belgrádban megjelent németnyelvű lap (Donauzeitung), amelyben a budapesti tudósító otromba módon a politikum vádjával illetve az Egység Útját: „Dieses Gespräch zwischen den Bekenntnissen will vor allem dem magyarischen Gedanken dienen.” Aligha volt a tudósító kezében a lap, mert nem nevezett volna „der Jesuiten Pater König”-nek, hiszen Márton Lajos a címlapon nagy betűkkel írta ki az OFM-et. (A protestáns kritizáló előtt „idegen” voltam; a német előtt magyar sovinizta.)

Egységügyi előadások az országban

A közvélemény alakulását hathatósan mozdították elő az egységügyről tartott előadások és gyűlések. Több egységgyűlést tartottunk a fővárosban és az ország több városában. Az Amerikát járt P.Kiss Szaléz Debrecenben tartott egységgyűlést, amelyen Mezey Béla református lelkész is fel-szólalt.

A közeledés és egység szükségességét elsőnek az ifjúság, az egyetemi hallgatók és a teológusok fogták fel. Ezen a téren a legnagyobb hullámgyűrűt indította el „a magyarországi evangélikus egyetemisták kolozsvári gyűlése”. Az Egyetemi Luther Szövetség, a soproni Evangélikus teológiai ifjúsági kör és a kolozsvári evangélikus egyetemi hallgatók ápr. 15-18 napjaiban tartották kolozsvári VI. kongresszusukat... Napokon keresztül

szóltak az egységügyről s 8 pontban fektették le az egységre vonatkozó elgondolásukat. Egyik legkiemelkedőbb pontjukat idézzük: „Ott van felekezeti ellentét, ahol nem Jézus Krisztus és a benne való hit és élet a hívek gondja... Az evangélikus egyház természetes híd a római katolicizmus és reformátusság között...”

Katolikus egyházi vezetők és az egységügy

Írásunk első részében megemlékeztünk az Egység Útja munkásairól. Az említett nevekben láthattuk, hogy a katolikus teológusok színe-java írásban is munkálta a közeledést. Két katolikus „főpásztorról” külön szólnunk.

Az első Glattfelder Gyula csanádi püspök. A szegedi teológusok országosnevű vezetője Hunya Dániel jezsuita atya nemcsak lelkes híve volt az egységügynek, hanem azt ténylegesen is előmozdította. Vezetése mellett adtak elő teológusai – nyilvános ünnepség keretében – egységügyi eszmecsérét. Ennek szereplői egy katolikus káplán, Magossy professzor protestáns lelkész és teológusok. A tény első pillanatra meghökkentette Glattfelder püspököt. De az eszmecsere komolyan, elvi síkon fejtegette a nagyhorderejű ügyet, Krisztus Egyháza egységét. Az előadás végén Glattfelder főpásztor tartott hatásos befejezőt az előadáson résztvevő nagyközönség számára: „Meghökkenem, – kezdte beszédjét – mikor a műsorban ezt a témát nyomtatva láttam, mert ez a probléma a legnehezebbek közé tartozik... Azonban mégis lehetnek reményeink. S az én örömet fokozza az, hogy a magyar fiatalságot látom tevékenykedni ezen a téren, azt a fiatalságot, amelyben több az optimizmus, több az idealizmusra való hajlam, mert ehhez a kérdéshez optimizmussal lehet csak nyúlni, és ideális lélekkel lehet közeledni.” Végül is a sorsdöntő jelenre utalva a következő szavakkal fejezte be a beszédjét: „... Ne várjon senki arra, hogy a bolsevista roham nyissa ki hazánk fiainak a szemét. Egy- más mellett és nem egymással szemben van a helyünk. Nincs szükség arra, hogy Szent István népe egymást marja, hanem arra van szükség, hogy szeretetben egyesülve munkálja a boldogabb jövőt.”

Elsőnek Mindszenty hercegprímásról kellett volna megemlékezniem. Talán különösképpen hangzik, de az egységmunkások élére állítom Mindszenty bíborost.

Amikor 1945-ben Mindszenty veszprémi püspököt meglátogattam, a sopronkőhidai fogságból került vissza egyházmegyéjébe. Életemben még nem készültem annyira gondosan eszmecsérére, mint ezen alkalommal. A protestánsok túlharciasnak tartották zalaegerszegi apát korábban Csáktornyán tartott beszédje miatt. Mégis ő az, aki a reformáció óta elsőnek ível-

te át a szakadékot: mint hercegprímás meglátogatta Ravasz László református püspököt s vele megállapodtak az egységes tennivalókban. A múltban lehetetlennek tartott, páratlan hatású látogatás mellé helyezük még a protestánsoknak szóló üzenetét. 1946 őszén szentelte veszprémi püspökké Bánáss volt debreceni prépostot. Az ünnepi vacsora alkalmával külön szólt a protestánsokhoz: „Szeretetet hoztam azoknak is, – mondotta – akik az Egyházon kívül állnak, de keresik Krisztust, a világ világosságát (Ján. 8,12). És ha volnának itt, akik jöttömnek nem örülnének, szeretetet hoztam azoknak is. Az én tüzes szilánkom az Apostol szerint senkivel szemben sem lehet más, mint a szeretet (Róm. 12,20). Gyűlöletet ne ismerjétek, az igazsághoz az utolsó leheletig ragaszkodjatok.” (Lásd Vecsey, Mindszenty okmánytár I. 272.) Mindszenty hercegprímás megteremtette a kommunizmus elleni katolikus-protestáns egységes arcvonalat...

Az új légkör

1944 júliusában írhattuk az Egység Útjában a megállapítást: „Mozgalmunk egyik legnagyobb eredménye, hogy megváltoztattuk a régi idők éles harcmódozatát, enyhítettük a vallási ellentéteket s bevezettük a megértés, a tárgyalogosság és a szeretet hangnemét.”

Az új légkörben néha protestánsok is olyan beismerésre jutottak, amelyt az apologetikus viták idején katolikusok irányítottak ellenük. Pl Az Evangélikus Élet 1943 márciusi számában Lic. Fizély említette a többek közt az Egység Útjáról írt cikkében: „... A 'reine Lehre', a tiszta tan csak ideig-óráig bizonyult annak. A különböző irányzatok, a szekták mind nagyobb számmal bontották meg az egységet. Azt gondolták, hogy az a kötelék, amely az egész keresztyénséget egybefoglalná, a Bibliában található meg. De épp a Biblia lett az elválasztó tényező. Luther és Zwingli Marburgban a Biblia alapján vitatják igazukat. Aminek a nagy összetartó erőnek kellene lenni, épp az az elkülönülés alapja lett.”

A kommunizmus orkánja...

Németországban a katolikus-protestáns együttes keményen állta a harcot a nácizmussal szemben is. A kis Magyarországra azonban rászakadt Ázsia s a kommunizmus. A Mindszenty-Ravasz együttes s az Egység Útja által teremtett lelki egység mégis éveken át verte vissza a kommunizmus rohamait. Azután Mindszenty hercegprímás vértanúsága vette kezdetét, Ravasz püspököt s társait pedig nyugdíjazták. Az utóbbiak helyébe kerültek a Bereczky-ek, Péter Jánosok, majd utánuk a kommunizmust ugyancsak kiszolgáló új egyének, akik a vallásharcok eltemetett csatabárdjait

kiásták, s ma a Róma elleni harc által akarnak a kommunisták előtt érdemeket szerezni. Nagyon jól tudjuk, hogy számuk kicsiny; a protestáns pásztorok, lelkészek nagy többsége azonban az 1955-ben szerkesztett „Hitvalló irat” lelkiségében, éppúgy hirdeti – áldozatok árán – Krisztust, mint a katolikus papság. Ez a Krisztusban és Krisztusért való együttes hitvallás és szenvedés erős s azé lesz a győzelem.

A Vatikáni zsinat légkörében, az általános egység törekvés idején jó érzéssel tölthet el bennünket a tudat, hogy Magyarországon már húsz évvel ezelőtt olyan példaadóan indult el az egységmozgalom.

P. Király Kelemen OFM

TESTVÉR

Balanyi Györgynek

*Belépek. Lámpaellenző mögül
A Dante-orr az ajtnak szegül,
És a belépőt pattogón fogadja
Zsémbes kötődés tréfás zuhatagja.*

*Ó, milyen kedves ez a hang nekem!
Egy negyedszázad óta szeretem.
És kél a válasz, testvér nóta-nembe:
Két összeszokott iker szablya-penge.*

*Aztán, hol jártam? elmondogatom.
Mi volt Gödöllőn, meg a vonaton?
Ó meg, hogy valamit ki ne feledjek,
Minden századik szavamra szól egyet.*

*De üt az óra; az éjjél közel.
Gyerünk, gyerünk, anticipálni kell!
Búcsúzó is már, csendes éjtszakára,
Hiszen a hajnal oltárnál találja.*

*Vasútról jövök, késő este van.
A pihenő ház setét, hangtalan.
De a folyosó végén enyhe vékony
Fényecske néz rám ajtóhasadékon.*

*Valaki vár ott, nyílt ajtó mögött,
Valaki, aki tudja, hogy jövök,
És tudja, hogy bár haza éjjél vetne,
Az első utam csak hozzá vezetne.*

*Most ül a sárga lámpa-kör felett,
Sasszeme Giotto képére mered,
Hol a Hatszárnyú Férfi a sugárral
A Poverellót most szegezi által.*

*Forgatja súlyos fólíánsait
És édes Umbriáról álmodik,
Hol Leó testvér, Isten barikája,
San Damianóban zörget éjtszakára.*

*Ó be jól esik gondolni reád,
Te igaz ember és igaz barát,
Maurinus elme, Szent Ferenc szívével!
Az Isten áldjon mind a két kezével!*

Sik Sándor (1930)

HALOTTAINK

- Bardon István, a székesfehérvári egyházmegye nesztora (90)
Janota Ciril ny. bencés főiskolai tanár, Pannonhalmán (73, 57, 50)
Farkas Alberik János ciszterci aranymisés áldozópap, tanár, ny. plébános, Pannonhalmán (76, 50, 52)
Varga József érseki tanácsos, ny. csikéiai plébános (72, 48)
Rudnyánszky Miklós ny. plébános, volt kaposvári hittanár (64, 40)
Majláth János sárosi esperesplébános (55)
Hegedűs László SJ, Pannonhalmán (75, 55, 44)
Káplár Ágoston ny. hitoktató, Nyiregyházán (72, 48)
Békéfy János pécsi egyházmegyei plébános, Székesfehérvárott (52)
Törőcsik János ny. esperesplébános, Tápiógyörgyén (80)
Szabó Ferenc az üllői templom esperesplébánosa, márc. 28-án
Szalai László ny. karcagi esperesplébános, Székesfehérvárott (95)
Andor Géza SJ ny. gimnáziumi tanár, Pannonhalmán (84, 66, 52)
Talcuk József ny. lelkész (75)
Böbel János ny. esperesplébános, Székesfehérvárott (72)
Merényi Ferenc szentszéki bíró, középiskolai tanár (62, 38)
Rimóczy Özséb városmajori plébános (68, 46)
Lukáts Dezső püspöki tanácsos, ny. győri városi plébános (76, 53)
Tardos Vida bencés tanár Kúnszentmártonban (56, 32)
Gáspár János Passaic (USA) magyar plébános (65, 42)
Mgr. Zákány Gyula a buffaloi magyarok lelkipásztora (USA)
Mihályovszky Gábor ny. lelkész (81, 50)
Rákóczi Ferenc ny. lelkész (69, 43)
Kolumbán Virgil Károly premontrei aranymisés áldozópap, ny. gimnáziumi igazgató (76, 57, 53)
Kalmár Árpád nagyfügedi esperes (55, 32)
Sütő Máté nagykölkedi plébános (52, 29)
Balanyi György piarista egyetemi tanár (77)
Eglis István egyházmegyei tanácsos, Budapesten (49, 26)
Gratzl Gyula esperes, sásdi plébános Pécsen (78)
Vizi János aparthanti esperesplébános, püspöki tanácsos (69, 45)
Karácsonyi Sándor péri esperesplébános, Győrött (77, 53)

+

Elhunyt paptestvéreinket foglaljuk mementóinkba!

BALANYI GYÖRGY

(1886 – 1963)

A magyar piarista rendtartományt ez év májusában különösen nagy gyász érte, mert az élők sorából elköltözött legnagyobbjaink egyike: Balanyi György. Aki ismerte, tudja, hogy ez a tudós, szerény, szeretetreméltó piarista a magyar szerzetespaptanár eszményi típusa volt. Az isteni Gondviselés pazar bőséggel ruházta fel emberi jótulajdonokkal, s ha soravesszük ezeket, nem tudjuk, mit csodáljunk benne inkább: szeretetreméltóságát vagy gerinces elvhűségét, szerénységét vagy harmonikus kiegyensúlyozottságát, egyháziasságát vagy tudós ereszát, bámulatos emlékezőtehetségét vagy hangyaszorgalmát? Oly nagy ismeretségi köre volt a Megboldogultnak, hogy félelem nélkül írom le e sorokat vallomásként egykori mestereimről, akinek első gimnazista koromban ott ültem exhortációin, majd mindvégig történelmi katedrája előtt, végül – gyakorlótanár koromban – mellette, mindvégig élvezve atyai barátságát.

Kecskeméten született 1886-ban. Kisdiák korában a ferenceseknél volt „kredenciális”: ministráló és felszolgáló kosztosdiák. Itt szegődött Assisi Szent Ferenc hűséges eszmei szolgálatába. A piarista gimnázium diákjaként a szerzetestanári hivatás vonzza inkább és már diákkorában belép a piaristarendbe, de a nagy ferences családdhoz való hűségét azzal bizonyítja, hogy később elszegődik Szent Ferenc történetírójának. 1910-ben szentelték pappá, s pár szegedi tanári év után Budapestre kerül tanárnak. Azonnal megkezd a tanítás mellett szorgalmas történetírói tevékenységét s egymás után jelennek meg művei: A Balkánháború problémái, Világpolitika. Politikai érdeklődése terelte eleinte kora közvetlen előzményei felé. Igazi historikus-szerelme a középkor virágkora marad: Assisi Szent Ferenc és Dante kora. Kiadja magyarul Dante Monarchiáját, Szent Ferenc „Speculum perfectionis”-át. Megírja Assisi Szent Ferenc életét, előbb egy pompás kis összefoglalásban majd egy terjedelmesebb életrajzban, amit legkedvesebb írásának tekintett. Kitűnő áttekintését adja a szerzetesség történetének, rövid monográfiát ír a Római kérdésről (e két mű a Szent István Könyvek sorozatában jelent meg). Mint rendi történetíró megírja Kalazanci Szent József és Pirrotti Pompilius életét, szerkeszti a Magyar Piaristák a XIX-XX. században c. munkát, amelynek irányító lelke volt és résztvesz a Schütz Antal szerkesztette Szentek Élete kiadásában csakúgy, mint munkatársa számos lexikonnak: Napkelet Lexikon, Katolikus Lexikon, Új Élet Lexikon. Se szeri se száma cikkeinek a gimnáziumi értesítőben, a Katolikus Szemlében, a Századokban, majd Élete alkonyán a Vigiliában.

Tudományos szervezőmunkát is végzett a Szent István Akadémiában és a Regnum Kat. Történetíró-Munkaközösségben. Tudományos érdemeinek elismerése volt, hogy mikor Erdély egy része hazatért, Balanyi György a kolozsvári egyetemen tanszéket kapott. Itt nemes pedagógus- és tudós-ambícióit nagy lelkesedéssel, de sajnos csak rövid ideig érvényesíthette. Lelkét ekkor már megülte a szomorú gond, hiszen előtte ekkor már nem volt vitás a háború elvesztése. 1944 őszén tért vissza Budapestre és ettől kezdve a rendi hittudományos főiskolán a Kalazantinumban tanítja az egyháztörténetet. Halála előtt pár nappal még azt írja legfőbb rendi előjárójának, hogy a következő tanévben - 77 éves korában! - még nem kíván tanári nyugalomba vonulni. . .

Szorgalmas tanári és tudományos tevékenysége mellett bőven kivette részét rendje életében, sőt vezetésében is. Már 1928-ban megválasztják rendi asszisztensnek és pár év megszakítással tagja marad a tartományfőnök tanácsának 75 éves koráig, amikor ettől felmentését kérte. Közben 1935-től 1940-ig a budapesti gimnázium igazgatója is volt.

Mi az, ami már kisdíák koromban megkapott és meghódított Balanyi Györgyben? Az elsőt ma így fogalmaznám meg: a papság és tanárság tökéletes harmóniája. Első gimnáziumi éveimben hetenkint exhortációit hallgattam, akkori szokás szerint osztályteremben, diákmise előtt. És ezekben bőven szóhoz jutott a történelemtanár is. Láttuk mily buzgón misézett naponta a hajnali órákban és talán szimbólum, hogy még akkoriban, reformok előtt se láttuk soha másképp, mint reverendában. Tanári katedráján maga volt az egyháziasság. Nemhiába legkedvesebb korszaka a középkor, és aligha hiszem, akadt-e történelemtanár hazánkban, akinél az egyháztörténelem oly részletességgel került volna szóba, mint nála: a pápaság története, szerzetesség, zsinatok, kimagasló egyéniségek és kezdeményezések, az egyháztörténet fényes és sötét lapjai, az előbbiek lelkesen, utóbbiak elkomorult arccal, de tárgyilagosan. És ez szervesen beépült az egészbe. Bámulatos memóriájából epikus hömpölygéssel folytak ízes nyelven szabatos fogalmazású magyarázatai. És ha a számonkérésben nem is volt szigorú és az anyag elsajátíttatása a nagy átlaggal nem volt épp a legerősebb oldala, annál sikeresebb volt az érdeklődőbbek, tehetségesebbek felkarolásában és képzésében.

S itt jutok a másik jelentős hódító elemhez: átfogó kultúrájához, szellemi igényességéhez. Az eseménytörténettel be nem érte, szellemi áramlatokat, világirodalmi és művészettörténeti távlatokat nyitogatott. Sokat foglalkozott az érdeklődőkkel, akik szívesen felkeresték. „Szívem és szobám ajtaja nyitva számotokra” - mondotta. És mi, akik bejáratosak voltunk hozzá, elfogódottan néztük hatalmas könyvtárát, amely úgy el-

borította szobájának falait, mint gyöngybetűs írása kéziratának szinte maradtan lapjait. Itt és az általa kezelt tanári könyvtárban látott el bennünket irodalommal, sőt az egyetemi könyvtárba küldözgetett önképzőkori dolgozatokhoz forrástanulmányokat végezni. Akkor volt boldog, ha a szellemi szárnybontogatásban segíthette tanítványait. És nem akármilyen témákkal. Az egyháztörténet izgalmas lapjait kutathattuk, hogy csak párat említsék: Fra Girolamo Savonarola, Az ír emancipáció és O'Connel, A paraguay-i jezsuita redukciók, Campanella és Morus utópiája, A pálosrend alapítása és i. t. Mindegyikhez legalább egy átfogó korszellemet és háttérteret nyújtó művet és egy-két részlettanulmányt kellett áttanulmányozni. Ki is nevelt egy szellemi elitgárdát: nem egy egyetemi tanár-tanítvány nyál büszkélkedhetett. Nemcsak történészek, hanem jogászok és filológusok is kerültek ki tudományos műhelyéből: itt ismerkedtek meg a tudományos munka ízével és módszerével.

A harmadik nagy vonzóerő benne az atyai és testvéri szeretet volt, amellyel tanítványait fogadta. Érdeklődés és biztatás áradt egész lényéből. A Testvért éreztük, akit Sík Sándor oly megkapóan örökített meg versében. És az érettségi találkozóknak... Itt a már párosan megjelent öregdiákokat kérdezte ki gyermekeikről, hivatásbeli munkájukról és haladásukról, azaz a bájossággal, amely annyira sajátja volt. Rendtársai számára a jótanáccsal mindig rendelkezésre álló barát, a közösség testvéri együttesében pedig legnagyobb öröme az volt ha – szokott ellenállhatatlan módján – „inter pocula caritatis” kínálgathatta, kiszolgálhatta barátait.

És ez a melegszívű ember ugyanakkor maga volt a megtestesült elvűség és gerincesség. Az igazsághoz és a dogmához, egyházhoz és hazához, rendjéhez és a megszentelt hagyományokhoz rendíthetetlen hűséggel ragaszkodott mindvégig, változó idők és viszonyok közepette is. Hogy csak egy példát említsünk: a II. világháború nehéz napjaiban, amikor sokan érzéseiktől vezetett utat tévesztettek, szakteológusokat megtestesítő biztossággal képviselte az erkölcsi normát. Gerincessége néha már a makacsság határát súrolta, így mikor légítámadás idején csak parancsra volt hajlandó az óvóhelybe jönni, vagy amikor az új rendszerben évekig se mozdult ki az utcára, akárcsak a Bach korszak ellenálló magyarája.

E néhány vonás és adat csak sovány képe a valóságnak, mint a spektrumára bontott színképe a napsugárnak. De tán emlékezteti az ismerősöket, és sejtet valamit az idegenekkel. Mi pedig hálát adunk az Úrnak, hogy ilyennek adta nekünk Balanyi Györgyöt, hogy e Mester és Testvér, e „maurinus elme Szent Ferenc szívével” fényt és meleget sugároz tanítványai, barátai és rendi testvérei életútjára.

Török Jenő SP

GÁSPÁR JÁNOS
passaici plébános
(1898-1963)

Még látom sudár termetét és hallom meleg hangját. Pedig 1928-ban a Manréza lelkigyakorlatosház felavatásán találkozottunk utoljára. Egy év múlva búcsút mondott az öreg Európának és legszebb éveit az amerikai magyarság lelki és kulturális felemelkedésének szentelte. Hogy közben nem feledkezett meg az Óhazáról sem, arról fényesen tanúskodik a háború utáni nagy csomagakciója és az 56-os menekültekkel szemben mutatott áldozatkészsége.

Gáspár János 1898 május 6-án született a vas megyei Nagysároslakon, a mai Burgenland területén. A gimnáziumot a községi bencéseknel végezte. Az első világháborúban az olasz harctéren megsebesült. Mint főhadnagy szerelt le. Majd papi hivatást érezve a szombathelyi szemináriumban készült a szentelésre. 1921-ben lett pappá. Zalaegerszegen Mindszenty József apátplébánosnak volt a káplánja, akitől böles egyházvezetést és a magyar népért kiálló férfias munkát tanult. Nagy hatással volt rá Kőszegen Kincs István apátplébános is, a kiváló író. Tőle sajátította el a zamatos kifejezéseket és azt az egészséges magyar humort, amely később annyira jellemezte.

Amerikába vándorolva Perth Amboyban és Arrochar Parkon segédlelkészkedett. 1933-ban Passaic magyar híveinek gondozásával bízták meg. 30 éven keresztül, egészen haláláig vezette a Szent István plébániát. Ez idő alatt rengeteget alkotott. Iskolát és plébániát épített, megújította a templomot, zárdát emelt a nővéreknek és virágzó egyesületekkel komoly hitéletet teremtett. „Egyházközségem – írja 1957 februárjában – erősebb, mint bármikor. 33 ezer szervezett katolikusunk van. Van ennél több is, de ezek csak akkor jönnek, ha papra vagy szolgálatra van szükségük. Most jól állunk, mert 20 ezer dollár van a bankban és ez egy ilyenfajta intézménynél annyit jelent, hogy „a lábunk a földre ér”. 1946-ban nyílt meg az egyházközség iskolája 30 növendékkel. Tizenegy év alatt számuk 400-ra emelkedett. A tanítást az Isteni Szeretet Leányai végzik. Most már közel 400 gyermekünk van saját iskolánkban és 40 után fizetem a tandíjat a felsőbb iskolában. Ez itt így szokás, hogy megtarthassuk őket Krisztus szolgálatában. Nem mindig, de általában sikerül. Iskolánk sok pénzbe kerül, de nem baj, mert ez a jövő. Van 9 tanítónőnk, 3 papunk, 2 pedellusunk és egy jó öreg háziasszonyunk.”

Tevékeny szeretete túláradt plébániája határain. Résztvett a Katolikus Liga alapításában és újjászervezésében, karitatív munkájának

az irányítója volt haláláig. Rengeteg szeretetsomagot küldött haza és újra meg újra imára hívta fel az amerikai magyarságot az otthoni üldözött egyházért. Az emigrációs magyar iskolák javára is rendezett gyűjtéseket. Az Amerikai Magyar Szövetségnek igazgatósági tagja volt. Nemcsak katolikusok, de másvallásúak is tisztelték komoly munkájáért és bölcs tanácsait, higgadt véleményét vitatott ügyekben is szívesen elfogadták.

Hogy a szíve mennyire magyar maradt, azt az 56-os emigráció alkalmával mutatta meg. Már december elején fölvette a kapcsolatot a burgenlandi egyházi hatóságokkal és mindenütt igen bőkezűen segített. Amikor a menekültek Amerikába értek, minden energiáját latbavetette, hogy életük minél előbb rendes mederbe terelődjék. Éles lelkipásztori szemével hamar felmérte a nehézségeket. „A faluról jött fiatalok rendben vannak, a családokkal sincs baj, ellenben sok baj van a Pestről érkezett fiatalemberekkel – írja. Haza nincs, hatodik parancs nincs, hála nincs. 28 éves ember nem tudja a Miatyánkot. Ezt nem lehet az oroszokra fogni. Otthon baj lehetett a hitoktatásban. Tapasztalom: a fiatal egyedülálló emberek általában nem válnak be. Koruk 18-25. Ezeket a kommunizmus kikezdte és vallási tudásuk nincs. A házastársak még a legjobbak. Nagy baj van az egyedülálló nőkkel és a csitri lányokkal, ha nincsenek a szülők velük. Emberi test kereskedéséről panaszkodnak a Kilmer táborbeli tisztek. 'Én nem azért jöttem – mondják – hogy dolgozzak. Nekünk otthon azt mondták, itt minden lány meg tudja keresni az ezreseit az utcáson.' Hála Istennek, nincs sok belőlük. Az újonnan érkezetteket igyekszünk megmenteni a magyarságnak. Nekünk most kell megteremtünk a magyar egyházközség jövőjét. Aki ket mi nem hozunk magyar centrumokba, azokat az NCWC szétküldi az Egyesült Államok minden részébe. Ezek részünkre örökre elvesztek. Gyermekük pár hónap múlva eltanulják a nyelvet, a magyarság részére többet nem számítanak. Ahol a borjú, ott a tehén. Ezért kell nekünk most értük verekednünk. Hála Istennek jól állunk. Már 30 új gyermekünk van az iskolában. Ezeket nem engedjük el, ezek a mieink maradnak. De jó, hogy van iskolánk!" Pár hónap múlva jelzi: „Vendégeink lassankint elhelyezkednek. Mindenki magyar helyre törekszik, ezt nem csodálom és nem bánom. Minél többen vagyunk, annál biztosabb a jövőnk." A nagy hajszá után még reménykedve írja: „Néhány évig még szeretnék dolgozni és akkor összecsomagolni és szülőföldemhez visszatérni, ahol végre a magam lelkiüdvösségével is tudnék foglalkozni. Ez a magyar sziget rendben van. Nem tartozunk senkinek semmivel, fűlépültünk és most csak egy jó adminisztrátor kell, aki a vágányban marad." Öt év múlva, 1962 tavaszán tanácsot kér, hogy nyugalomba vonuljon-e. Nehezen

tud dönteni. „Én mostanhoz egy évre 65 leszek. Ez itt munkásaink között a nyugdíj kezdete. Én is mehetnék, de nem tudok határozni. Itt fognak a lelkiek. Gyönyörű szép templomunk, iskolánk, a napi két szentmise remek orgonakisérettel, a templom tisztasága és rendje, a vasárnap öt szentmiséje, példás rendben és pontossággal, a nép sokasága, buzgósága, a szép közének, a boldog arcok, a sok ezer szentáldozás (húsvét ünnepén 4000 szentáldozóm volt), híveim ragaszkodása és hálája, aggodalmuk, ha bármi bajom van... Nehéz így nyugdíjba menni! Püspököm szeret és maradhatnék itt, amíg jól esik. Ezen a plébánián még nem halt meg pap. Megtörjem ezt a jó statisztikát?”

A sok munka és gond idő előtt felőrölte erejét. Az egy év előtti reményekre váratlanul beköszöntött a hirtelen halál. Február 20-án este agyvérzést kapott. Káplánja öntudatlan állapotban a kórházba vitette, ahol próbálták rajta segíteni, de már késő volt. Február 21-én, anélkül, hogy egy pillanatra is visszanyerte volna öntudatát, a kórházban meghalt. Az ok magas vérnyomás: 240. Lehetséges, hogy maga sem tudott róla. Mint-ha megérezte volna halála közeledtét. December közepén egyik testvérének szemére vetette, hogy ritkán látogatja. „De legalább a temetésemre eljössz!” Temetése február 25-én volt a passaici Szent István templomban. A patersoni püspök temette.

A szombathelyi egyházmegye hivatalos közlönye velősen így jellemzi: Gáspár Jánost: „Híveinek önfeláldozó, kiváló lelkipásztora volt.” Hívei, barátai állandó derűs kedélye miatt nagyon szerették. Egyik paptestvére, földije írja róla: „Nagyon jó, nagyon kedves és nagyon ember-séges pap volt a János és hozzá igazi szombathelyi és pinkavölgyi pap. A levelét szinte meg se merem semmisíteni. Most, hogy írója halott, de élnek ezek a szavak! Talán a legszemélyesebb megnyilatkozása Pinkavölgye és Szombathely felé. Egy darab az ő lelkületéből.” Ha zájához való hűsége sohasem fogyatkozott meg. Nyugalomba haza akart menni Pinkavölgybe. Nagyon fáj neki, hogy „papjaink jó része nem érdeklődik a magyar ügy iránt. És itt nem szabad a régiekre gondolni – írja 1957-ben – hanem azokra, akik öt éve érkeztek.” A MPE-t nagyrabecsülte és szerette. Egyik látogatója megfigyelte, hogy a rengeteg újság és folyóirat között az „olvasandó folyóiratok” közé sorolta.

Volt szemináriumi spirituálisával elég sűrű levelezésben állt. Minden levelében imáját és tanácsát kéri: „Imádkozzék értünk, mert tudom, közel áll Istenhez, hogy meg tudjunk maradni... Kedves oktatásai és elmélkedései – gondolom – nem voltak hiába. Katolikus és magyar maradtam mindvégig.” Tanulékony lelkületét szépen bizonyítja a köv. levélrészlet: „Jó öreg Hermenegilda nővérünk most halt meg. Édes-

anyámnak tekintetem. Öreg székely volt, szent nővér. Mindig azt mondta: Főtisztelendő úr, ne prédikáljon pénzről, hanem a szentáldozásról. Ha van szentáldozás, lesz áldozat is! Koporsójánál újra megköszöntem ezt az életbölcsséget. Igaza volt! Hozzánk azért jártak a népek szívesen, mert itt az Evangéliumról beszélnek."

A sok gond nem törte le, a hálátlanság nem keserítette el, a siker nem tette felfuvalkodottá. A munka dandárját mindig magára vállalta, az érdemet mégis szerényen másokra hárította. Az 56-os nagy akció végén írja: „Egyelőre végeztünk a nagy lelkesedéssel megindult saját inségakcióval. Ne értsen félre! Én csak a zsákot tartottam. Ez volt az egész szereplésem."

Életem útját, hivatását Kiss Gyula trentói plébános, búcsúbeszédében az utolsó ítélet Bírójának szavaival foglalta össze: „Éheztem és ennem adtatok, szomjaztam és innom adtatok, ruhátlan voltam és felruháztatok. Bizony mondom nektek: Amit egynek e legkisebb testvéreim közül cselekedtetek, velem tettétek."

Gáspár atya életében sokszor találkozott a Mesterrel!

Óry Miklós SJ

JANOTA CIRILL

(1890-1963)

A nagy nyilvánosság előtt talán ismeretlen és nem szereplő bencés teológiai tanár távozott hosszú betegeskedés után az élők sorából Pannonhalmán. Erdélyi szász családból származott és került a messzi bencés anyamonostorba, ahol az akkori világi karnagy irányításával megismerkedett az egyházi zene polifóniájával. Rómában, az örök városban végezte tanulmányait és szerepe széleskörű és nagy kiterjedésű kulturális érdeklődését. Rendi működése újszólván csak Pannonhalmára korlátozódott. Néhány évet azonban mint dogmatika tanár a rend római pápai főiskoláján is töltött. Pannonhalmán ő volt az egyházi zene és liturgia tanára is, a dogmatika mellett.

Irodalmi alkotások nem maradtak utána, azonban hallatlan műveltség aranybányájából mindenki bőségesen meríthetett, aki csak környezetébe került. Nemcsak a szakmájában volt otthon és az egyházi és világi zenében, hanem az irodalomban, egyháztörténelemben és a művészetek újszólván minden ágában. A zene rajongója lett, aki az ő magyarázatával ismerte meg és hallgatta a még kezdetleges rádiókészülékeken a klaszszikusokat. Maga nem játszott egy hangszeren sem, de szép hangjával sokszor gyönyörködtette rendtársait és tanítványait. Órái nem voltak a szó szó-

ros értelmében vett „didaktikai jó órák”. De a nagy tudásanyag, mely sokszor ösztönszerűen és nem rendszerezve tört ki belőle, hallatlanul érdekese és élvezetessé tette előadásait.

Ő otthonosította meg a gregorián éneket és emelte művészi fokra, amellett, hogy nem hanyagolta el a művészi polifóniát sem. Szobájában a legtisztább kamarazenélésnek is otthona volt, az ő egyénisége tartotta össze a muzsikáló tanártársait és növendékeit. Utolsó éveit az összerokadt daliás ember, betegséggel küszködve töltötte. Az örök város intim szépségeit kevesen ismerték úgy, mint ő. A megemlékezés írójának egy fedhetetlen délutánt ajándékozott Rómában, kalauzolva, Bedeckerekben nem található szépségekkel. Most már az örök hazában élvezzi a szépségeknek kimeríthetetlen forrásánál a legszebb harmóniákat.

S.L.

EGLIS ISTVÁN

(1913-1963)

Fájdalmas megdöbbenéssel vettük a szomorú hírt, hogy élete delén, egészen váratlanul, jelentéktelen baleset tragikus következményeképp elhúnyt Eglis István. „Ki érti Istent, titkos terveit, miért rikatja kedvenceit?” (Mécs) Hiszen Eglis atyának az utóbbi években ritka hatóköre volt. Prédikációit, bibliamagyarázatait a főváros igényesebb lelkiéletű hívei olyan szorgalmasan hallgatták. Gyóntatószékében annyi kereső ember talált választ problémáira. Írásaiból – a Vigilia lapjain – hónapról-hónapra ezek kaptak megbízható kalauzt a kisszentterézi „kis útra”... Szerényen, halkán, igénytelenül, az ő stílusában, eltávozott körünkből. Mi pedig még utoljára, paptestvérei és bajtársai, barátai és tanítványai szomorú megadással hajlunk meg a Mindenható kifürkészhetetlen akarata előtt – s még egyszer megidézzük emlékét.

Eglis István 1913-ban született Huszton. Középiskoláit a pesti piarista gimnáziumban végezte. Egy tanéven át joghallgató és fotoriporter. Amikor tudatosul benne a papi hivatás, belép az esztergomi egyházmegyébe. 1937-ben szentelik pappá. Először káplán a fővárosban és az Emszó-ban működik a szintén kivételes tehetségű Freész József oldalán. Őszinte barátság fejlődik ki köztük, amely kihat egész életére. Freésztől kapja a mozgalmi „beindítást”. A negyvenes évek elején már az országot járó ismert mozgalmi előadó. Épp húsz éve ismertem meg, amikor Freész József küldte maga helyett a váci Katolikus Liceum pódiumára. Nem lett tíz perche és hatalmas dísztermünk közönsége lélekzetviasszafojtva figyelte szellemes, érdekfeszítő és igen bátor szavait. Akkor még nem tud-

hattuk, hogy útja az ellenállási mozgalomba vezet. Így kerül a dachau koncentrációtáborba. Borzalmas élményeiről csak a legszűkebb baráti körben és ott is igen keveset beszélt.

A háború után a Közgazdasági Egyetem lelkésze, majd munkáslelkész. Előadói pódiumon és írásaiban most a szociális kérdés foglalkoztatja leginkább. Az akkor a Katolikus Akció keretében világiak hitbéli továbbképzésére szervezett Hittudományi Akadémiák számára tankönyvül szociológiai vezérfonalat ír, amelynek végkonklúziója, hogy a szociális kérdés „végeredményben nem rendszerkérdés, hanem emberkérdés”. Ezért lesz az 1945-50-es években országszerte tartott ifjúsági kurzusokon, majd lelkigyakorlatokon a szociológusból mindinkább pedagógus, majd spirituális aki az evangéliumi szellemű közösségi ember nevelését tűzte ki céljává. Az egyre inkább szűkülő lehetőségek is erre szorítják, hiszen bibliaórák, lelkigyakorlatok, konferenciák szolgáltatják a keretet... Nagy műveltség, olvasottsága, pompás alakítókézsége – a rajzos szemléltetéshez is kitűnően értett – és mindenekelőtt eredetisége, szellemessége az új keretek között is egyik titka marad sikerének. De az igazi titka mégis az, hogy egyre inkább elmélyül és elmélkedései nyomán a kor problémáit, embertársai igényeit ösztönösen megérző és magát azokba beleélő testvér hangját hallják hallgatói. És e szó hitelességét tanúbizonyság igazolja.

Mert Eglis atya valóban evangéliumi embernek mutatkozott. Az a feltétlenül és mindig rendelkezésre állása az evangéliumi szolgáló szeretet, szcrénysége az alázat megnyilvánulása volt benne. Ehhez járult közsí-mert igénytelenége, szegénysége: ruházatára mitsem adott, szegényesen lakott, étkezett – az evangéliumi szegénység életforma volt a számára. Ezért karriér, vagyon sose vonzotta. Most az elvűsége is útjában állt ennek – de meggyűződésem, hogy kedvezőbb körűlmények között sem kellett volna szégyenkeznie az általa annyira becsűlt francia munkáspapok, Godin abbé és társai előtt...

Még valamit kell kiemelnem, Eglis István „közösségi ember” volt. Minden eredetisége ellenére a közösségben érezte jól magát. Minálunk a negyvenes évek végén már nem volt idegen a francia földön annyira otthonos munkaközösségi módszer. Sokat találkoztunk így Eglis atyával, és általában volt a vélemény, hogy öröm vele együtt dolgozni. Mindig a lényegre tapintott, és ha nem is volt tudós teológus, a theologia cordis birtokában ösztönös bizottsággal teológiaiilag kifogástalanul szólt hozzá a felmerűlt problémákhoz. Szívesen tudott eszméket, ötleteket elfogadni is – ami érdekelt, az a közös ügy volt – az Isten Országának ügye.

Elnyűhetetlen volt a munkában. Oly értelemben is, hogy kudarcok, értetlenségek kedvét sosem szegték. Itt egészséges humora – sajátos keserű-

nyes mosoly ült mindig szája szélén – sokat segített. Megmutatkozott ez a börtönben is, ahol közvetlenül a forradalom előtt találkoztunk újra ös-sze. Józanságát és becsületességét jellemzi, ahogyan a múlt tanulságait levonta. „Semmit nem bántam meg, amit tettünk. Így kellett tennünk. Más kérdés, hogy mindezek után, nem kötelességünk-e a változott viszonyok közepette felhagyni a formális csoportmunkával. és a lényegre szorítkozni: a keresztyén tanúbizonyoságtételre, az embertől emberig való ráhatásra, lelki elmélyítésre, az ifjúság és a felnőttek oktatására, a természetes közösségek, – elsősorban a család – christianizálására. Ez a lényeg, a forma mellékes. Cardijn nem a népidemokráciák számára alkotta meg módszerét.” Igen megörült, hogy tőle függetlenül mi is többen erre a konklúzióra jutottunk.

Ez a lényegre szorító, evangéliumi szellemű keresztyén pedagógia volt Eglis atya iránya az utolsó években szószéken, gyónatószéken, írá-saiban. Így lett az egykori szociológusból és mozgalmi lelkészből lelki-atya, spirituális. Most már az Úr kifürkészhetetlen akaratából szavát nem hallják, írását nem találják a Vigiliában hívei. Mi tudjuk, hogy Krisztus Király volt Eglis István kitöltő és mozgató Isten-eszméje, ezt ismételtén vallotta. Most a Király elszóltotta a küzdő Egyház frontjáról hűség-es katonáját. Már nem vehet itt részt a számára oly boldogítóan kezdődő ka-punyitogatásban és dialógusban. De hisszük, hogy felülről szemléli mind-ezt és segíti híveit, testvéreit a Krisztus Király ügyéért való helytállásban.

Török Jenő SP

Dominik Thalhammer SJ: GELEBTES GEBET. Gedanken zum Vaterunser. - 120 Seiten. Herder, Wien 1959.

A „Der grosse Entschluss” ismert szerkesztője irodalmi és lelkipászto-ri tevékenységét főként a papi- és laikus aszkézis művelésének szenteli. Ebben a könyvben is nemcsak tömör gondolatokat fűz a Miatyánkhoz, de bennük egyúttal a világi katolikusok aszkézisét is nyújtja. Azt érzékelteti, hogy az Úr imádsága minden imádság mintája és egyszersmind a ke-resztyén életrend programja. A könyv egyes fejezetei szerencsésen hang-súlyozzák a Miatyánk szociális jellegét, ami az értékek nagy eltolódásá-nak a mai korban állandó lelkiismeretvizsgálatra késztet. A gondolatok mélysége és az egyszerű stílus új utat nyit a legszebb imához s a benne-foglalt keresztyén életelvekhez.

Cser Palkovits István SJ

VILÁGÜNNEP VOLT BUDAPESTEN

Huszonöt éve már, hogy XI. Pius pápa elküldte bíboros-követét a magyar fővárosba az Oltáriszentség világraszóló ünnepi hetére, amelyet akkor mi rendeztünk az egész egyháznak és magunknak is. Aki nem látta, el sem tudja képzelni, micsoda fényben és szépségben tündökölt akkor Budapest. De a Hősök terének főséges pompája, meg a dunai körmenet lángfolyama mind elhalványult a belső forradalom mellett, amely akkor a szívekben végbement. Ezt P. Barbera, a római szakember állapította meg, aki igen sok ilyen világgyűlésen vett részt és a mienkről azt mondta: „Ehhez foghatót még nem láttam. Kitűnő volt a központi és helyi bizottságok munkája, de ez a kongresszus azért olyan páratlan, mert ezt igazában az egész nép rendezte.” Nagyszabású volt a lelki előkészítés írásban, előadásban és főleg a lelkigyakorlatok által. E mozgalom az egész hívő népet megragadta, pedig sokszor igen nagy áldozatot követelt. Például Rudabányán a misszió idejére nem állhatott meg az üzem, tehát reggel korán meg este későn volt az elmélkedés. A Ganz gyárnak népe szintén a munka után jött össze az egyik új templomban és így volt ez minden nagyobb vállalatnál.

Az egész ország hónapokon át készült arra az egyetlen májusi hétre, hogy az valóban páratlan legyen és a buzgóságot teljes siker koronázta. Óriási volt például a MÁV föladata, mivel a rendes forgalom mellett naponta több százezer embert kellett Budapestre és onnan vissza szállítania. A francia vasutaktól külön tanulmányi csoport jött megfigyelni, miként oldják meg a magyarok e nehéz műszaki kérdést és dicsérettől áradozva távoztak, mivel azon a héten semmi komoly fönnakadás nem volt a forgalomban és egyetlen baleset sem történt. A szállásadók és az egész közönség udvariassága szinte határtalan volt. Ha az ember gyorsan akart átmenni a szorongó tömegben, mert a dolga hajtotta, csak idegen nyelven kellett szólni és nyomban helyet és utat engedtek. Többször álltam meg ama napokban nagyobb csoportok mögött a beszélgetést hallgatni és boldogan állapítottam meg, hogy abban az időben szinte elváltozott a magyarok nyelve és társalgása is: a várakozó szorongásban sehol nem hallottam bántó kifejezést vagy amolyan erős szólásokat.

A legnagyobb esemény volt az éjjeli szentségimádás. A vá-

rosligeti tó egész medre tele volt férfival. A roppant tömegben mindenfelé világított a gyóntató papok karinge. A főoltártól ment két angol hal-
kan beszélve a hídra, amely a tavon át a jáki kápolnához vezet, aztán megálltak e látványt csodálni és néhány pillanat múlva az út porába zuhantak térdre, annyira megragadta őket ez a bűnbánó hitvallás. Akkor volt a kegyelem árama azon az éjszakán, hogy a szolgálatos rendőr is magához szólította a mellette elsiető papot: Tisztelendő úr, álljon ide mel-
lém és gyóntasson meg, mert nem hagyhatom el az őrhelyemet. Bangha páter ekkor már súlyos beteg volt, de ő mondta a magyar beszédet a ma-
gas oltárról és utána könnyezve súgta Mihalovich Zsigmondnak: „Zsigám, ezért a napért érdemes volt élni és dolgozni.”

A falusi legények éjjeli vonatokkal jöttek mintegy 24.000-en a fővárosba és reggel volt a gyűlésük a Vigadóban. A Kalot szervezet tag-
jai voltak ezek, nem látszott rajtuk semmi fáradtság, olyan tüzes hangulatban voltak, amikor szónokaik meghirdették, milyen lesz a paraszti é-
let új alkotmánya hazánkban. A földműves termeszt a búzát meg a bort, amiből krisztusi szentség lesz az oltáron, tehát az a nép, amely Istennel táplálkozik, keresztény rangjának megfelelő viszonyok között is éljen: jó lakása, keresete és valami tulajdona legyen. Mindenki úgy érezte ak-
kor, ez a keménykötésű ifjúság izommal, ésszel meg is csinálja magának az új országot.

A kongresszus után jött Szent István hete és a bizakodás öröme lobbant föl a nemzet szívében, pedig a német birodalomból már alig volt zarándok és máshonnan is kevesebben jöttek, mint ahogy ígérték, mivel a háború réme ijesztette már őket. A befejező körmenetet szétzilálta a vihar, a pápai követ villámok robajában adta az utolsó szentségi áldást, mintha a természet is jelezni akarta volna, mi vár a világra.

Mi szegény magyarok iszonyú mélységbe zuhantunk azóta. De még nagyobb volna a bajunk, ha felednők régi nagyságunkat. Kifelé rongyosok és majdnem senkik vagyunk, ám az Isten dicsősége most tündöklük igazán a hűséges hitvallókban, akik Krisztus kenyerén élve néma türelemben ellene mondanak a sátán pompájának. Ha szájjal valljuk és hittel hisszük hogy Jézus keresztje az Isten legfőbb dicsősége, akkor ebben az évben mindenütt emlékezzünk meg közösen a régi nagy napokról, hogy mi is a választottak közé tartozunk, mert egyedül értük van a történelem és az ő nevük fog ragyogni hazánk egén, amikor majd újra föl-
virrad szabadságunk napja.

Varga László SJ

A PÁPAI LEGÁTUS

Akkor Magyarország még szabad volt és gazdag. A Duna Királynője, Budapest teljes szépségében ragyogott. Minket ért a kitüntetés a nemzetek versengésében. Fővárosunk színhelye lett egy hetes „bábeli nyelvzavar-nak”. Meg fogunk-e birkózni ekkora feladattal? - kérdezték sokan a kongresszus előtt. Azután jött a minden számítást fölülmúló magyar siker. - Akik alaptalan előítéletek miatt még csak el sem akartak menni a kongresszusra, utána a magyarság legnagyobb barátai, propagandistái lettek. Ez volt az eset pl. az akkori római jezsuita provinciálissal. Az első világháború fogságának szomorú tapasztalatai, a magyar katonák káromkodása, kicsapongó viselkedése, igen sötét képet rajzoltak számára nemzetünkről. A magas meghívás semmi vonzóerővel sem volt rá. Nem akart elmenni. Szerencséjére - és szerencsénkire - hallgatott noszogatósomra és mégis elment. Ez a józan olasz rendfőnök ott volt aztán a részére felejtethetetlen éjféλι szentségimádáson, csütörtökről péntekre virradó éjjel a Hősök terén. Látta a 200.000 magyar férfi hitét és krisztusszeretetét. Ő a férfiapostol még ma is ennek a páratlan élménynek a hatása alatt áll, s azóta a magyarság igazi barátja.

De ugyanez volt az eset a többi külföldi vendéggel is, akik a felejtethetetlen magyar élmények után - ebben benne van minden, még a magyar konyha is! - őszinte barátaink lettek, mikor az országot elhagyták.

De a legőszintébb és legmelegebb barátunk a pápai legátus maradt, aki egy évre rá már az „Angyali Főpásztor” XII. Pius lett, s aki még tíz év múlva is lelkesedéssel beszélt a budapesti kongresszusról, mikor e sorok írója a kongresszus tízéves évfordulójára tartandó beszédének néhány magyar mondata miatt csaknem egy órát tartózkodott nála magán szobájában.

I. Emlékfoszlányok a pápai legátusról

Most, hogy visszagondolok rá, fölmerülnek emlékezetemben kis epizódok, amelyeket talán érdemes megörökíteni, mielőtt teljesen feledésbe mennének. Hogy egy ilyen hatalmas gépezetben, mint a kongresszus előkészítő bizottsága volt, előfordulhatott néhány kisebb „gixer”, az hozzátartozik az emberi erőlködés elégtelenségéhez. Egy ilyen „baklövés” volt az, hogy az Előkészítő Bizottság megfeledkezett arról, hol fog a pápai legátus misézni, amikor Budapestre megérkezik. Ezt a kérdést maga Pacelli bíboros államtitkár vetette föl, mikor az utolsóelőtti alkalommal voltam nála a magyar beszéd begyakorlására. Utasított, hívjam föl P. Banghát telefonon s másnap közöljem Budapest válaszát. Hogy P. Banghát igen kellemetlenül érintette ez a kérdés, érthető. „Hát majd csinálunk

Nagykanizsán egy díszoltárt, s a pápai legátus hétfőn reggel 6 órakor országunk határát átlépve, ott mindjárt misézhet." „Non mi piace”, „nekem ez nem tetszik”, volt a bíboros államtitkár válasza, mikor P. Bangha üzenetét közöltem. Hogy miért nem akart Nagykanizsán misézni, azt nem mondta meg. Utóbb rájöttem magam is. Páratlan diplomáciai érzékére vallott ez a magatartása. Mint a Főváros vendége, nem kezdheti el szereplését egy határmenti városban! Utána még pillanatnyilag latolgatta a lehetőségeket: a vonatban nem akarok misézni... Majd a fogadtatás után a budai Nagyboldogasszonyról elnevezett koronázó templomban fogok misézni – volt a döntése. Ilyen értelemben kellett föladnom szombat déli egy óra körül a vatikáni postán a táviratot az „Eucongress” részére. De a táviratot csak hétfőn délelőtt közölték a Koronázó templommal. Az akkori ceremóniáriusmester a pápai követ részére, Msgr. Grano, szerény nevem miatt találgatásokba bocsátkozott. „Chi è questo Gallus? Un francese? Un matto?” (Ki ez a Gallus? Egy francia? Egy bolond?) Ezt Caccia Domini- oni bíboros mesélte el a kongresszus után Rómában. Ő nyugtatta meg Msgr. Granot, hogy a táviratot nem egy „bolond francia” küldte a vatikánból, hanem az akkor Rómában élő „leghíresebb magyar jezsuita páter”. Akkor ugyanis én voltam az egyetlen magyar jezsuita Rómában, tehát a pápai követ kénytelen volt engem fölhasználni a magyar nyelv gyakorlására.

Szerencsére 12 órával előbb utaztam, mint a pápai legátus. Kanizsán megrökönyödve pillantottam meg a hatalmas díszoltárt. Bementem az állomásfőnökségre és fölvettem a kérdést: „Uraim, Önök nem kaptak Budapestről semmiféle intézkedést, hogy a díszoltárt nem kell fölépíteni?” „El-lenkezőleg, Főtisztelendő Uram, mi intézkedést kaptunk, hogy a díszoltárt még ma este teljes pompájában készen álljon és ez így is van!” „De, Uraim, bocsánat, ezt a díszoltárt le kell bontani, mert a pápai követ nem fog itt misézni, és az csak bántani fogja őt, hogy intézkedését nem hajtották végre!” „Főtisztelendő Uram, ilyen nincs! Egész éjjel dolgoztunk az oltáron, ezt most le nem bontjuk!” Hiába magyaráztam el nekik az esetet részletesen, az oltárt nem voltak hajlandók lebontani. Másnap reggel 6 órakor kint volt az egész Nagykanizsa az állomáson. De a pápai legátus, aki abban az órában már biztosan fönt volt, még csak ki sem nézett az ablakon. Csak ez a „kemény” magatartás volt az adott pillanatban az okos. Viszont Nagykanizsát sem lehetett „vérig sérteni”. Ezért Pacelli bíboros úgy döntött, hogy Msgr. Luttor Ferenc, pápai protonotárius, az egyetlen hivatalos magyar pap a pápai legátus kíséretében, szálljon le és mondjon egy csendes misét. A pápai legátus tudta, hogy a nagykanizsaiak saját hibáján kívül meg vannak sértve. Megint az ő páratlan diplomáciai érzékére vall, hogyan „engesztelte meg” őket. Kérte a magyar kor-

mányt, visszautazásánál úgy állítsák össze a menetrendet, hogy legyen egy órája a nagykanizsaiak részére és a nagykanizsaiakat értesítsék erről idejében. A nagykanizsaiak még ma is emlegetik a pápai követnek ezt a finom gesztusát, amivel az ő „keserű könnyüket” végleg letörülte és azokat „boldog könnyekké” varázsolta.

Még egy igen kedves epizódot meg kell említenem a pápai követ hazautazásánál. A vasárnapi zárókörmenetet elmosta a záporoső. De harmadnap annál gyönyörűbb időben hagyta el a pápai követ különvonata Budapestet. A kelenföldi állomáson óriási tömeg szorongott, hogy a pápai követet mégegyszer láthassa. A vonat méltóságteljesen, lassítva haladt át az állomáson. Egyszer csak megszólal egy alig négyéves kislány: „Anyuka, jól nézd meg a követ urat, mert ő lesz a következő pápa!” Mikor Pacelli bíboros pápa lett, az ezer és ezer magyar szerencsekívánatban szerepelt ez a kedves kis esemény is.

Ha a szerénység megsértése nélkül szabad szóvátenni a következő esetet, akkor azt is elmondom, hogy a kiváló „lelki finomságú” magas egyházfőt még jobban megismerjük. Én a Manrézában voltam szállva és egy olasz püspöknek voltam a kísérője. Már hétfőn este, Budapestre való érkezése napján, fölhívott a pápai legátus a királyi várból, ahol Horthynak volt a vendége, és az őt jellemző kedvességgel kérdezte: „Come sta, Padre Gallus? Puo venire domani a me?” (Hogy van P. Gallus? Tud-e jönni holnap hozzám?) Másnap, mikor fölmentem a várba, természetesen nem akartak beengedni, csak miután a megfelelő telefon-kontroll megtörtént, kerülhettem magas személye elé. Ez így ment ismételten. Az utolsó nyelvgyakorlat után a tikkasztó hőségű vasárnap délelőttjén, azzal akarta kimutatni háláját, hogy meghívott ebédre. Én előtte félórával be-széltem édesanyámmal és két öcsémmel, s abban állapodtunk meg, hogy 3/4 12 körül találkozunk a Gellért szálló előtt a „majomszigeten”. A váratlanul ért kitüntetésre egészen zavarba jöttem és csak azt válaszoltam: „Eminenciás Uram, édesanyám vár!” Ő megértő, jóságos tekintettel nézett rám s csak azt mondta: „Ho pensato che oggi mangieremo insieme! Ma se lei vuole andare alla sua mamma, vada alla sua mamma!” (Arra gondoltam, hogy ma együtt fogunk ebédelni. De ha az édesanyjához akar menni, menjen csak hozzá!) Úgy voltam ezzel a kitüntetéssel, mint a mesebeli együgyű, aki nem tud mit kezdeni a kijutott szerencsével. Édesanyám pedig azon kesergett utána, hogy „miért nem hagytam őket hiába várni”. Ezt a kis hiúságot egy anyai szívtől nem lehet zoknvenni.

II. A kongresszus teológiai szempontból

Ma nem nehéz állítani, hogy az isteni Gondviselés azért rendezte

nálunk a kongresszust, hogy a hét év múlva ránszakadó „keresztútra” előkészítsen. Vajon fölfogtuk-e akkor az Eucharisztikus Kongresszusnak ezt az elsősleges értelmét? Voltak-e az előkészítő évben ilyen iránnyú előadások, prédikációk, lelkigyakorlatok, amelyek a legfontosabbat állították szemünk elé: hogy az Eucharisztia Jézus Krisztus kín-szenvedésének és halálának a titokzatos megjelenítése, a haladokló Istenember szeretetének bizonyítéka, végeredményben az Atya szeretete, (Ján. 3, 16.) amely minket is a kereszt követésére hív? Nem kell-e inkább azt mondanunk, hogy „nem ismertük föl az Úr látogatásának idejét!” (Lk. 19, 44) A kongresszust egy kicsit Krisztus olyan diadalútjának tekintettük, amihez sok külsőség, pompa, fény is tartozik. A valóságban pedig Krisztus földi diadalútja mindig a keresztút marad, mert igazi dicsőségének és híveiben való megdicsőülésének mindig a keresztút a mértéke. Akik így fogták föl a budapesti Eucharisztikus Kongresszust, azokat a „világégés” nem érte készületlenül. De annál tehetetlenebbül álltak a ránszakadó veszedelemben azok, akik „elszámították” magukat a „mesés kongresszus” rendezésével. Mintha a Gondviselésnek a „mesésen rendezett kongresszus” miatt nem lett volna „szabad” megengednie a nemzeti csapást.

A budapesti Eucharisztikus Világkongresszus Isten külön kegyelme volt számunkra. Ha nem tanultunk abból annakidején, tanuljunk legalább most, 25 év távlatában!

P. Gallus Tibor SJ

PAPI LEKIGYAKORLAT

A németországi és ausztriai magyar papok lelkigyakorlata az idén Passauban lesz: aug. 26, hétfő estétől - aug. 30, péntek reggelig. Aug. 30-án lelkipásztori megbeszélést tartunk és esetleg kirándulást a Burg-Kastl-i magyar gimnázium megtekintésére. A lelkigyakorlat egyben zárandoklási alkalom Boldog Gizella sírjához.

A lelkigyakorlat helye: Passau, Schärdingerstrasse 6. Tel. 2195

A jelentkezéseket Marosi László címen aug. 10-ig kérjük: Spittal a. d. Drau, Kapellengasse 15. Austria.

Johann Gründler: LEXIKON DER CHRISTLICHEN KIRCHEN UND SEKTEN. Unter Berücksichtigung der Missionsgesellschaften und zwischenkirchlichen Organisationen. 2 kötet. Herder, Wien 1961, XV, 1378 hasáb és 221 oldal. 440 öS/78 DM. – König bíborosérsek előszavával.

A II. Vatikánum nem akar egység-zsinat lenni. Mégis alig van megnyilatkozása, gyűlése, amelyen az „elszakadt testvérek” szóba ne kerülne. Az istentelenség koncentrált támadása az össskereszténységnek életkérdéssé teszi, hogy egységre lépjen.

Ha valaki a kereszténység szakadásáról és szétforgácsolásáról fogalmat akar magának alkotni, az forgassa ezt a lexikont. Úttörő munka! A szerző elsőnek mutatja be a világon szétszórt összes keresztény egyházakat és szektákat. 13 év hangyaszorgalma, feleségének és három gyermekének áldozatos segítsége és sok-sok jóakarató ember tanácsa rejlik mögötte.

A munka öt részből áll: Az első rész 36 hasámban a katolikus Egyházat mutatja be tanáival, szervezetével, különböző rítuscsoportjaival. A legterjedelmesebb a II. rész: a nem-katolikus egyházakat és szektákat sorolja fel, számszerint 2640-t. Közli mindegyik intézmény címét, alapítását és történetét, tanítását és alkotmányát, majd jelzi, milyen egyházközi szervezetnek a tagja. A III. rész a vallási közösségek statisztikáját hozza: az egyházközségek és a hívek számát, a papság, szerzetesség és az egyházi hierarchia számszerű adatait. Országokra részletezi. A róm.kat. egyházat pl. 250 országban mutatja be, azonkívül a 17 egyesült keleti egyházat. A IV. rész különböző szisztematikus áttekintést nyújt. Ebből ismerjük meg a különböző prot.csoportok szétforgácsolását: pl. 221 egyház és szekta kálvini irányt követ, 166 lutheri irányt, 166 különböző baptista, 163 pünkösdőző és 500 etióp szekta van a világon. A szekták a legerősebben a Délafrikai Unióban burjánzanak. Közli a különböző felekezeti és egyházközi szervezeteket (Weltbundok és Weltratok) a tagegyházak felsorolásával. V. rész: részletes név-, hely- és tárgymutató 144 hasáb terjedelemben. Könyvészet kb. 400 művet tartalmaz. Hogy kimutatásokat és hivatkozásokat megkönnyítse, minden intézményt sajátos számmal lát el.

A szerző jogászmber, a hazai főszolgabírónak megfelelő Bezirks-hauptmann állást tölt be Ausztriában. Így érthető, hogy elsősorban a világkereszténység története és szervezeti felépítése érdekelte. De dicséretére legyen mondva, a tanbeli kifejtések is szabatosak és megbízhatók, mert

ezeket szakemberekkel ellenőriztette. A katolikus egyházzal szülő fejtegetését pl. P. A. Schrott SJ nézte át.

Érdeklődéssel tanulmányoztam a magyar vonatkozású kimutatókat. Ezeket össze kell keresni nemcsak a magyarországi, hanem az utódállamok címszavai alatt is. Így elég hűséges képet kaphatunk a magyar evang., ref. és unitárius egyházak és a különböző szekták keletkezéséről (a szegedi Krisztus tanítványok sorsa sem kerülte el a figyelmét), megoszlásáról, trianoni szétdarabolásáról és a mai népidemokráciában tanúsított szerepéről és helyzetéről.

A statisztikai adatok persze relatív értékűek. Hiszen ezek évről évre változnak. Fokozott mértékben áll ez a vasfüggöny mögötti országokra vonatkozólag. A magyar gör.kat. egyháznál oda is teszi, hogy az 1948-as állapotot tünteti fel. A róm.kat egyház magyarországi adatai: 2.783 egyházközség, 5.820.326 hívő, 4.852 pap, 333 férfi- és 7.249 női szerzetes, 1 bíboros, 1 érsek, 11 püspök. Ez a statisztika bizonyára téves. A női szerzetesek a felosztás előtti számot mutatják, viszont a 333 férfi szerzetes egészen érthetetlen. Az 5,8 millió hívő is bizonyára kevés, mert a 10 milliós országban ma a felekezeti arány eltolódott a katolikusok javára, akik közel 70 százalékot tesznek ki.

Az egyes szekták nevét az alapítás országának a nyelvén fejezi ki. Ez helyes is. De jó volna, ha a későbbi elterjedés névváltozatait is feltüntetné. Így pl. csak az alapító neve nyomán jöttem rá, hogy a háború után Németországban, Belgiumban és Ausztriában is elterjedt „Gemeinde Christi” a „Disciples of Christ” (0870) címszó alatt rejlik. Kis gyakorlattal ezeket a hiányokat át lehet hidalni.

Ezek a szépség hibák egy következő kiadásban kiküszöbölhetők lesznek. A lexikon egyedülálló érték marad. Az Egyházzal foglalkozó teológusoknak és történészeknek, szerkesztőknek, ökumenikus érdeklődésű egyháziaknak és világiaknak egyaránt ajánljuk.

Óry Miklós SJ

Dr. Josef Vecsey: KARDINAL MINDSZENTY. Beiträge zu seinem 70. Geburtstag. Donau Verlag, München 1962. 335 lap, 32 kép. 129 öS.

Az ősz Simeon mondta Jézusról: ... „jel, amelynek elleneszegülnek.” Azóta még sok jelet támasztott Isten. Ilyen jel napjainkban Mindszenty József hercegprímás. Jel, amely sokaknak világít, jel, amelynek sokan elleneszegülnek.

Néhány hónappal ezelőtt Dr. Vecsey József szerkesztésében könyv jelent meg róla német nyelven. A különféle szempontból megírt tanulmányok éles reflektorfénybe állítják a bíboros alakját. Egyben megvilágít-

ják azt a nehéz harcot, amelyet az utolsó évtizedekben a magyarságnak meg kellett vívnia.

Vecsey József éveken át volt közvetlen kapcsolatban a hercegprímással, közelről szemlélhette a küzdelmét, tanúja volt áldozatos szenvedésének. Az ő tollából erednek az életrajzi fejezetek, amelyek a hős mellett az embert és a lelkipásztort mutatják be. Markáns, eredeti egyéniségének a rajzát ugyancsak markánsan és eredetien Varga László SJ tollából kapjuk. Mindszentyt mint szónokot Dr. Tóth László, mint történészt – nagyszerű Biró Márton monográfiája nyomán – Dr. Bogyay Tamás mutatja be. A közéleti vezért, a különféle színek közt a magyarság zászlóvivőjét Dr. Közi Horváth József, a katolikus iskolákért folytatott küzdelem rettenthetetlen irányítóját Dr. Mehrlé Tamás OP örököltette meg. Az emberi szabadságjogokért folytatott küzdelmét Dr. Tóthossy Ernő ismerteti, a magyarországi németiség védelmében tanúsított magatartását Kronfuss Vilmos írja le a németajkú olvasóknak.

Mindszenty hercegprímás nem vagyonért és hatalomért folytat harcot. Ellenfele a marx-lenini materialista ideológián alapuló államrendszer. Ezt az ideológiát ismerteti Hegyi János SJ, az ideológiának gyakorlati taktikáját pedig Felix Eisenring. A küzdelem nagyságát és fontosságát, csak az ellenfél erejének az ismeretében mérhetjük fel igazán. A magyarság és a menekültek nagy barátja, P. Werenfried a hercegprímás intő, buzdító életpéldáját és tanítását boncolgatja és elmondja benyomásait a vele való találkozásokor. Nagyon értékes fejezete a könyvnek Dr. Feketekúty László írásai arról, hogy hogyan látják és ítélik meg ma a nyilvános életben Mindszenty bíboros magatartását.

Érdekessége a könyvnek a fénykép sorozat. Van köztük több, amelyik először kerül a nyilvánosság elé. Értékes és fontos rész a könyvben a Mindszenty-irodalom kritikai ismertetése. Aránylag elég sokan és különböző szemlélettel írtak a magyar bíborosról. Nem jelentéktlen, hogy az olvasó ismerje az írók felfogását, nehogy hamis képet nyerjen ezen a téren.

Összefoglalva megállapíthatjuk, hogy a könyv mind a magyarságnak, mind pedig a magyar katolikus egyháznak jó szolgálatot tesz. Pontos, lelkiismeretes, szakértelemmel megírt tanulmányok, amelyeket előadásoknál, cikkeknel forrásul lehet használni. Német ismerőseinknek haszonnal ajánlhatjuk. Jó előadása és sokrétű megvitatása nyomán a külföldiek is képet alkothatnak maguknak a magyarság küzdelmes élniakarásáról.

K. N.

Megyer József: RÓMA, Giménez-Madrid, 1963, 491 oldal.

Ha igaz az, amit a tehetséges szerző könyve előszavában ír, „Rómának mindnyájan adóssai vagyunk”, s ha ő azt a módját választotta annak, „hogyan valamit visszafizessen abból, amit az Urbs olyan bőkezűen juttatott”, hogy egy Rómában töltött tavasz emlékének kisugárzásában az Örök Városról könyvet írt, akkor mi is „visszafizetünk” valamit „adósságunkból”, ha ezt a roppant érdekes, tanulságos és fölemelő könyvet elolvassuk. A könyv alcíme, „A Város, ahogy én láttam”, nemcsak azt határozza meg, hogy a könyv melyik műfajhoz tartozik, hanem egyben merész ajánkozás, sőt egyenesen fölszólítás arra, hogy az olvasó, aki Rómát még nem látta, ilyen kényes ügyben, amilyen a „kimeríthetetlen” Róma, Megyer Józseffel szemben teljes bizalmat mutasson. S hogy az Olvasó nem fog csalódní, még az se, aki Rómát már jól ismeri, arról biztosítékot nyújt az a 84 fejezet, amelyben a történeti múlt profán és vallásos, művészeti és szakrál kontúrvonalai fognak kezét a jelen ugyanolyan perspektíváival. Tempomok, parkok, temetők, művészet, romantika, áhítat, vatikáni paloták, haláltánc a Vittorio Veneton, szenzációs és szenzáció nélküli séták, kedves utcák és hangulatos zúgok, franciskánus öröm, várnak épült klostrom, mellőzött múzeumok érdekességei és sok-sok egyébek peregnék le a csaknem ötszáz oldalon olyan változatosságban és lenyűgöző beállításban, tervszerű vonalvezetéssel, amely a könyvet páratlanná teszi a maga nemében.

Sajnálom, hogy amikor a kiváló Szerző „vargabetűvel” tartott a „Piazza Barberini felé”, nem látta az átvonuló „vörös rák” (gamberi cotti) se-regét, a piros talárisos Germanicum-Hungaricum növendékeit, akik a Piazza Barberinin át nyargalnak a „Gregoriana” egyetemre és térnek onnan vissza a Barberini palota közelében fekvő kollégiumukba, amelynek helyén még 1939-ig a régi Palazzo Constantini állt, s erkélyéről Garibaldi tartott beszédet. De ez a csekélység csak a teológiarepetitornak jut eszébe, aki 10 éven át róttá az említett utat.

Történeti tudás, művészi érzék, mély életmeglátás élvezetes stílusban köti le az olvasót Megyer „Rómá”-jában.

Gallus Tibor SJ

A bécsi OMC 1962. kiadásában jelent meg Gaston Courtois: A LEGSZEBB TÖRTÉNET c. műve, 8° 192 oldalon.

A könyvecske az Úr Jézus életét írja le gyermekek számára. A történet a Szentírásra épült, de az író az egyes részek átmenetében és könnyebb érthetőség kedvéért kisebb változtatásokat eszközölt. Ezek tartalmilag jól illenek az eredeti szöveg szelleméhez, finom, remek, zamatos kifejezések pedig a stílus szépségét emelik. Oldalanként jól sikerült rajzok teszik

az egészet szemléletessé. A gyermeklélek mély ismeretével ügyesen, alkalmas helyen, nem erőltetve figyelmeztet, magyaráz, tanít és buzdít. Az írónak sikerült Jézus életét és tanítását kedves, vonzó formában bemutatni. A legszebb történet tartalma és stílusa olyan gazdag, hogy gyermeknek és felnőttnek egyaránt sok lelki hasznot fog jelenteni.

A kitűnő magyaros és zamatos fordítás Sándor Lászlót dicséri, az ízléses fedőlap Deéd Ferenc munkája.

B. I.

DAS VOLLSTÄNDIGE RÖMISCHE MESSBUCH (Schott). - Herder, Freiburg i. Br. 1961.

75 évvel ezelőtt jelent meg először a beuroni bencés, P. Schott miszálé-fordítása. Azóta a név fogalommá lett s könyve éppen közkedveltsége miatt egyre újabb kiadásokat ér el. Az összes eddigi kiadások példányszáma meghaladja a hét milliót. Számtalan hívőnek lett hűséges kísérője a mindig tetszetős külsejű imakönyv, de papok is kitűnően használhatták szentmisére, prédikációra való előkészület alkalmával. A magyarnyelvű Vasárnapi Misekönyv mellett ajánlhatjuk olyan hívőinknek, akik németnyelvű istentiszteleten is résztvesznek. Az 1961-es kiadású teljes (latin-német) misekönyv elején XXIII. János pápának az első kiadás 75. évfordulójára írt sorait olvashatjuk, amelyek arra buzdítanak, hogy - amit századunk elején X. szent Pius is sürgetett - hívőink a szentmisén magát a szentmiseszöveget imádkozzák.

Karl Rahner SJ: MARIA, MUTTER DES HERRN - 3. Aufl. - 110 Seiten. Herder, Freiburg i. Br. 1960.

Hétszáz frászmű tölti ki a világhírű teológiai író munkásságának a bibliográfiai kereteit. A német és osztrák püspöki kar bizalmából a II. Vatikáni zsinatra szakértőnek meghívott szerző e 110 oldalas írása tulajdonképpen annak a nyolc prédikációnak a könyvalakú összefoglalása, amely 1953 májusában az innsbrucki egyetemi templomban hangzott el. A mariológiáról nyújtott összefoglalás után a Megváltó anyjának az isteni üdvösségtervben kapott szerepét fejtegeti szabatos fogalmazásban. Az egyházi tanfűshoz szorosan igazodó elmékedések nem teológiai spekulációt nyújtanak, hanem az előadó, szónok és lekipásztor-szerző tudós áhitatának a gyümölcsét adják. A könyv gondolatai Máriát olyannak mutatják be, amilyennek lennie kellett, hogy az Isten anyja méltóságára emelkedhessék. Minden sora a tudást szélesíti és máriás-lelkiségre nevel.

